

Osanottajat

Arkkipiispa Jukka Paarma	Turku
Biskop Erik Vikström	Borgå
Tuomiorovasti Mikko Heikka	Helsinki
Piispa Voitto Huotari	Mikkeli
Piispa Jorma Laulaja	Lapua
Piispa Wille Riekkinen	Kuopio
Piispa Juha Pihkala	Tampere
Piispa Ilkka Kantola	Turku
Piispa Samuel Salmi	Oulu
Kenttäpiispa Hannu Niskanen	
Aessori Kari Mäkinen	Turku
Aessori Pekka Särkiö	Tampere
Aessori Mikko Himanka	Oulu
Aessori Matti Wirilander	Mikkeli
Assessor Lars Junell	Borgå
Aessori Hannu Komulainen	Kuopio
Aessori Tapio Luoma	Lapua
Aessori Jaakko Simojoki	Helsinki
Kirkkoneuvos Seppo Häkkinen	
Vs. piispainkokouksen sihteeri Kalervo Salo	
Arkkipiispan sihteeri Heikki Jääskeläinen	

Valmistusvaliokunta

Valmistusvaliokunta kokoontui Helsingissä 4.6., 13.8. ja 26.8.2002.

Jäsenet ja asioiden valmistelu

Piispa Ilkka Kantola, puheenjohtaja
Aessori Pekka Särkiö
Aessori Hannu Komulainen
Aessori Jaakko Simojoki
Teol. toht. Kalervo Salo, sihteeri

1 §

Piispainkokouksen istunnon avaus

Piispainkokouksen istunto Siilinjärvellä, Hotelli Kunnonpaikan kokoustiloissa, alkoi tiistaina 10.9.2002 klo 9.00.

Istunnon aluksi *arkkipiispa Jukka Paarman* toimitti aamurukouksen (laudes). Sen jälkeen *piispa Wille Riekkinen* piti seuraavan avauspuheen:

RAAMATUN TULKINNASTA KIRKOSSA

Viime kuukausien aikana käydyt kirkolliset keskustelut ovat nostaneet esiin lukuisia kuumia puheenaiheita. Mainitsen tässä nyt vain parisuhdelain seuraamukset kirkossa ja taas kerran päätään nostavan naispappeusjupakan. Lähes samaan sarjaan taitaisi tosin kuulua Kiuruveden kirkkoon lasin läpi syöksähtäneen petolinnun kohtalon puiminen ... .

Kesän puheenaiheilla ja niistä tehtävillä johtopäätöksillä näyttää olevan yksi yhteinen nimittäjä: käytännön ratkaisut ja niiden taustalla olevat opillisesti ristiriitaiset näkemykset riippuvat Raamatun tulkintatavoista. Niitä esitellessään niin Raamattuun konservatiivisesti kuin liberaalistikin suhtautuvat keskustelijat saavat usein hyvin julkisuutta. He esiintyvät mielellään kirkon kannan edustajina siteeraten Raamattua oman näkemyksensä tueksi. Toisin ajattelevat eivät voi, halua tai uskalla kumota heidän näkemyksiään, vaikka nämä puhuisivat vastoin oppia, kokemusta tai järkeä. Johtuisiko tämä epävarmuus siitä, että olemme vielä keskenkasvuisia Raamatun tulkintalinjojen suhteen? Onko niin, että vielä liian usein jäämme kirjaimen orjuuteen, vaikka Vapahtajamme kutsuu meitä Hengen vapauteen?

Luterilaisessa reformaatioissa on korostettu Raamatun merkitystä puhumalla sola scriptura (yksin Raamattu) – periaatteesta. Sen mukaan Raamattu on uskon ja elämän ylin auktoriteetti. Tämä kauliilta kuulostava periaate on kuitenkin ongelmallinen silloin, kun puhutaan uskon imperatiiveista eli etiikan piiriin kuuluvista asioista. Joiltakin osin tosin jo pystytään tunnustamaan, että Raamattu sisältää selvästi vanhentuneita tai moraalisesti kyseenalaisia näkemyksiä tai käytännön ratkaisuja (mm. suhtautuminen orjuuteen, naisen asema, maailmankuva- ja osin ihmiskuvakysymyksetkin). Valkealan seurakunnasta alkanut keskustelu tosin osoittaa, ettei naisen ja miehen tasa-arvo ole vielä kirkossa ongelmaton asia. Toisaalta huomataan se, että usko elävään Jumalaan (uskon indikaatiivi) on voimissaan, oli maailmankuvamme millainen tahansa.

Kirkollisen raamattuteologian suurin haaste on siinä tosiasiaassa, että Raamattu ja sen tekstien sisältämät teologiset ja antropologiset korostukset ovat syntyneet aivan toisenlaisen todellisuuskäsityksen ja maailmankuvan ehdoilla kuin missä me nyt elämme. Yhteistä antiikin ihmisen kanssa on kuitenkin Jumalan kaipuu ja niin yleinen kuin erityinenkin Ilmoitus. Näitä tutkittaessa käytösämme on useita lähteitä, joista Raamattu on vain yksi. Sen lisäksi nykyteologiaan vaikuttaa myös traditio, kokemus, kulttuuri ja omaantuntoon sitoutunut järjenkäyttö. Näin on itse asiassa aina ollut. Siksi voimme tunnistaa oman aikamme teologiasta erilaisia painotuseroja, mutta niin asia on myös eri aikojen, jopa Raamatun sisältämien teologisten linjausten kohdalla. Onkin sanottu, että Raamatun teologioiden moni-ilmeisyys luo pohjan kristillisten teologioiden ja tunnustuskuntien moneudelle. Erot syntyvät painotusnäkemyksistä ja raamatullisen aineiston valinnasta. Tuota valintaa suorittavat nykyäänkin kirkossamme kaikki Raamatun käyttäjät. Jotta tästä moneudesta ja ”korvasyyhyteologian” vaarasta päästään rakentavaan ja läpinäkyvään lopputulokseen, on pidettävä mielessä Raamatun kirjakokoelman erityisluonne ja sen jatkuva tutkimus- ja tulkintahaaste.

Ensinnäkin on hyvä muistaa, että Raamattu on kirkon kirja. Kirkko on määritellyt Raamatun ohjeellisen kirjakoelman (kaanonin) ja käyttänyt Raamattua alusta asti ennen muuta jumalanpalveluselämässä. Uusimmassa Uuden testamentin tutkimuksessa on painokkaasti esitetty (mm. Goulder ja Spong), että merkittävä osa Uuden testamentin kirjoista on syntynytkin tätä käyttötarkoitusta varten: luettavaksi jumalanpalveluksissa (Vanhan testamentin) kirjoitusten rinnalla. Esimerkiksi evankeliumeja voidaan ymmärtää oikein vain Vanhan testamentin tekstien pohjalta. Ne ovat Kristus-saarnaa, joka pohjautuu Vanhaan testamenttiin. Siksi ensimmäinen ja tärkein Raamatun käyttötapa liittyy jumalanpalvelukseen, jossa Raamattua luetaan ja ajankohtaistetaan sen sanomaa kuulijoille saarnaamalla.

Raamattu on kuitenkin vaikuttanut maailmanhistorian kulkuun enemmän kuin mikään muu kirja. Sen vaikutus näkyy eri kulttuureissa, taiteissa, lainsäädännössä ja ihmisten arvoalinnoissa. Siksi Raamattu on enemmän kuin vain kirkon kirja. Raamattu on koko länsimaisen kulttuurin perusteos, jonka vaikutushistoria ulottuu myös muihin kulttuureihin ja laajenee jatkuvasti. Siksi kirkko ei voi monopolisoida Raamattua. Raamatun sanoma on universaali. Raamatun tulkinta ei ole kirkon yksinoikeus.

Mutta erityisesti kirkon on tulkittava Raamattua. Tällöin tulee tehdä ero kahden päälinjan välille. **Kirkolliseen** raamatuntulkintaan kuuluu Raamatun hengellinen selittäminen. Tämä tarkoittaa, että Raamattua luetaan rukoillen ja uskoen siihen, että sen sisältämä perussanoma välittää meille Jumalan rakkauden, armon ja lohdutuksen – lyhyesti sanottuna: Kristuksen. Kristus on kristitylle Raamatun keskeisin sisältö ja sanoma. Kun Raamatun tulkinta johdattaa meitä armollisen Jumalan luo, me kuulemme Raamatussa Jumalan äänen. **Tieteellinen** tapa tutkia Raamattua on puolestaan yhtä oikeutettu kuin kirkollinenkin, silloin kun se on laadukasta tutkimusta, joka tapahtuu tieteen ehdoin. Tiede auttaa ymmärtämään Raamatun ajan historiaa, sen kirjoittajien intentioita ja yksittäisten Raamatun kirjojen kirjoittamisen syitä. Näitä

kahta päätulkintalinjaa ei pidä sekoittaa toisiinsa.

Kirkollisessa raamatuntulkinnassa vaarana on tieteen esiin nostamien ongelmien priorisointi silloin, kun pitäisi osoittaa ihmisille tietä armollisen Jumalan luo (esim. pappien liian kommentaarimaiset saarnat, jotka muistuttavat esitelmiä). Toisaalta kirkollisessa raamatuntulkinnassa on vaarana myös Kristus-keskeisyyden unohtaminen niin, että kaikista (tai ainakin hyvin monista) Raamatussa esitetyistä asioista tehdään ohjeellisia nykypäivän kristityille. Nykyaikaisen ihmisen ei tarvitse omaksua esimerkiksi Raamatun ajan ihmisten maailmankuvaa voidakseen löytää Raamatusta Kristuksen (fundamentalismi on hyvä esimerkki vääränlaisesta Raamatun arvovallan korostamisesta). Tieteellisen raamatuntutkimuksen kiusauksena on puolestaan käyttää tiedettä vain välineenä joidenkin muiden intressien esiin nostamiseen. Jos kristitty raamatuntutkija rupeaa etsimään Raamatusta perusteluita vain omille näkemyksilleen hän sortuu käyttämään Raamattua ja raamatuntutkimusta väärin tai ainakin kovin yksipuolisesti. Sitä paitsi: ei kaikkia hyviä asioita tarvitse perustella Raamatun kohdilla!

Sekä Raamatun kirkollisessa käytössä että tieteellisessä Raamatun tutkimuksessa tarvitaan nöyryyttä ja rohkeutta. Kirkon on aina muistettava, että sen on oltava tulkinnassaan vastuullinen. Sellainen tulkinta, joka sortaa toista ihmistä, ei ”aja Kristusta”, vaikka nousisikin lukuisista Raamatun kohdista. Tämän tunnustaminen vaatii nöyryyttä. Toisaalta on oltava rohkea esittämään Raamatun asiakritiikkiä, milloin jokin Raamatun kohta näyttää olevan vastoin kirjan Jumalan rakkaudesta kertovaa ydinsanomaa. Raamattua tulkitsevat ihmiset saattavat muutoin käyttää tätä kirkon pyhää kirjaa toisen ihmisen tuomitsemiseen tai sortamiseen tai muuhun vahingolliseen.

Tieteen harjoittajalta vaaditaan myös nöyryyttä sen muistamisessa, että tiede ei edusta lopullista totuutta, vaan korjaa itseään. Siitä huolimatta tieteen harjoittajan on uskallettava esittää vaikeita kysymyksiä, joita tutkimus nostaa esiin. Kriittinen raamatuntutkimus saattaa osoittaa kirkolle monia epäkohtia, joita kirkon

sisällä ei ole osattu nähdä.

Kirkon on hoidettava ensisijaisesti oma perustehtävänsä Raamatun äärellä: johdattaa ihmisiä armollisen Jumalan luo. Siksi kirkossa olisi nyt aika panostaa Raamatun käyttöön hengellisessä elämässä, ennen muuta jumalanpalveluksessa. Tieteellisen tutkimuksen perustehtävänä on pyrkimys totuuteen (todellisuuden ymmärtämisen mielessä). Siksi tieteellinen raamatuntutkimus ei mitenkään voi olla vahingollista kirkolle, joka myös haluaa pysyä totuudessa.

Kuten yleisesti tunnettua, tieteellistä raamatuntutkimusta on toisissaan harrastettu ja kehitelty vasta parin vuosisadan ajan. Tuona aikana eksegetiikka eli Raamatun selitysoppi on vakiinnuttanut asemansa kirkonmiestenkin silmissä, olkoonkin että alan ”huipputulosten” horjuvuudesta joskus niin mielellään muistutellaan. Jokaisella tutkimusalalla kun tapahtuu omaa heiluriliikettä. Voimansa tämä raamatuntutkimus ammentaa kahtaalta: käytännöllisistä uskonnollisista syistä ja tieteellisestä mielenkiinnosta. Useimmat tutkijat ajattelevat näet tekevänsä kirkolle palveluksen selvitellessään sitä, mitä Raamatusta ihmisten kirjoittamana teologis-historiallisena dokumenttikokoelmana voidaan tietää.

Eksegeettisen työskentelyn teologisena tehtävänä on Raamatun kirjojen sisältämien teologisten linjojen kartoittaminen ja teologisten korostusten ”filosofisten edellytysten” selvittäminen. Joskus jo tämä lähtökohta on tulkittu ainakin maallikkopiireissä ”Jumalan sanan” repimiseksi. Kielteiseksi on tuomittu jo se perusasenne, jonka mukaan Raamattua pitäisi tutkia järkiperäisin menetelmin kuten mitä muuta kirjallista dokumenttikokoelmaa tahansa. Silti juuri tällä eksegetiikan perustasolla on oikeutuksensa, jos ja kun se säästää meidät ojalta ja allikolta: fundamentalismilta ja historismilta.

Tieteellinen raamatuntutkimus on ensisijaisesti historiatiedettä, jonka tarkoituksena on kuvailla raamatullisten tekstien sanomaa

po. kirjoitusten syntyaikoina. Kriittistä se on käytännön pakosta, sillä jonkunhan on päätettävä esimerkiksi siitä, mikä käsikirjoitustraditio on ”alkuperäisin”, miten keskenään ristiriitaiset lausumat ja historian tulkinnat on suhteutettava toisiinsa ja mikä on vaikkapa Uuden testamentin mainitsemien ihmekertomusten painoarvo, kun niitä verrataan muihin antiikin ihmekertomuksiin. Näihin vastatessaan eksegetiikka pyrkii selittämään Raamatun ihmisten ajatusmaailmaa mahdollisimman tarkasti. Tässä tehtävässään eksegetiikka ei tietenkään voi olla normatiivista, sillä se voi luoda vain pohjan hermeneuttisille johtopäätöksille.

Vasta eksegetiikan historiallisen tehtävän jälkeen on kysyttävä, mitä merkitystä Raamatun tekstien sanomalla on tänään. Tähän toiseen vaiheeseen kuuluu myös teologinen asiakritiikki: jos huomataan Raamatun sanamuotojen tai tulkintaperinteen johtavan pois Raamatun perusintentiosta, on uskallettava protestoida. Kirjaininspiraatio on korvattava asiainspiraatiolla! Tässä tekstin käsittelyn toisessa vaiheessa tähdätään jo julistukseen, jota etiikan osalta linjoittaa upealla tavalla esimerkiksi rakkauden kaksois- tai kolmoiskäskey ”Rakasta Jumalaa yli kaiken ja lähimmäistäsi kuin itseäsi”) tai ns. ”Kultainen sääntö” (”Kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille”).

Tosin kaikki eksegeetitkään eivät tunnu hyväksyvän hermeneuttisen prosessin kaksivaiheistamista. Tällöin korostetaan Raamatun kaikkien tekstien julistusluonnetta; ne toimisivat kyllä ilman historiallisia syväporauksiakin. Silti tarvetta suomalaisen eksegetiikan yhden uranuurtajan Rafael Gyllenbergin opettamalla selkeällä kaksivaiheistamisella kuitenkin on. Nimittäin jos eksegetiikka jo lähtökohdissaan alistetaan palvelemaan pelkästään julistusta, rupeaakin julistus pian määräämään käsiteltäviä kysymyksiä ja jopa tuloksia. Ajankohtaiset kysymykset määräisivät silloin tulkintaa ja oltaisiin pian tilanteessa, jossa oppi tai Raamatun yksittäiset jakeet sanelevat sen, mitä Raamattu saa sanoa ja mitä ei. Tämä on yhtä vaarallista kuin historiallisten tulosten ylikorostaminen siten, että Raamatun tekstien teologinen sanottava olisi

riippuvainen menneen faktisen historiankulun yksityiskohdista.

On huomattava, että usein Raamatun tekstit välittävät meille ensisijaisesti kuvan siitä, miten tietyt historialliset tapahtumat (esim. Exodus) ovat vaikuttaneet ja mikä merkitys niillä oli myöhemmin. Näin syntynyt vaikutushistoria ja siihen liittyvät teologiset tulkinnat saatettiin muutaman sukupolven kuluttua ymmärtää jo historiaksi. Vapaa tutkimus auttaa meitä parhaimmillaan ymmärtämään tätä vanhatestamentillista tai varhaiskristillistä tradition- ja teologianhistoriaa. Siinä on kyse yhteisen uskon tajun ryydittämisestä julistuksesta, joka on nähtävä kirkon pian jo parituhatuotisen hermeneuttisen prosessin ohjeellisena alkupäänä. Vain ajassa elävä ja ajankohtaisista ihmiselämän asioista julistava kirkko pysyy merkittävänä tämän ajan ihmisille ja vain sellainen kirkko on uskollinen apostoliselle uskolle ylösnousseesta ja meidän keskellämme vaikuttavasta Kristuksesta.

Eksegeetiikan tehtävänä on osoittaa, mitä Raamatun kirjoittajat julistivat kaksi tai kolme vuosituhatta sitten, miten ja keille he julistivat ja mikä heidän näkemyksensä Jumalasta, Jeesuksesta, Israelin tai kirkon historiasta ja tehtävästä kulloinkin oli. Tehtävä voi onnistua vain silloin, kun Raamatun kirjojen erikoislaatu ja aikalhistoriallinen sidonnaisuus otetaan riittävästi huomioon. Raamattu on nähtävä tiettyihin elämäntilanteisiin liittyvänä julistuksena ja opetuksena, jota jatkuvasti on sovellettu ja aktualisoitu kautta vuosisatojen. Näin ymmärrettynä Raamatun tekstit pääsevät nykyin ilmaisemaan sanottavaansa ja luomaan uutta valoa ja elämää sekä eksegeetiikan että hermeneutiikan ajankohtaisongelmiin.

Tiede on jo vuosisatojen ajan lähtenyt siitä, että se ei voi lausua lopullista totuutta Jumalasta. Jumala on tieteen metodien ja kysymyksenasettelujen yläpuolella, eri kategoriassa (uskontoa voi luonnollisesti tutkia, mutta Jumala on tutkimaton). Jumalaa ei voi käyttää myöskään auktoriteettina tieteen tuloksia esiteltäessä, vaan argumentoinnin on oltava yleisesti hyväksyttyä ja esitettyjen todisteiden kaikkien nähtävissä. Jumalan tutkimattomuus ei kuiten-

kaan tarkoita, ettei Jumalaa ole. Kirkossa Jumalaan vedotaan – ikävä kyllä – liian helposti ja ylimielisesti. Kaikkien Raamattua tutkivien tulisi muistaa, että Jumala on tutkimaton eikä hän alistu ihmisen määritelmiin.

Raamattua tutkiessamme me kirkossa etsimme armollista Jumalaa perehtymällä niihin teksteihin, joita ihmiset ovat Jumalasta kirjoittaneet. Usko Jumalaan ei tee kenestäkään erehtymätöntä Raamatun tulkitsijaa. Eikä usko Jumalaan merkitse sitä, että ihminen tuntisi Jumalan jotenkin lähemmin ja paremmin kuin toinen ihminen. Uskohan ei ole tietämistä vaan ” sen todellisuutta, mitä toivotaan, sen näkemistä, mitä ei nähdä” (Hepr. 11: 1).

Avauspuheen jälkeen *arkkipiispa Paarma* toivotti piispainkokouksen istunnon jäsenet tervetulleiksi ja julisti istunnon avatuksi.

2 §

Nimenuuto

Toimitetussa nimenuudossa todettiin kaikkien piispainkokouksen jäsenten olevan läsnä.

3 §

Työjärjestys

Piispainkokous päätti

hyväksyä esityslistan istunnon työjärjestykseksi.

4 §

Pöytäkirjan tarkistajat

Piispainkokous päätti

valita pöytäkirjan tarkistajiksi asessori Pekka Särkiön ja asessori Hannu Komulaisen.

5 §

Piispantarkastuslomakkeet

Piispainkokous päätti istunnossaan 14.–15.9.1999 (7 §) käynnistää piispantarkastuksen kertomuskaavakkeiden uudistamisen. Se asetti työryhmän, johon nimettiin puheenjohtajaksi asessori Reijo Kataja Mikkelin hiippakunnasta sekä muiksi jäseniksi asessori Erkki Ranta Tampereen hiippakunnasta ja hallintopäällikkö Erkki Huhta Kirkkohallituksesta. Työryhmä kutsui itselleen sihteerin. Työryhmä jatkoi sihteerin tehtävät siten, että hallintopäällikkö Erkki Huhta toimi 1. sihteerinä ja piispainkokouksen toimistosihteerinä Marjut Inkinen 2. sihteerinä kevästä 2000 alkaen.

Mietintönsä (Suomen ev.-lut. kirkon keskushallinto. Mietintö sarjasta B 2002:4.) aluksi työryhmä esittelee tarvetta laatia uudet piispantarkastuslomakkeet. Edellinen uudistus toteutettiin vuonna 1991. Nämä lomakkeet ovat vanhentuneet, koska kirkon tilastolomakkeet ja kirkkolainsäädäntö ovat muuttuneet ja mm. toiminta- ja taloussuunnittelu on uudistunut. Nykyisistä lomakkeista puuttuu kokonaan esi-

merkiksi kirkkomusiikkia käsittelevä osio. Lisäksi uusien lomakkeiden on syytä sisältää nykyisiä enemmän tietoja seurakunnan toiminnan vahvuuksista ja heikkouksista.

Lomakkeisiin kerättyä tietoa voidaan käyttää hyväksi myös tilintarkastuksissa, seurakuntatyön suunnittelussa, kehittämistoiminnassa ja piispantarkastuksen aiheuttamien toimenpiteiden seurannassa.

Tuomiokapitulien toiveet

Työryhmä teki v. 2000 asiasta tuomiokapituleille kyselyn. Yleisenä toivomuksena oli, että lomakkeissa tulisi olla nykyistä enemmän seurakunnan vahvuuksien ja heikkouksien arviointia ja myös tulevaisuuden haasteiden pohdintaa. Lomakkeiden tulisi kannustaa prosessoivaan suunnitteluun ja painopisteajatteluun. Tätä edellyttää myös uusi kirjanpitolaki. Tilastotiedoista saadaan hyödyllistä informaatiota. Se on syytä huomioida lomakkeita uudistettaessa.

Lomakkeiden toivottiin olevan nykyisiä yksinkertaisemmat. Yksityiskohtiin menevää tarkkuutta ei pidetty tarpeellisena.

Eräässä vastauksessa tuotiin painokkaasti esiin työyhteisön ja koko organisaation yhteisöllisen toiminnan kysymykset. Kertomuslomakkeiden laatimisen nähtiin antavan kirkkoherralle yhden työväliseen suhteessa henkilöstöön ja seurakunnan hallintoelimiin. Parhaimmillaan piispantarkastukseen valmistautumisen katsottiin tukevan yhteis-

tä työkulttuuria ja suunnittelua.

Kysely osoitti myös sen, että kaikissa hiippakunnissa ei pidetä suotavana erillisten laajojen ja yksityiskohtaisten kertomusten laatimista piispantarkastusta varten. Muutoinkin tarkastuksen arveltiin muuttuneen liikaa paperityöksi. Seurakunnilla on oma virallinen vuosittainen tarkastustoimensa ja Kirkkohallitus edellyttää vuosittaisten tilastojen laadintaa. Nämä tiedot ovat myös hiippakuntien käytössä. Tarkastettavien asioiden määrää katsottiin voitavan vähentää myös siksi, että seurakunnan toiminnot ovat yksityiskohtaisen tilintarkastuksen piirissä.

Työryhmän mielestä kapitulien esittämät uudistukset ja toiveet on otettu huomioon uusissa lomakkeissa.

Uudistuksen periaatteet

Uudistetut lomakkeet tarjoavat työryhmän mielestä luontevan lähtökohdan toiminnan, hallinnon ja talouden tarkastukselle. Perustietojen tulee olla helposti saatavilla. Tietojen kokoamisen helpottamiseksi lomakkeet on koordinoitu Kirkkohallituksen tilastolomakkeisiin ja tilastollisiin vuosikirjoihin. Lomakkeita uudistettaessa on otettu huomioon muuttunut piispantarkastusta koskeva kirkkolainsäädäntö (KJ 18:4-8 §), jota täydentää suositusluonteiset piispainkokouksen ohjeet 12.-13.9.1995 (7 §). Työryhmällä on lisäksi ollut käytössään eräiden hiippakuntien omia muistioita ja sovellusohjeita.

Lomakkeet on pyritty uudistamaan siten, että ne antaisivat

tarkastustilanteelle hyvän pohjan, vaikka tarkastuskäytännöt poikkeaisivatkin eri hiippakunnissa toisistaan.

Työryhmän esitys

Työryhmä on lähtenyt liikkeelle käytössä olevista kolmesta lomakekokonaisuudesta, jotka on laadittu erikseen yksityistä seurakuntaa, seurakuntayhtymää sekä hallinnon ja talouden tarkastusta (yksityinen tarkastus) varten. Työryhmä on yhdistänyt kaksi ensin mainittua lomakekokonaisuutta (**LOMAKE 1**). Taloutta koskevat tiedot on pääosin siirretty hallinnon ja talouden lomakkeeseen (**LOMAKE 2**). Kolmas lomakekokonaisuus on tarkoitettu seurakuntayhtymiä varten (**LOMAKE 3**).

Seurakunnan toimintaan keskittyvässä ensimmäisessä lomakekokonaisuudessa on neljä osiota, joissa käsitellään yleisiä tietoja, henkilöstöä, luottamushenkilöstöä ja toimintaa. Uusina aihepiireinä tulevat esille mm. kirkkomusiikki, organisaation kehittämistoiminta ja suunnittelutyö. Työyhteisöä käsittelevällä osuudella on merkitystä erityisesti piispan, pääsihteerin ja hiippakuntasihteerien kannalta. Kaikkiin aiheisiin on pyritty liittämään arviointi-osuus sekä tehdystä työstä että tulevaisuuden suunnitelmista, painopisteistä ja kehityssuunnista.

Toisessa lomakekokonaisuudessa käsitellään hallintoa, taloutta sekä arkisto- ja virastotoimintaa. Tarkastusta on nykyisissä lomakkeissa haitannut se, että hallinto- ja talousasioita on käsitelty myös varsinaisen toiminnan puolella. Uudistuksessa on pyritty siihen, että henkilöstöhallintoon

ja taloustilastointiin liittyvät asiat ovat pääsääntöisesti oikeassa asiayhteydessään.

Työryhmän ehdotuksen mukaisissa lomakkeissa tilastotiedot kerätään entiseen tapaan viisivuotisjaksolta. Numerot antavat kuvaa kehityksen suunnasta ja tarjoavat mahdollisuuden vertailuun ja erilaisiin tulkintoihin. Työryhmän tarkoitus on, että lomakkeet ovat saatavissa tuomio- ja kirkkokapituleista paperitulosteina sekä imuroitavissa KIRKKO-verkosta. Kertomuslomakkeiden kehittämiseen ja ajan tasalla pitämiseen on syytä kiinnittää jatkuvasti huomiota.

Valmistusvaliokunta

Valmistusvaliokunta katsoi, että työryhmä oli haastavan tehtävän edessä. Lähtökohtanaan lomakkeiden uudistamiselle olivat erityyppisissä seurakuntatalouksissa ja kovin erilaisissa konteksteissa toteutettavat piispantarkastukset. Lomakkeiden tulee tuoda esiin oleellista asiantietoa ja tukea seurakunnan työn kehittämisprosessia. Oli lähes mahdotonta luoda yhtä lomakesarjaa, joka kattaisi kaikki erityyppiset seurakunnat ja niiden tarkastukset. Lomakkeet eivät koskaan voi olla täysin ajattomia. Joissain seurakunnassa saatetaan tarvita yksityiskohtaisempaa tarkastusta kuin toisissa.

Valmistusvaliokunnan mielestä työryhmä oli ratkaissut suuren asiamäärän keskellä olevan jännitteen yksityiskohtaisuuden ja yleisluontoisen välillä siten, että lomakkeisiin oli tullut lopulta runsaasti asioita. Näin kävi myös siksi, että lomakkeita oli yhdistetty. Osa aikaisemmin

vain piispantarkastuksen tarkastajien lomakkeissa esiintyneistä asioista oli siirretty seurakuntien kertomuslomakkeisiin. Lomakkeista tuli varsin yksityiskohtaisia. Arvioivat kysymykset lisäsivät kokonaisnäkökulmaa.

Valmistusvaliokunnan mielestä oli paikallaan korostaa, että lomakkeet ovat suositusluonteisia ja että niitä tulee käyttää soveltuvin osin. Tuomiokapitulit voivat tarpeen mukaan antaa seurakunnille ohjeita lomakkeiden täyttämistä. Hiippakunnissa lomakkeita voidaan myös työstää edelleen. Valmistusvaliokunnan mielestä tarkastuskäytännöt ja lomaketarpeet ovat eri hiippakunnissa erilaiset perustuen piispojen ja hiippakuntien itsenäisyyteen ja erilaisuuteen.

Lomakkeiden käytön helpottamiseksi voi esittää erilaisia piispantarkastustyyppisiä. Valmistusvaliokunnan mielestä lomakkeet soveltuvin osin täytettynä palvelevat eri tyyppisiä piispantarkastuksia:

PIISPANTARKASTUSTYYPPI	LOMAKE
Yksittäinen taloudellisesti itsenäinen Seurakunta	1 & 2
Seurakuntayhtymään kuuluva Seurakunta, ei yhtymän tarkastusta	1 & 2
Seurakuntayhtymään kuuluva seurakunta, samalla / lähiaikoina yhtymän tarkastus	1 & 3
Seurakuntayhtymän piispantarkastus, ei seurakuntien tarkastusta	3

Taloutta ja hallintoa käsittelevä lomake on laadittu erillisenä. Laskentatoimen uudistus lähtee siitä, että talous ja toiminta kulkisivat lähellä toisiaan. Erillisiä lomakkeita käytettäessä tähän periaatteeseen on kiinnitettävä huomiota. Erityisesti avoimet arviointikysymykset antavat siihen hyvän mahdollisuuden.

Seurakuntien välinen yhteistyö ei tule lomakkeissa suoraan esille. Lähivuosina se on kuitenkin eräs keino ratkaista monien seurakuntien vaikeutuvia voimavaraongelmia. Valmistusvaliokunta lisäsi tähän liittyviä kysymyksiä.

Valmistusvaliokunta esitti yksityiskohtaiset korjausehdotuksensa erillisenä liitteenä. Tässä mainitaan vain yksi yksityiskohta sen keskeisyyden vuoksi. Lomakkeissa toistuu arvioivissa kysymyksissä ilmaisu ”*Tulevaisuuden näkymät ja painopisteiden muutokset toimintatilastojen valossa*”. Ilmaus rajaa tarkastelun perustan toimintatilastoihin. Ne ovat vain yksi toimintaa ohjaava tekijä. Muita ovat tarpeet, sisällöt, seurakunnan tehtävä ja resurssit. Valmistusvaliokunta esitti muotoa ”*Nykytilanteen arviointi ja tulevaisuuden näkymät*”.

Valmistusvaliokunnan mielestä lomakkeiden ulkoasu oli toteutettu siten, että paperiversiona niistä tulee erittäin laajoja. Suoraan tietokoneella täytettynä sivumäärää voi supistaa. Ns. laatikoiden ja taulukoiden käyttö lomakkeissa lisää paperin kulutusta ja hankaloittaa täyttöä. Johtoajatuksena tulisi olla, että taulukoita käytetään vain silloin, kun se helpottaa nopeaa lukemista ja asian jäsentämistä. Avoimiin kysymyksiin voidaan vastata ilman kaaviomais-

ta laatikkorakennetta. Lomakkeiden ulkoasua voidaan kuitenkin muokata ennen niiden lähettämistä eteenpäin ilman, että tässä yhteydessä asiasta tehdään yksityiskohtaista päätöstä. Lomakkeiden julkaiseminen KIRKKO-verkossa on välttämätöntä.

Valmistusvaliokunnan mielestä työryhmä oli ottanut huomioon tärkeimmät kirkkolain ja kirkkojärjestyksen muutokset. Lomakkeet sisältävät aineistoa, josta on hyötyä seurakunnan toiminnan ja hallinnon suunnitteluun ja kehittämiseen. Kokonaisuutena valmistusvaliokunta katsoo, että lomakkeet voidaan hyväksyä niiden luonteen mukaisesti suositusluonteisina apuneuvoina piispantarkastuksia varten.

Istuntokäsittely

Käydyssä keskustelussa puheenvuoroja käyttivät Pihkala, Huotari, Kantola, Mäkinen, Heikka, Laulaja, Kantola, Paarma, Himanka, Komulainen, Simojoki, Häkkinen, Vikström ja Särkiö.

Käydyssä yleiskeskustelussa piispa Pihkala piti tehtyä työtä erinomaisena. Lomakkeita ei ole varsinaisen piispantarkastuksen yhteydessä tarpeen käydä yksityiskohtaisesti läpi. Silti ne ovat seurakunnalle itselleen hyödyksi ja antavat hyvän kuvan siitä, miltä seurakunta näyttää sisältä päin. Kyseessä on prosessi, jota voi alkaa hyödyntää jo puoli vuotta ennen tarkastusta. Olisi hyvä, jos piispantarkastusprosessi olisi suhteellisen yhtenäinen koko Suomessa. Valmistusvaliokunnan kommentoissa on esitykseen tullut lisää hyviä

huomioita.

Piispa Huotari piti lomakkeita suosituksena, johon voi hiippakunnassa tehdä omia tarkennuksia. On hyvä katsoa kokonaisuutta, ei vain yksityiskohtia. Kiinnostavinta on nähdä, miten työntekijät itse arvioivat omaa työtään. Olisi hyvä, että työntekijät itse täyttäsivät lomakkeen oman työalansa osalta. Kiinnostavinta piispantarkastuksen kannalta ovat työtä arvioivat osuudet.

Heikan mielestä lomakkeet tulee saada kirkkoverkkoon. Seurakunnat ovat tavattoman erilaisia. On järkevää editoida lomakkeita kutakin tarkastusta varten. Laulaja katsoi, että lomakkeissa on paljon hyvää. Silti niistä kannattaa työstää kunkin hiippakunnan tarpeita varten oman näköinen malli. Yksi lomake ei käy. Huotari piti ongelmallisena, jos seurakunnat käyttävät suoraan kirkkoverkosta löytyvää mallia. Kantola katsoi, että hiippakunnissa ei ehkä ole resursseja tehdä omaa versiota lomakkeista. Siksi yhteinen lomake on hyvä pohja. Laulaja katsoi, että piispainkokouksen kanslian sivuille voitaisiin sijoittaa lomakepohja. Paarma totesi, että näin voidaan menetellä.

Piispainkokous keskusteli yksityiskohtaisista muutosehdotuksista, jotka jäivät valmistusvaliokunnan jatkotyöstettäväksi. Asian käsittelyä päätettiin jatkaa seuraavana päivänä valmistusvaliokunnan uuden esityksen pohjalta.

(Jatkokäsittely 21 §:ssä)

6 §

Pappisasessorin viran kehittäminen

Asessorit Hannu Komulainen ja Jaakko Simojoki jättivät piispainkokoukselle aloitteen asessorin viran kehittämistä hiippakuntahallinnon uudistamisen yhteydessä. He esittivät, että pappisasessorin virasta tehdään kokonais selvitys, jolloin viran tehtävät määriteltäisiin nykyistä selkeämmin. Selvityksen tulisi koskea sitä, kuinka asessorin viran hoito, palkkaus ja asessorin viran aiheuttaman rasitteen korvaaminen seurakunnalle järjestetään tasapainoisella tavalla.

Aloitteessa todetaan: ”Pappisasessorin virkaa ei ole sisällöllisesti eikä tehtävämäärällisesti kovinkaan tarkasti määritelty. Kirkkolainsäädäntö mainitsee ainoastaan asessorin mahdollisuudesta suorittaa piispan pyynnöstä piispantarkastus. Kehitys on johtanut siihen, että pappisasessorit suorittavat varsin monenlaisia tehtäviä piispan kaitsentatoimen tukena. Virkaa kehitettäessä tehtäviä tulee määritellä nykyistä tarkemmin. Selkeät toimenkuvat helpottavat myös uuden viranhaltijan perehtymistä tehtäviinsä. Esimerkiksi mallijohtosäännön luominen tuomiokapituleita varten voisi edistää asiaa.”

Asessori Matti Perälä oli tehnyt aiemman aloitteen pappisasessorin tehtävien vaatiman työajan korvaamisesta seurakunnalle ja pappisasessorin työajan inhimillistämistä. Aloite pohjautui asessorikokouksen keskusteluun (Kuortane, 18.-19.5.1998). Tässä neuvottelussa todettiin, että asessorien tehtävien hoito on vienyt yhä enemmän työaika, joka on pois sekä seurakunnan työtehtävistä että asessorin vapaa-ajasta.

Piispainkokouksen istunnossa 25.-27.8.1998 (9 §) käydessä keskustelussa asetuttiin kannattamaan asessorin tehtävien vaatiman työajan korvaamista ao. seurakunnalle vaaramalla Kirkon keskusrahaston talousarviossa vuodesta 2000 alkaen kuhunkin hiippakuntaan yhden seurakuntapastorin (H 35) palkkaukseen tarvittava summa. Tästä määrärahasta pappisasessorien seurakunnat voisivat anoa korvausta, jos ne palkkaisivat osa-aikaisen (50 %) papin asessorin virkakauden ajaksi. Tämä tuli myös piispainkokouksen päätökseksi 9.-10.2.1999.

Tuolloin todettiin lisäksi, että asessorin viran kehittämässä on kyse yhteisestä huolesta: miten hiippakunnat ja tuomiokapitulit voisivat nykyistä paremmin hoitaa kaitsentavastuutaan. Virkoja koskevia erillisratkaisuja parempi olisi, että hiippakuntahallintouudistuksen yhteydessä hiippakunnille osoitettaisiin lisää resursseja ja kukin hiippakunta ratkaisisi, kuinka niitä käytetään.

Asessorin viran kehittämässä on tarpeen ottaa huomioon tuomiokapitulilaitoksen historiallinen kehitys ja sen mukanaan tuomat erityispiirteet.

Historiallinen tausta

Laurentius Petrin vuoden 1571 kirkkojärjestys merkitsi tärkeää askelta uskonpuhdistuksen jälkeisen kapitulilaitoksen kehittymisessä. Siinä ei tosin mainita tuomiokapitulia, mutta sen sijaan luetellaan seitsemän henkilöä, joita ainakin tarvitaan tuomiokirkossa. Näitä olivat piispa, piis-

pan offisiaali eli rovasti, kirkkoherra, koulumestari, teologian lehtori, poenitentiarius ja taloudenhoitaja. Edelleen mainitaan, että mainituilla seitsemällä miehellä tuli olla varmat tulot. Vuodesta 1572 lähtien tuomiokapitulit alkoivat saada yhä luonnollisemman sijan piispan rinnalla hiippakuntahallinnon hoidossa. Kirkkojärjestyksessä on piispan tehtävistä tarkat luettelot, mutta kapitulin tehtävää ei mainita (Jukka Paarma: Hiippakuntahallinto Suomessa 1554-1604. SKHS 116.1980, 54-57).

Vuoden 1571 kirkkojärjestystä täydentävä Nova ordinantia ecclesiastica (1575) ottaa huomioon Juhana III:n restauratiivisen kirkkopoliittisen suunnan ja palaa vanhaan järjestykseen ottamalla käyttöön keskiaikaiset prelaturat (tuomiorovasti, arkkiteini, dekaani). Piispan lisäksi tuomiokirkossa tuli olla piispan offisiaali eli tuomiorovasti, dekaani, arkkiteini, kirkkoherra, koulumestari ja taloudenhoitaja. Tuomiorovasti oli piispan sijainen. Dekaanin oli hiippakunnan koulujen ylin valvoja, joka tutki papiksi vihittävien tiedot ja piti kapitulin pöytäkirjaa. Arkkiteinin tuli toimia teologian lehtorina ja poenitentiariuksena, julkiripin hoitajana. Kaikkien kapitulin jäsenten tuli olla pappeja. Heidän palkkauksensa perustana oli prebendajärjestelmä, toisin sanoen jokaisella oli hiippakuntakaupungin ulkopuolella pastoraatti, jonka käytännöllisestä hoidosta vastasi kappalainen. Jokaisella oli myös kapitulissa määrätty virkatehtävänsä (Paarma 1980, 62 s.).

Joissakin kapituleissa oli virkoja, joita ei edellytetty Nova ordinantiaassa. Skaran tuomiokapitulissa oli notaarin virka, Växjössä puolestaan kapituliiin näyttää kuuluneen joitakin kaupungin pappeja “ylimääräisinä jäseninä”. Upsalassa

taas yliopiston professorit olivat tuomiokapitulin jäseniä. Tämä ennakoi myöhempää kehitystä kohti professori- tai lehtorikapitulia, jolloin tuomiokapituli koostui suurelta osin opetusviran haltijoista (Paarma 1980, 83).

Upsalan kokouksessa 1593 Nova ordinantia kumottiin, mutta tuomiokapitulilaitos oli siihen mennessä jo ehtinyt vakiintua ja saada yleisesti hyväksytyin aseman kirkollisen hallinnon tärkeänä tekijänä. Siten Juhana III:n pyrkimys säilyttää tuomiokapitulilaitos yli uskonpuhdistuksen murroksen onnistui. Nova ordinantian edellyttämä kapituli oli kuitenkin liian laaja eikä se kaikkien virkojen osalta toteutunut juuri missään. Turun hiippakunnassa kapitulin muodostivat 1500-luvun lopulla piispa, tuomiorovasti, kirkkoherra ja koulumestari, joka oli samalla dekaani (Paarma 1980, 88).

Kehitys kohti 1600-luvun opettajakapituleja alkoi Normanin Articuli ordinantiaessa 1540, jolloin teologian lehtorit saivat paikan kapitulissa.

Piispat koettivat pelastaa hajoamassa olevaa kapitulilaitosta korostamalla evankelisen kirkon luonteelle sopivasti kapitulien tehtävää opetuksen valvojana. Liturgiariidan aikana Kaarle-herttua, joka tunsu suurta mielenkiintoa opetuslaitoksen kehittämistä kohtaan, vaikutti opettajakapitulien syntyyn. Samalla kouluopetus ja valmistava pappiskasvatus nousivat kapitulien keskeisiksi tehtäviksi. Kaarle-herttua antoi 1604 määräyksen Turkuun, että tuomiokirkossa sai olla piispan lisäksi vain kirkkoherra, koulumestari ja taloudenhoitaja. Tuomiorovastin viran lakauttamisen jälkeen virkanimitystä ryhdyttiin käyttämään

kirkkoherrasta (Paarma 1980, 97-101).

Opettajakapitulit olivat vallitsevina niin kauan kuin kouluopetus oli kirkon vastuulla. Koululaitoksen siirtyminen kunnille ja valtiolle 1860-luvulla merkitsi myös kapitulien kokoonpanon uudistumista. Schaumanin kirkkolain tultua voimaan 1870 kuului tuomiokapituliin piispan lisäksi tuomiorovasti sekä kaksi asesoria ja sihteerinä lakimies. Myöhemmin myös lakimiehestä on alettu käyttää asesori-nimitystä ja sihteerin tehtävät ovat siirtyneet notaarille. Asessori-nimitys on luultavasti omaksuttu oikeusistuimista ja merkitsee “vieressä istujaa”, avustajaa.

Käynnissä olevassa hiippakuntahallintouudistuksessa pappisasessorin virka esitetään kirkolliskokoukselle edelleen säilytettäväksi (“Hiippakuntahallinnon kehittäminen”, kirkkohallituksen esitys nro 1/2001; Piispainkokouksen lausunto, Suomen ev.-lut. kirkon keskushallinto sarja B 2002:3, s. 16-17). Tämä antaa perusteen ryhtyä toimiin pappisasessorin viran kehittämiseksi.

Pappisasessoria koskeva kirkkolainsäädäntö

Asessori mainitaan kirkkolainsäädännössä tuomiokapitulin kokoonpanon yhteydessä (KL 19:1 §). Lisäksi määrätään asesessorin kelpoisuudesta ja vaalista (KL 19:2 §; KJ 19:2 §). Samoin asesessori mainitaan piispainkokouksen kokoonpanon kohdalla (KL 22:1 §). Pappisasessorin tehtäviä sivutaan vain piispantarkastuksen yhteydessä: “Piispa voi määrätä tuomiorovastin, pappisasessorin tai lääninrovastin toimittamaan tarkastuksen” (KJ 18:4 §). Vertailun

vuoksi lääninrovastin tehtävistä säädetään erikseen kolmessa eri pykälässä (KJ 19:8-10 §). Kirkkolainsäädäntö on siis varsin niukka puhuessaan asessorin virasta. Siksi on tarpeen hahmotella viran luonnetta ja tehtäviä johtosäätötasolla.

Pappisasessorin asema ja tehtävät

Historiallinen katsaus osoittaa, että tuomiokapitulin kollegiossa on ollut piispan ja tuomiorovastin lisäksi vaihtelevasti muita jäseniä. Osalla jäsenistä on ollut opetukseen liittyviä tehtäviä, jotka ovat väistyneet koululaitoksen siirryttyä kirkolta valtiolle. Keskiajalta lähtien kapitulin kokoonpanossa on ollut edustettuna seurakuntapapiston kokemus, joka on samalla taannut yhteyden seurakuntiin. Yli 130 vuoden ajan kaksi pappisasessoria on edustanut seurakuntapapistoa tuomiokapitulin kollegiossa. Tuomiokapitulin virat ovat osaltaan piispallisen kaitsennan välineitä. Seurakuntien jäsenmäärän ja papiston määrän kasvaessa on piispallinen kaitsentatehtävä tullut entistä laajemmaksi.

Pappisasessorin virka on sivutoiminen, jota hoidetaan varsinaisen päätoimen, kirkkoherran tai kappalaisen viran ohella. Virka on kuitenkin vailla määrällistä tai sisällöllistä määrittelyä. Kirkkolainsäädäntö mainitsee ainoastaan asessorin mahdollisuudesta suorittaa piispan pyynnöstä piispantarkastus. Vakiintuneen käytännön mukaan pappisasessorille kuuluu ainakin seuraavia tehtäviä (ks. Kalerwo Salon artikkeli: ”Mitä asessori tekee työkseen?”. Crux 2001/2):

- valmistella tuomiokapitulin päätöksiä ja ottaa osaa päätöksentekoon,
- osallistua piispantarkastuksiin sekä suorittaa piispan pyynnöstä hallinnon ja talouden tarkastuksia,
- osallistua ordinaatiokoulutuksen antamiseen sekä ordinaatioon,
- ottaa vastaan pastoraalitutkinnon suorituksia ja antaa siihen kuuluvaa opetusta,
- osallistua hiippakunnallisten toimikuntien työskentelyyn sekä hiippakuntakokousten ja synodaalikokousten valmisteluun,
- osallistua vuorollaan piispainkokouksen ja sen valmistusvaliokunnan työskentelyyn,
- osallistua erikseen nimettynä piispainkokouksen ja Kirkkohallituksen työryhmien / toimikuntien / komiteoiden työskentelyyn, sekä
- hoitaa piispan erikseen määräämiä tehtäviä.

Viran palkkaus määräytyy virkaehtosopimuksessa sen perusteella, että virka vastaisi 10 % E 17 palkkaluokan kokoaikaisen viran palkasta. Aessorien kokouksessa (Reposaaren Junnila 19.-21.5.2002) tehdyn arvion perusteella asessorin tehtävät edellyttävät 30-70 % kokoaikaisen viran työpanoksesta. Nykyisen järjestelmän lähtökohtana on se, että asessorin seurakunta kustantaa erotuksen. Ei ole kuitenkaan olemassa mitään toimivaa järjestelmää, jolla pap-pisasessorin työpanos korvataan seurakunnalle (vrt. keski-

aikainen prebendakappalainen). Tästä seuraa, että asessorin on hoidettava koko-aikainen virkansa seurakunnassa ja sen lisäksi pappisasessorin sivutoiminen virka, jonka laajuus ja tehtäväkuva on määrittelemättä.

Kahden viran hoidosta voi koitua jaksamisongelmia ja ainakin vahvaa riittämättömyyden tunnetta sekä asessorin että seurakuntaviran puutteellisesta hoidosta. Asessorin seurakunnan kärsimä työvoiman vajaus on erilaista riippuen seurakunnan koosta sekä siitä, onko asessori kappalainen vai kirkkoherra.

Pienen, yksipappisen seurakunnan tarve on erityisesti asessorin poissaoloa korvaavan työvoiman saamisessa. Sama koskee tilannetta, jossa asessori on kappalainen. Mitä suuremman seurakunnan kirkkoherrasta on kysymys, sitä enemmän asessorin tehtävien rasite seurakunnalle näkyy johtajan poissaolona eikä ole täysin korvattavissa työvoimaa lisäämällä.

Piispainkokous on aiemmin (10.2.1999, 8 ja 25 §) ottanut myönteisen kannan lisätyövoiman saamiseksi asessorien seurakuntiin. Asia on kuitenkin pysähtynyt Kirkkohallituksen budjettivalmisteluun.

Toimenpiteet asessorin viran kehittämiseksi

Asessorin virka mielletään sivutoimisen viran sijasta usein luottamustoimeksi, mikä vaikuttaa viran asemaan ja kehittämiseen. Pappisasessorin viran tehtäviä ei ole määritelty missään. Tästä syystä asessorin tehtävistä tulisi laa-

tia mallijohtosääntö tuomiokapituleja varten. Tämä olisi pohjana perehdytettäessä uusia asessoreja tehtäviinsä. Viran toimenkuvan määrittely voisi jatkossa mahdollistaa myös palkan tarkistuksen. Ensimmäiseksi tulisi kuitenkin hoitaa pappisasessorin poissaolon korvaaminen seurakunnille varaamalla hiippakuntien budjettiin tarvittava määräraha.

Piispainkokouksen istunnossa ei syntynyt asiasta keskustelua.

Piispainkokous päätti yksimielisesti

- 1. asettaa työryhmän pappisasessorin viran kehittämiseksi ja mallijohtosäännön laatimiseksi tuomiokapituleille; ja*
- 2. nimetä työryhmään puheenjohtajaksi pappisasessori Kari Mäkisen sekä jäseniksi pappisasessori Pekka Särkiön ja kappalainen Helena Haatajan. Työryhmä voi ottaa itselleen sihteerin.*

7 §

Rippikoulun malliohjesääntö, päiväkirja ja järjestöjen rippikouluohjeet

Kirkkohallitus on pyytänyt rippikoulun malliohjesäännöstä ja päiväkirjamallista piispainkokouksen lausunnon. Kirkkohallitus on samalla lähettänyt järjestöjen rippikoulun toteuttamisen perusteita ja rippikoulua koskevia määräyksiä sisältävän asiakirjan liitteineen piispainkokouksel-

le suositusten antamiseksi tuomiokapituleille ja pyy-tänyt piispainkokousta samalla selvittämään järjestöjen rippikoulujen järjestämisen edellytykset.

Piispainkokouksen 2001 hyväksymän uuden rippikoulun opetussuunnitelman jälkeen kirkkohallitus on katsonut aiheelliseksi tarkistaa rippikoulun malliohjesäännön, päiväkirjamallin sekä järjestöjen rippikouluja koskevat ohjeet. Kirkkohallituksen esitysten pohjana on Kirkon kasvatus ja nuorisotyön rippikoulutyöryhmän valmistelu, jonka yhteydessä on kuultu mm. järjestöjä.

Valmistusvaliokunta

Valmistusvaliokunta katsoi, että tarkistettavana olevat rippikoulun malliohjesääntö ja päiväkirjamalli noudattavat uuden rippikoulusuunnitelman peruslinjauksia. Asiantuntevasti laadittuina ja selkeästi perusteltuina ne tukevat rippikoulun tavoitteiden toteutumista.

Valmistusvaliokunta katsoi, että piispainkokouksen on syytä kiinnittää huomio seuraaviin näkökohtiin. Mallisäännön 3 §:ssä todetaan, että “rippikoulun opettajatiimissä toimivat seurakunnan hengellisen työn tekijät”. Sen jälkeen luetellaan muut mahdolliset rippikouluopetukseen osallistuvat tahot seurakuntalaiset mukaan lukien. Rippikoulusuunnitelman luonteen mukaisesti olisi syytä liittää opettajatiimiin kuuluviksi myös muut rippikoulun suunnitteluun ja toteutukseen osallistuvat työntekijät. Sama tarkennus tulisi vastaavasti kirjoittaa myös päiväkirjamallin kohtaan 8:

”Rippikoulua johtava pappi/lehtori sekä muut opettajat, isokset ja avustajat”.

Malliohjesäännön mukaan “Konfirmaatio toimitetaan kirkkokäsikirjan ohjeiden mukaisesti”. KJ 3:5 §:n selityksen mukaan konfirmaatioon oikeuttamisesta voidaan määrätä myös rippikoulun ohjesäännössä. Oikeuttamisnäkökohdan toteaminen ohjesääntötasolla antaa rippikoulun pitäjille selkeän perusteen ja tuen arvioida rippikoululaisen suoriutumista vähintään puolen vuoden mittaisessa rippikouluprosessissa. Malliohjesäännön 7 § kirjoitettaisiin siten seuraavasti:

”Konfirmaatioon voivat osallistua rippikoulun käyneet kirkon jäsenet. Konfirmaatio toimitetaan kirkkokäsikirjan mukaisesti.”

Valmistusvaliokunta piti hyvänä, että mallisäännön yhteyteen on kirjoitettu kirkkojärjestyksen rippikouluun liittyviä säännöksiä. Lisäyksenä on aiheellista kirjoittaa vielä seuraavat säännökset malliohjesäännön 7 §:n yhteyteen:

”Konfirmaatio on kirkollisen vaalikelpoisuuden (KL 7:3 §), kummina toimimisen (KJ 2:17 §) ja pappisvihkimyksen (KJ 5:2 §) edellytys. Rippikoulun käyminen on kirkon jäsenen kirkollisen vihkimisen edellytys (KJ 2:18 §).”

Rippikoulun päiväkirjan perustelutekstin kohtaan ”Rippikoulun arvioimisen periaatteet ja päiväkirjan täyttämishjeet” ja

sen toisen kappaleen alkuun tulisi tehdä tarkennus. Kappaleen alku kuuluisi:

”Seurakunnan rippikoulutyöstä vastaavan tehtävänä on laatia kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston hyväksyttäväksi rippikoulutyön vuosisuunnitelma.”

Uudessa rippikoulusuunnitelmassa korostetaan voimakkaasti rippikoulua kirkon kasteopetuksena, jossa seurakuntayhteydessä kasvaminen on keskeinen piirre. Rippikoulu on nimenomaan seurakunnan perustehtävä ja velvollisuus. Yhdistysten, säätiöiden ja laitosten järjestämiä rippikouluja on vuosikymmenien ajan järjestetty tuomiokapitulien valvonnan alaisina. Ne ovat tarjonneet vaihtoehtoja rippikoulun käymiselle. Järjestöt ovat pitäneet vuosittain tapahtuvaa anomismenettelyä kankeana.

Piispainkokoukselle lähetetyt järjestöjen rippikouluja koskevat asiakirjat sisältävät ehdotuksia uusiksi käytännöiksi, jotka merkitsisivät siirtymistä nykyisestä lupakäytännöstä sopimusmallin toteuttamiseen. Muutos sisältää periaatteellisia kysymyksiä tuomiokapitulin valvontatehtävän luonteesta. Samoin olisi tarkoituksenmukaista tutkia, pitäisikö järjestöjen oikeutukselle järjestää rippikoulu ja konfirmaatio ottaa oma säännöksensä kirkkojärjestykseen.

Valmistusvaliokunnan mielestä suositusten laatimiseksi tuomiokapituleille ja selvityksen tekemiseksi järjestöjen rippikoulujen järjestämisen edellytyksistä on piispainko-

kouksen syytä perustaa työryhmä, jossa on edustus myös rippikouluja järjestävistä järjestöistä.

Istuntokäsittely

Käydyssä yleiskeskustelussa puheenvuoroja käyttivät Kantola, Luoma, Simojoki, Häkkinen, Vikström. Kantola totesi järjestöjen pitämien rippikoulujen kaipaavan selkeitä pelisääntöjä. Luoma piti ongelmallisena malliohjesäännössä esiintyvää termiä hengellisen työn tekijät. Eivätkö kaikki seurakuntien työntekijät tee hengellistä työtä. Häkkinen totesi, että missään säädöstasoisessa tekstissä ei mainita, että kirkolliset järjestöt voivat pitää rippikoulua. Järjestöjen oikeus rippikouluopetukseen edellyttää selkeyttä säädöspohjaan. Vikström katsoi, että kapitulin tehtävänä on valvoa pappeja. Luvan antaminen rippikoulun järjestämiselle juontuu tästä valvontatehtävästä – rippikoulua johtavan papin kaitsennasta.

Valmistusvaliokunta ehdotti ponnen neljä sanamuodoksi: ”*pyytää sekä Kansan Raamattuseuran Säätiötä että Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistystä nimeämään työryhmään jäsenen*”. Niskanen katsoi, että työryhmä voi pyytää lausunnon kaikilta rippikoulua järjestäviltä kirkollisilta järjestöiltä. Tällä perusteella hän ehdotti ponnen hylkäämistä. Simojoki katsoi, että työryhmän on hyvä kuulla järjestöjen ääntä jo jäsenistössään. Pihkala kannatti Niskasen ehdotusta. Salmi piti mahdollisena, että joku järjestö tulkitsee ponnen itseensä kohdistuvana negatiivisena viestinä. Huotari katsoi, että tiettyjen järjestöjen mainitseminen päätöksessä on tarpeetonta.

Suoritetussa äänestyksessä valmistusvaliokunnan kanta sai neljä ääntä ja Niskasen ehdotus 14 ääntä.

Piispainkokous päätti

- 1. antaa liitteen mukaisen lausunnon rippikoulun malliohjesäännöstä ja päiväkirjamallista;*
- 2. asettaa työryhmän valmistamaan piispainkokouksen suositus järjestöjen rippikouluohjeeksi annettavaksi tuomiokapituleille sekä selvittämään samalla järjestöjen rippikoulujen järjestämisen edellytykset;*
- 3. kutsua työryhmän puheenjohtajaksi kirkkoneuvos Seppo Häkkisen ja jäseniksi yliopistolehtori, TT Hannele Revon, hiippakuntasihteeri Raine Haikaraisen ja seurakuntakasvatussihteeri Antero Rissasen; sekä*
- 4. todeta, että työryhmä voi ottaa itselleen sihteerin.*

*Liite***Piispainkokouksen lausunto nro 1/2002 kirkkohallitukselle****RIPPIKOULUN MALLIOHJESÄÄNTÖ JA PÄIVÄKIRJA**

Tarkistettavana olevat rippikoulun malliohjesääntö ja päiväkirjamalli noudattavat uuden rippikoulusuunnitelman peruslinjauksia. Asiantuntevasti laadittuina ja selkeästi perusteltuina ne tukevat rippikoulun tavoitteiden toteutumista.

Piispainkokous katsoo kuitenkin aiheelliseksi kiinnittää huomion seuraaviin näkökohtiin. Mallisäännön 3 §:ssä todetaan, että “rippikoulun opettajatiimissä toimivat seurakunnan hengellisen työn tekijät”. Sen jälkeen luetellaan muut mahdolliset rippikouluopetukseen osallistuvat tahot mukaan lukien seurakuntalaiset. Uuden rippikoulusuunnitelman ajattelutavan mukaisesti olisi mielekästä liittää opettajatiimiin kuuluviksi myös muut rippikoulun suunnitteluun ja toteutukseen osallistuvat työntekijät. Sama tarkennus tulisi kirjoittaa myös päiväkirjamallin kohtaan 8. ”Rippikoulua johtava pappi/lehtori sekä muut opettajat, isokset ja avustajat”.

Malliohjesäännön mukaan “Konfirmaatio toimitetaan kirkkokäsikirjan ohjeiden mukaisesti”. KJ 3:5 §:n selityksen mukaan konfirmaatioon oikeuttamisesta voidaan määrätä myös rippikoulun ohjesäännössä. Oikeuttamisnäkökohdan toteaminen ohjesääntötasolla antaa rippikoulun pitäjille selkeän perusteen ja tuen arvioida rippikoululaisen suoriutumista vähintään puolen vuoden mittaisen rippikouluprosessin aikana. Malliohjesäännön 7 § kirjoitettaisiin siten seuraavasti:

“Konfirmaatioon voivat osallistua rippikoulun käyneet kirkon jäsenet. Konfirmaatio toimitetaan kirkkokäsikirjan mukaisesti.”

Piispainkokous pitää hyvänä, että mallisäännön yhteyteen on kirjoitettu kirkkojärjestyksen rippikouluun liittyviä säännöksiä. Lisäyksenä on aiheellista kirjoittaa vielä seuraavat säännökset malliohjesäännön 7 §:n yhteyteen:

”Konfirmaatio on kirkollisen vaalikelpoisuuden (KL 7:3 §), kummina toimimisen (KJ 2:17 §) ja pappisvihkimyksen (KJ 5:2 §) edellytys. Rippikoulun käyminen on kirkon jäsenen kirkollisen vihkimisen edellytys (KJ 2:18 §).”

Rippikoulun päiväkirjan perustelutekstin kohtaan “Rippikoulun arvioimisen periaatteet ja päiväkirjan täyttämisohteet” ja sen toisen kappaleen alkuun tulisi tehdä tarkennus. Kappaleen alku kuuluisi:

“Seurakunnan rippikoulutyöstä vastaavan tehtävänä on laatia kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston hyväksyttäväksi rippikoulutyön vuosisuunnitelma”.

Siilinjärvellä 10 päivänä syyskuuta 2002

Arkkipiispa

Jukka Paarma

Vs. piispainkokouksen sihteeri

Kalervo Salo

8 §

Teologian opiskelijoiden soveltuvuustutkimus

Piispainkokouksen jäsen asessori Jaakko Simojoki oli tehnyt aloitteen. Siinä todettiin piispainkokouksen päättäneen, että teologian opiskelijoilta edellytetään soveltuvuustutkimuksen suorittamista ennen ordinaatiota kirkon virkaan. Aloitteen mukaan piispainkokouksen tulisi vielä tutkia, aiheuttaako tämän edellytyksen toteuttaminen tarpeen muuttaa kirkkojärjestystä (erityisesti KJ 5:2 §) sekä piispainkokouksen omaa määräystä (kirkon säädöskokoelma nro 61, piispainkokouksen päätös 15.9.1993).

Piispainkokous käsitteli istunnossaan 11.-12.9.2001 (18 §) kysymystä teologian opiskelijoiden soveltuvuustutkimuksesta. Tuolloin piispainkokous päätti yksimielisesti, että

1. teologian opiskelijoiden psykologinen soveltuvuustutkimus järjestetään Kirkon koulutuskeskuksen mietinnössä esitetyllä tavalla, mikäli kirkolliskokous hyväksyy tätä tarkoitusta varten anotun määrärahan; ja
2. soveltuvuustutkimuksen järjestäminen ja seuranta annetaan Kirkon koulutuskeskuksen tehtäväksi.

Kirkon koulutuskeskuksen mietintö edellyttää, että soveltuvuustutkimuksessa kiinnitetään huomiota asianomaisen sosiaalisiin taitoihin, työn hallintaan ja kehittämiseen liittyviin taitoihin sekä viranhoidon kannalta keskeisiin ominaisuuksiin. Mietinnön mukaan tutkimuksen suorittaja antaa opiskelijalle ordinaation hakemista varten osallistumistodistuksen. Se liitetään asiakirjoihin papiksi vihki-

mistä haettaessa. Tähän todistukseen merkitään graafisessa muodossa esitetty arvio opiskelijan soveltuvuudesta pappisvirkaan.

Kirkkojärjestyksessä säädetään (KJ 5:2 §), että papiksi vihittävä tulee olla

1. jumalaapelkäävä ja kristillisestä elämästään tunnettu konfirmoitu kirkon jäsen;
2. suorittanut yliopistossa sellaisen teologisen tutkinnon, jonka piispainkokous on hyväksynyt pappisviran kelpoisuusvaatimukseksi; sekä
3. terveydeltään pappisvirkaan kykenevä.
Piispainkokous antaa tarkemmat määräykset vihkimistä hakevalta vaadittavista todistuksista.

Kirkkojärjestyksen määräys ei sisällä mainintaa soveltuvuudesta pappisvirkaan. Maininta terveydentilasta ei kattavasti kuvaa papilta edellytettäviä persoonallisia ominaisuuksia. Fyysisesti täysin terve voi olla sopimaton pappisvirkaan.

Jotta tulevaisuudessa voidaan ordinaatiota hakevalta yksiselitteisesti vaatia soveltuvuutta pappisvirkaan, kirkkojärjestyksen säädöstä on syytä muuttaa. Helpoiten tämä on toteutettavissa liittämällä KJ 5:2 §:n 1 momenttiin uusi 4 kohta:

pappisvirkaan soveltuva.

Kirkkojärjestyksen ilmaus ”pappisvirkaan soveltuva” olisi luonnollisesti laajempi käsite kuin pelkkä soveltuvuustutkimuksen hyväksyttävä suorittaminen. Yhä edelleen kunkin hiippakunnan piispa ja tuomiokapituli voivat käyttää harkintavaltaansa ordinaatiota hakevan soveltuvuudesta pappisvirkaan. Tästä asiasta kirkkolaisissa säädetään seuraavasti (KL 5:1 § 2 momentti):

Pappisvirkaan vihittäväksi hyväksymisestä päättävät piispa ja tuomiokapituli. Pappisvirkaan vihkimisen edellytyksistä ja muista seikoista, jotka on otettava huomioon harkittaessa hakijan vihkimistä, määrätään kirkkojärjestyksessä.

Nykyisin kirkkojärjestyksessä ei määrätä, että pappisvirkaa hakevan tulee olla näihin tehtäviin myös soveltuva. Silti käytännössä piispa ja tuomiokapituli ovat jo nykyisinkin arvioineet hakijoiden soveltuvuutta ajateltuihin työtehtäviin. Ehdotettava lisäys kirkkojärjestykseen soveltuu sekä kirkkolain (KL 5:1 § 2 momentti) intentioon että jo nykyisin omaksuttuun käytäntöön.

Pappisvirkaan soveltuvuutta mietittäessä kriteereinä voi käyttää pohdintaa hakijan oman sisäisen kutsumuksen luonteesta (*vocatio interna*), ihmissuhdetaidoista, itsensä ilmaisemisen taidoista, yhteistyökyvystä, sielunhoitotaidoista, itsensä ja taitojensa kehittämisen mahdollisuuksista, kirkon tunnustuksessa pysymisen edellytyksistä jne.

Piispainkokouksen omaan määräykseen on syytä sisällyttää 4 kohta:

todistus soveltuvuustutkimuksen suorittamisesta.

Tämän määräyksen perusteella pappisvihkimystä hakevalta vaaditaan todistus osallistumisesta soveltuvuustutkimukseen. Piispainkokouksen oman määräyksen uudistamisen yhteydessä voidaan toteuttaa myös stilistisiä muutoksia. Tällöin päätöksen sanamuoto hivenen muuttuu sekä 2 ja 3 kohta vaihtavat paikkaansa. Piispainkokouksen oman määräyksen käsittelyjärjestys olisi täten sama kuin kirkkojärjestyksen säädöksessä.

Kirkolliskokous myönsi soveltuvuustutkimuksen tekemistä varten määrärahan. Ensimmäiset tutkimukset on tarkoitus tehdä syksyllä 2002 opintonsa puolivälissä oleville opiskelijoille. Tästä seuraa luontevasti, että todistus soveltuvuustutkimukseen osallistumisesta on syytä vaatia niiltä, jotka hakevat pappisvihkimystä tai oikeutta toimia lehtorina 1.1.2005 jälkeen. Tästä on syytä mainita piispainkokouksen omassa päätöksessä:

Todistus soveltuvuustutkimuksen suorittamisesta vaaditaan 1.1.2005 jälkeen pappisvihkimykseen osallistuvilta tai lehtorin oikeuksia hakevilta.

Piispainkokouksen omaan päätökseen on syytä palata kirkkojärjestyksen muutosprosessin selvittyä.

Istuntokäsittely

Käydyssä keskustelussa puheenvuoroja käyttivät Pihkala, Särkiö, Huotari ja Kantola. Pihkala katsoi, että ehdotuksen ajoitus on ongelmallista. Lähitulevaisuudessa joillain

on jo todistus soveltuvuustutkimuksen suorittamisesta, mutta kaikilta hakijoilta sitä ei vielä vaadittaisi. Muilta osin KJ:n muutosehdotus on hyvä. Huotari pohti, merkitseekö yhteistyökyvyn mainitseminen jotain naispappeuskysymyksen kannalta. Kantola katsoi, että liian aikainen ajankohta soveltuvuustutkimustodistusten vaatimiselle saattaisi aiheuttaa ongelmia. Myöhäinen ajankohta on siksi parempi.

Piispainkokous päätti yksimielisesti

- 1. tehdä kirkolliskokoukselle liitteen 1 mukaisen esityksen; ja*
- 2. käydä lähetekeskustelun liitteen 2 mukaisesta luonnoksesta.*

*Liite 1***Piispainkokouksen esitys nro 2/2002 kirkolliskokoukselle****TEOLOGIAN OPISKELIJOIDEN
SOVELTUVUUSTUTKIMUS**

Piispainkokous käsitteli istunnossaan 11.-12.9.2001 (18 §) kysymystä teologian opiskelijoiden soveltuvuustutkimuksesta. Tuoloin piispainkokous päätti yksimielisesti, että

1. teologian opiskelijoiden psykologinen soveltuvuustutkimus järjestetään Kirkon koulutuskeskuksen mietinnössä esitetyllä tavalla, mikäli kirkolliskokous hyväksyy tätä tarkoitusta varten anotun määrärahan; ja
2. soveltuvuustutkimuksen järjestäminen ja seuranta annetaan Kirkon koulutuskeskuksen tehtäväksi.

Kirkon koulutuskeskuksen mietintö edellyttää, että soveltuvuustutkimuksessa kiinnitetään huomiota asianomaisen sosiaalisiin taitoihin, työn hallintaan ja kehittämiseen liittyviin taitoihin sekä viranhoidon kannalta keskeisiin ominaisuuksiin. Mietinnön mukaan tutkimuksen suorittaja antaa opiskelijalle ordinaation hakemista varten osallistumistodistuksen. Se liitetään asiakirjoihin papiksi vihkimistä haettaessa. Tähän todistukseen merkitään graafisessa muodossa esitetty arvio opiskelijan soveltuvuudesta pappisvirkaan.

Kirkkojärjestyksessä säädetään (KJ 5:2 §), että papiksi vihittävän tulee olla

1. jumalaapelkäävä ja kristillisestä elämästään tunnettu konfirmoitu kirkon jäsen;

2. suorittanut yliopistossa sellaisen teologisen tutkinnon, jonka piispainkokous on hyväksynyt pappisviran kelpoisuusvaatimukseksi; sekä
3. terveydeltään pappisvirkaan kykenevä.
Piispainkokous antaa tarkemmat määräykset vihkimistä hakevalta vaadittavista todistuksista.

Kirkkojärjestys ei sisällä määräystä soveltuvuudesta pappisvirkaan. Maininta terveydentilasta ei kattavasti kuvaa papilta edellytettäviä persoonallisia ominaisuuksia. Fyysisesti täysin terve voi olla sopimaton pappisvirkaan.

Jotta tulevaisuudessa voidaan ordinaatiota hakevalta yksiselitteisesti vaatia soveltuvuutta pappisvirkaan, on kirkkojärjestyksen määräystä syytä muuttaa. Helpoiten tämä on toteutettavissa liittämällä KJ 5:2 §:n 1 momenttiin uusi 4 kohta:

4. *pappisvirkaan soveltuva.*

Kirkkojärjestyksen ilmaus ”pappisvirkaan soveltuva” olisi luonnollisesti laajempi käsite kuin pelkkä soveltuvuustutkimuksen hyväksyttävä suorittaminen. Yhä edelleen kunkin hiippakunnan piispa ja tuomiokapituli voivat käyttää harkintavaltaansa ordinaatiota hakevan soveltuvuudesta pappisvirkaan. Tästä asiasta kirkkolaissa säädetään seuraavasti (KL 5:1 § 2 momentti):

Pappisvirkaan vihittäväksi hyväksymisestä päättävät piispa ja tuomiokapituli. Pappisvirkaan vihkimisen edellytyksistä ja muista seikoista, jotka on otettava huomioon harkittaessa hakijan vihkimistä, määrätään kirkkojärjestyksessä.

Nykyisin kirkkojärjestyksessä ei määrätä, että pappisvirkaa hakevan tulee olla näihin tehtäviin myös soveltuva. Silti käytännössä piispa ja tuomiokapituli ovat jo nykyisinkin arvioineet hakijoiden soveltuvuutta ajateltuihin työtehtäviin. Ehdotettava lisäys kirkkojärjestykseen soveltuu sekä kirkkolain (KL 5:1 § 2 momentti) inten-

tioon että jo nykyisin omaksuttuun käytäntöön.

Soveltuvuutta pohdittaessa kriteereinä voi käyttää pohdintaa hakijan oman sisäisen kutsumuksen luonteesta (*vocatio interna*), ihmishuuhdetaidoista, itsensä ilmaisemisen taidoista, yhteistyökyvystä, sielunhoitotaidoista, itsensä ja tötaitojensa kehittämisen mahdollisuuksista, kirkon tunnustuksessa pysymisen edellytyksistä jne.

Piispainkokous on valmis muuttamaan omia KJ 5:2 §:ään sekä KJ 6:35 §:ään pohjautuvia määräyksiään. Piispainkokouksella on valmius tehdä oma päätöksensä asiassa helmikuun kokouksessa 2003.

Piispainkokous esittää kunnioittavasti, että kirkolliskokous tekisi päätöksen, jolla

lisätään 8 päivänä marraskuuta 1991 hyväksytyn kirkkojärjestyksen (1055/1993) 5 luvun 2 §:n 1 momenttiin uusi 4 kohta seuraavasti:

KIRKKOJÄRJESTYS

5 luku

Pappisvirka

2 §

Papiksi vihittävän tulee olla

-----

4) pappisvirkaan soveltuva.

-----

*Tämä päätös tulee voimaan
päivänä   kuuta 200 .*

Siilinjärvellä 10 päivänä syyskuuta 2002

Arkkipiispa

Jukka Paarma

Vs. piispainkokouksen sihteeri

Kalervo Salo

Rinnakkaistekstit

Kirkkojärjestys

Piispainkokous esittää, että kirkolliskokous tekisi päätöksen, jolla

lisätään 8 päivänä marraskuuta 1991 hyväksytyn kirkkojärjestyksen (1055/1993) 5 luvun 2 §:n 1 momenttiin uusi 4 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva kirkkojärjestys

Ehdotus

5 luku

Pappisvirka

2 §

Papiksi vihittävän tulee olla

Papiksi vihittävän tulee olla

1) jumalaapelkäävä ja kristillisestä elämästään tunnettu konfirmoitu kirkon jäsen;

1) jumalaapelkäävä ja kristillisestä elämästään tunnettu konfirmoitu kirkon jäsen;

2) suorittanut yliopistossa sellaisen teologisen tutkinnon, jonka piispainkokous on hyväksynyt pappisviran kelpoisuusvaatimukseksi; sekä

2) suorittanut yliopistossa sellaisen teologisen tutkinnon, jonka piispainkokous on hyväksynyt pappisviran kelpoisuusvaatimukseksi;

3) terveydeltään pappisvirkaan kykenevä.

3) terveydeltään pappisvirkaan kykenevä; sekä

4) *pappisvirkaan soveltuva.*

-----
*Tämä päätös tulee voimaa
päivänä   kuuta 200 .*

*Liite 2**Luonnos piispainkokouksen päätökseksi***Piispainkokouksen päätös
papiksi vihkimistä tai lehtorin oikeuksia
hakevalta vaadittavista todistuksista**

Annettu Helsingissä xx päivänä helmikuuta 2003

Piispainkokous on kirkkojärjestyksen 5 luvun 2 §:n 2 momentin ja 6 luvun 35 §:n 1 momentin nojalla päättänyt seuraavaa:

1 §

Papiksi vihkimistä tai lehtorin oikeuksia hakevan on liitettävä hakemukseensa:

1. virkatodistus, josta käy ilmi kaste ja konfirmaatio,
2. yliopiston teologisesta tutkinnosta antama todistus, josta käy ilmi, että hakija täyttää piispainkokouksen hyväksymät pappisviran/lehtorinviran kelpoisuusvaatimukset,
3. lääkärintodistus, josta ilmenee, että hakija on terveydellään pappisvirkaan/lehtorinvirkaan kykenevä sekä
4. todistus soveltuvuustutkimuksen suorittamisesta.

2 §

Tämä päätös tulee voimaan xx päivänä   kuuta 200 .

Todistus soveltuvuustutkimuksen suorittamisesta vaaditaan 1.1.2005 jälkeen pappisvihkimykseen osallistuvilta tai lehtorin oikeuksia hakevilta.

Tällä päätöksellä kumotaan piispainkokouksen 15.9.1993 antama päätös papiksi vihkimistä tai lehtorin oikeuksia hakevalta vaadittavista todistuksista (kirkon säädöskokoelma nro 61).

Helsingissä xx päivänä helmikuuta 2003

Arkkipiispa

Jukka Paarma

Vs. piispainkokouksen sihteeri

Kalervo Salo

9 §

Kummien nimeäminen jälkikäteen

Lapuan hiippakunnan tuomiokapituli esitti, että piispainkokouksen suositus kummien nimeämisestä jälkeinpäin otetaan uudelleen käsittelyyn. Aloitteen mukaan suosituksen soveltamiskäytäntö on muodostunut laajemmaksi kuin mitä alkuperäinen suosituksen sanamuoto edellyttää.

Piispainkokous on käsitellyt asiaa 14.2.1984 (22 §), 18.9.1984 (6 §) ja 12.2.1985 (5 §). Tuolloin kummien lisäämistä koskevaksi päätökseksi tuli,

että lapselle voidaan myöhemmin nimetä yksi tai useampi kummi sellaisessa poikkeustilanteessa, jossa kummius ei mitenkään voi tulla hoidetuksi ja jossa lapsen kasvatuksesta vastaavat henkilöt haluavat asiaan muutosta. Kyseeseen tulee lähinnä adoptio-tilanne tai se, ettei ulkomailla kastetulla lapsella ole lainkaan kummeja. Muutoksesta on tehtävä merkintä kastettujen kirjaan.

Asiaa koskevassa piispainkokouksen käsittelyssä kävi ilmi, että kummien lisääminen haluttiin rajoittaa vain poikkeustilanteisiin. Keskustelun yhteydessä (14.2.1984, 22 §) esitettiin myös kantoja, joiden mukaan silloinen kirkkolaki ei aseta esteitä kummien lisäämiselle ja käytäntö voisi täten olla joustava.

Kirkkohallitus on julkaissut 25.5.2000 kansion nimeltä ”Kirkkoherranviraston ohjeet” (Kirkkohallituksen yleiskirje 13/2000). Näissä ohjeissa siteerataan piispainkokouksen

yllä lainattua päätöstä. Lisäksi todetaan mm., että

kummeja ei voi myöhemmin vaihtaa eikä kummiksi kutsutulta henkilöltä riistää tätä tehtävää kastetilaisuuden jälkeen.

Ohjeissa on myöskin malli lomakkeesta, jota voidaan käyttää kirkkoherranvirastoissa haluttaessa lisätä kummeja kastekirjaan.

Lapuan hiippakunnan tekemässä aloitteessa todettiin, että piispainkokouksen päätöksen sanamuoto noudattaa niiden jäsenten näkemyksiä, jotka katsovat, että asiassa tuli edetä varovasti. Kummien lisääminen ja siitä tehtävä muutosmerkintä kastekirjaan on voimassa olevan piispainkokouksen päätöksen mukaan mahdollista vain poikkeustilanteissa, jolloin kummius ei mitenkään voi tulla hoideksi.

Kirkkojärjestys (KJ 3:1 §) säätelee kummien tehtävästä seuraavasti:

vanhempien ja huoltajien tulee antaa lapsille kristillistä kasvatus- ja kirkon tunnustuksen mukaista opetusta. Kummien ja seurakunnan tulee tukea vanhempia ja huoltajia tässä kasvatus- ja opetustyössä.

Piispainkokouksen päätöksessä ei ole mainittu tilannetta, jossa kummi on kuollut tai hän ei vakavan sairastumisen tähden kykene hoitamaan velvoitteitaan. Kummin tehtävien hoito voi myös vaarantua asianomaisen muutettua

pitkäaikaisesti tai pysyvästi ulkomaille. Tällaisissa tilanteissa voidaan katsoa, että kummin tehtävät eivät voi tulla hoidetuiksi.

Käytännössä yleisintä on tilanne, jossa kummien ja vanhempien välit ovat rikkoontuneet ja kummien tehtävien hoito on tästä syystä estynyt. Lisäksi voidaan kysyä, merkitseekö kummin tehtäviin kasteen yhteydessä sitoutuneen henkilön siirtyminen ei-kristillisen uskonnollisen yhteisön jäseneksi tosiasiallista irtisanoutumista kummilapsen kristillisen kasvatuksen tehtävästä. Voidaanko ajatella, että tällaisissa tilanteissa kummeja on mahdollista lisätä jälkikäteen.

Lisäksi on harkittava, minkä ikäiseen kummilapseen kummin tehtävä ulottuu. Voidaanko ajatella, että kummeja voidaan lisätä kunnes kummilapsi on konfirmoitu tai kunnes hän on täysi-ikäinen.

Tässä yhteydessä on hyvä myös pohtia, voidaanko millään perusteella (esim. ei-kristillisen uskonnollisen yhteisön jäseneksi siirtymisen tähden, lapsiin kohdistunut seksuaalirikos) riistää kummius joltakin henkilöltä. Tästä asiasta ei ole olemassa selkeää säädöstä. Kuitenkin kirkkojärjestyksen (KJ 2:17 §) kommentaariosassa todetaan kuten Kirkkohallituksen antamissa ohjeissa, että kummeja ei voi myöhemmin vaihtaa eikä kummeiksi kutsutulta henkilöltä riistää tätä tehtävää kastetilaisuuden jälkeen.

Rippikoulun uudistamisen yhteydessä on haluttu antaa konfirmoitavan kummeille näkyvä rooli esimerkiksi kummilapsen siunaamisen yhteydessä. Tällaisen käytän-

nön kehittyminen merkitsee samalla tarvetta viralliseen kummissuhteen olemassaolon toteamiseen.

Jatkossa on syytä pohtia, onko asian tarkistamisen yhteydessä tarvetta muuttaa kirkkojärjestystä siten, että piispainkokouksella olisi oikeus antaa kummeista tarkempia määräyksiä. Tällöin piispainkokous voisi tehdä asiassa sitovia päätöksiä.

Valmistusvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti asiasta käytiin aloitteen pohjalta lähetekeskustelu.

Istuntokäsittely

Käydyssä keskustelussa puheenvuoroja käyttivät Vikström, Luoma, Häkkinen, Salmi, Pihkala, Heikka, Simojoki, Kantola, Särkiö ja Paarma.

Vikström totesi, että kummikäytäntö on ollut voimassa kristikunnassa jo 100-luvulta alkaen. Kyseessä ei ole mikään uusi ongelma. Kummi on kasteen todistaja. Tätä tehtävää häneltä ei voida riistää. Kummin ja vanhempien välien rikkoontumista on aina tapahtunut. Ilmaus ”kummien nimeäminen jälkikäteen” ei ole asianmukainen.

Luoma piti koko kysymyksen asettelussa keskeisenä, miten kasvatustehtävään sitoudutaan. Häkkinen piti tärkeänä kummien opastuksen tehostamista. Keskeistä on tukea kummeja heidän tehtävässään, ei heidän vaihtamisensa. Salmi katsoi asian esiin nousemisen kertovan hengellisestä etsinnästä. Tässä on selkeä tilaus antaa nykyistä laa-

jempia ohjeita.

Pihkala ilmaisi, että kummiuden vanhakirkollinen tulkinta on toimia kasteen todistajana. Samalla tämä aikuinen kristitty vastasi kastetilanteessa lapsen puolesta. Tämän tehtävän kieltäminen jälkikäteen olisi ongelmallista. Poikkeustilanteessa voidaan ajatella, että lapsi saa erikseen nimetyn kristityn tukihenkilön (ei kummia).

Heikka totesi, että tästä kysymyksestä ei voi muodostaa kantaa ennen kuin asian teologinen näkökulma on selvitetty. Toisaalta kummius on luonteeltaan kertakaikkinen ja pysyvä. Tätä tehtävää ei voida ihmiseltä riistää. Toisaalta kysymyksessä on kasteopetus, määräaikainen tehtävä, joka kestää kasteesta konfirmaatioon. Tässä mielessä kummien lisäämisen voi nähdä perusteltuna. Asian teologinen tarkastelu tuo mukaan uusia tekijöitä. Tässä asiassa voi nähdä mahdollisuuden nostaa kummin tehtävän arvoa. Tähän mahdollisuuteen on syytä tarttua.

Simojoki piti tärkeänä, että nyt tehtävillä ratkaisuille ei luotaisi käytäntöä, joka riitatilanteessa antaa vanhemmille oivan lyömäaseen. Luoma totesi, että kirkkohallituksen kaavake ohjaa käytäntöä väljempään suuntaan. Voi kysyä, onko kirkolla mitään syytä evätä lapselta virallisten tukihenkilöiden lisäämistä. Tässä yhteydessä on hyvä pohtia kummiutta laajemminkin. Wirilander mietti, miten voitaisiin toimia käytännössä, mikäli joku täyttää ehdot kummin tehtävästä erottamiselle? Merkitsisikö tämä kenties kirjeen lähettämistä erotetulle tai asian mahdollista käsittelemistä mediassa. Samoin voi kysyä, miten kummin oma oikeusturva toteutuisi prosessin aikana?

Kantola totesi, että kysymys on tärkeä. Alkuperäinen aloite ei esitä, että kummiuden voisi riistää. Piispainkokous ei myöskään näytä olevan liikkeellä tähän suuntaan. Selvästi on havaittavissa, että kummiuteen on kiinnostusta. Kirkon siunausta pyydetään monelle eri alueelle. Kummiudessa tavoitellaan hienoa aikuisen ihmisen ja lapsen välistä suhdetta. Tässä näkyy arvonanto kirkon antamalle siunaukselle.

Särkiö totesi kummiuden olevan yleisen pappeuden keskeisen ilmentymän. Vanhemmuuden kadoksissa olo korostaa kummien merkitystä. Asia antaa aiheen kummiuden teologian pohdinnalle. Jatkotyöskentely voi tuottaa lisämateriaalia, jota voidaan markkinoida. Vikström ilmaisi suhtautuvansa myönteisesti asiaan. Lisäämiskysymyksessä tarvittaisiin kuitenkin uutta ilmausta. Työnimenä voi käyttää sanaa ”kasvatuskummi”.

Paarma piti käytyä keskustelua hyvänä. Tässä yhteydessä voidaan pohtia, miten kirkko käyttää kummeja osana lapsen kristillistä kasvatusta. Jos joillakin vanhemmilla on tarve saada lapselle lisää tukihenkilöitä, tämä on nähtävä positiivisena asiana, johon on hyvä tarttua. Kummius merkitsee kirkon antamaa luottamustehtävää. Voisi ehkä ajatella jopa kummin tehtävän mainitsemista ansioluettelossa. Asian laajuuden huomioon ottaen tässä voisi harkita työryhmän perustamista pohtimaan, miten kirkko voisi elvyttää kummiutta. Kysymyksen heräämisessä on takana myös yhteiskunnan muutos, jonka tähden ihmiset ovat irti juuriltaan.

Käydyn keskustelun perusteella päätettiin, että valmistusvaliokunta tekee uuden esityksen seuraavaksi istuntopäi-

väksi.

(Jatkokäsittely 22 §:ssä)

10 §

Kirkon johtamiskoulutuksen uudistaminen

Kirkon johtamiskoulutusohjelma astui voimaan 1990. Siihen kuuluu kolme kirkkoherroille suunnattua johtamiskurssia (ns. Kirkkoherra I-III), talousjohdon kurssi, työalajohdon kurssi, työnjohdon kurssi sekä yhteistyökurssi.

Arkkihiippakunnan aloitteessa todetaan, että Kirkon johtamiskoulutukseen kohdistuu selviä muutostarpeita lähinnä kahdesta syystä. Ensinnäkin organisaatiot ja niiden johtaminen ovat huomattavasti kehittyneet yhteiskunnan muuttuessa vuosikymmenen aikana. Tämä heijastuu myös kirkon organisaatioihin ja niiden johtamiseen, joissa toimintaympäristön analyysillä ja visioinnilla on vahva rooli. Toiseksi kirkossa on otettu käyttöön seurakuntatyön johtamisen tutkinto, jonka suorittaminen antaa kirkkoherran viran hakukelpoisuuden (KJ 6:18 §). Yhä useampi Kirkkoherra I –kurssille osallistuva kirkkoherra on suorittanut seurakuntatyön johtamisen tutkinnon.

Nykyisessä johtamiskoulutusohjelmassa Kirkkoherra I –kurssi menee seurakuntatyön johtamisen tutkinnon sisällön kanssa osittain päällekkäin. Tutkinto painottuu henkilöjohtamisen ja työyhteisökysymysten suuntaan. Kirkkoherra I –kurssin tulisi siksi tarjota muunlaista sisältöä.

Virkaan astuneet kirkkoherrat näyttävät tarvitsevan opastusta ainakin hallinnollisten ja taloudellisten perustyökalujen käytössä. Tämä voisi osaltaan sisältyä Kirkkoherra I –kurssiin. Samalla myös Kirkkoherra II ja III –kurssien sisältöjä on syytä uudistaa kokonaisuuteen sopiviksi ja tarpeita vastaaviksi.

Kirkkoherrojen johtamiskoulutuksen lisäksi on syytä tarkastella työalajohdon koulutusta sekä taloushallinnon esimies- ja johtamistehtäviin liittyvää koulutusta. Viimeksi mainittuun henkilöstöön liittyy erityisiä koulutustarpeita, jotta taloushallinnosta vastaavat henkilöt voisivat ottaa vastaan seurakuntien taloudellisen yhteistyön ja mahdollisten seurakuntaliitosten mukanaan tuomat johtamishaasteet.

Edellisistä syistä *valmistusvaliokunnan* mielestä kirkolle tulee laatia johtamiskoulutuksen suunnitelma, jossa hahmotellaan koulutuksen lähtökohdat, tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Tätä varten piispainkokouksen tulisi asettaa työryhmä. Sen tehtävänä on laatia kirkon johtamiskoulutuksen perushahmotus, jonka pohjalta Kirkon koulutuskeskus yhteistyössä hiippakuntien kanssa laatii konkreettiset koulutusohjelmat eri kursseja varten.

Istuntokäsittely

Käydyssä keskustelussa puheenvuoroja käyttivät Pihkala ja Häkkinen.

Pihkala piti työryhmän perustamista aiheellisena. Työmäärä ei ehkä ole aivan niin suuri kuin miltä se näyttää.

Johtamistutkinto merkitsee vain ”ajokorttia”. Heti virkaan astumisen jälkeen on syytä suorittaa ”liukkaan kelin harjoittelu”. Kirkon koulutuskeskuksessa on jo työstettynä aiheen kannalta keskeistä aineistoa, jota voi tässä yhteydessä hyödyntää. Häkkinen totesi, että Kirkon koulutuskeskukseen on perustettu projektikouluttajan määräaikainen työsuhde. On hyvä, että tähän selvittelytyöhön liittyy kirkon koko johtamiskoulutus.

Piispainkokous päätti yksimielisesti

- 1. asettaa työryhmän valmistelemaan kirkon johtamiskoulutuksen suunnitelman; ja*
- 2. nimetä työryhmään puheenjohtajaksi pääsihteeri Kaarlo Kallialan sekä jäseniksi talousjohtaja Katriina Bergbackan, kirkkoherra Kari-Pekka Kinnusen, pääsihteeri Ouri Mattilan, pappisasessori Risto Niemisen, diakoniajohtaja Sirpa Pitkäsen, keskusrekisterin johtaja Timo Takalan, ja Kirkon koulutuskeskuksen johtamiskoulutuksesta vastaavan työntekijän (Timo Totto). Työryhmä voi ottaa itselleen sihteerin.*

11 §

Kanttorinvirkaan kelpoistavat tutkinnot

Kanttorikoulutustoimikunnan esityksen mukaisesti piispainkokous asetti istunnossaan 8.-9.2.2000 (12 ja 22 §) työryhmän laatimaan kokonaisselvityksen tutkinnoista, jotka antavat kelpoisuuden kanttorinvirkoihin. Työryhmän puheenjohtajana toimi kirkkoherra Reijo Mattila, jäsenenä

kirkkoherra, musiikin maisteri Juhani Holma, Turun konservatorion lehtori Hannu Ilola, Sibelius-Akatemian Kuopion osaston johtaja Elina Laakso, hiippakuntakanttori Mika Mäntyranta, Sibelius-Akatemian kirkkomusiikkiosaston johtaja Olli Porthan ja hiippakuntakanttori Sirkka Rouhiainen sekä sihteerinä musiikkisihteerinä, sittemmin kirkkoherra Hannu Vapaavuori. Työryhmän tuli laatia ehdotus piispainkokouksen määräyksiksi kanttorinvirkaan kelpoistavista tutkinnoista. Työryhmä otti nimekseen ”*Piispainkokouksen kanttorityöryhmä*”. Mietintö ”Kanttorin virkaan kelpoistavat tutkinnot” (Sarja B 2001:2) on jätetty piispainkokoukselle 3.1.2001. Työryhmä on ollut yksimielinen.

Uuden kokonaisselvityksen tarve johtui pääasiassa kirkkomusiikin koulutusjärjestelmän nopeasta kehittymisestä viime vuosina. Voimassaolevat KJ 6:41 §:n 1 momentin tarkoittamat piispainkokouksen päätökset kanttorinvirkaan kelpoistavista tutkinnoista ovat hajallaan eri yhteyksissä, ja määräysten pelkkä kodifiointi osoittautui välttämättömäksi määräysten sisällöllisen ajanmukaistamisen lisäksi.

Kanttorityöryhmä

Selostettuaan nykyisen kanttorijärjestelmän syntyä (vuonna 1981) kanttorityöryhmä analysoi kanttorikoulutuksen nykyistä tilannetta. Merkittävin rakenteellinen ongelma koskee alinta tutkintoa edellyttävän kanttorinviran kelpoisuutta. Tämän kelpoisuuden voi piispainkokouksen nykyisten määräysten mukaan saavuttaa:

1. näyttötutkintona suoritettavalla kirkkomuusikon toisen asteen

- ammattillisella perustutkinnolla;
2. konservatoriossa suoritettavalla toisen asteen tutkinnolla;
  3. ammattikorkeakoulututkinnolla (160 ov:a, jatkossa 180 ov:a); ja
  4. Sibelius-Akatemian musiikin kandidaatin tutkinnolla (120 ov:a).

Kunkin tutkinnon osalta on määritelty erikseen kelpoisuusehdot.

Tämä alimman tutkinnon moninaisuus on johtanut pohtimaan koko ns. C-kanttorinviran ja -koulutuksen ongelmallisuutta. Pienet seurakunnat haluavat virkatyypin säilyttämistä lähinnä taloudellisista syistä. Tämä toive on kuitenkin ristiriidassa ammattikunnan odotusten kanssa. Jotkut alimman tutkinnon suorittaneet ja konservatorio-opiskelijat haluavat hankkia nykyistä C-kanttorin tasoa korkeamman ammattitaidon eli laajentaa opintojaan. Tämän puolestaan tulisi kanttorityöryhmän mielestä näkyä viroissa ja palkkauksessa.

Suurimmassa osassa seurakuntia on keskimmäistä tutkintoa edellyttävä kanttorinvirka. Alin tutkinto muodostettiin tilanteessa, jossa vastaavalle viralle oli selvä tarve. Kanttorityöryhmän mukaan olosuhteet ovat muuttuneet. Alin tutkinto suoritettuna toisen asteen ammatillisen tutkinnon tai näyttötutkinnon avulla ei enää vastaa kirkkomusiikille asetettavia kohonneita vaatimuksia. Pienilläkin seurakunnilla on velvollisuus tarjota seurakuntalaisilleen musiikillisesti ammattitaitoista jumalanpalvelusten ja kirkollisten toimitusten musiikkia. Mahdollisten palkkausongelmien varalta tulee edelleen olla mahdollista perustaa kanttorinvirka osaikaisena tai yhteisenä toisen seurakunnan tai paikallisen kunnan kanssa, joskaan nämä ratkaisut eivät välttämättä ole

ongelmattomia.

Ratkaisu, jossa kouluasteinen tutkinto ja laaja ammattikorkeakoulututkinto antavat saman kelpoisuuden, ei ole tyydyttävä. Nykyisen tyyppisestä kouluasteen koulutukseen perustuvasta kanttorinvirasta tulisi työryhmän mielestä luopua riittävän pitkän siirtymävaiheen kuluessa. Tämä tapahtuisi siten, että alimman tutkinnon vuoden 2005 loppuun mennessä suorittaneiden kelpoisuus kanttorinvirkaan säilyisi seurakunnissa, joissa on nykyistä alinta tutkintoa edellyttävä kanttorinvirka.

Ammattikorkeakoulututkintoa ei kanttorityöryhmän mielestä voida rinnastaa yliopiston maisterintutkintoon. Tällä hetkellä on vielä epäselvää, millaiseksi ammattikorkeakoulun kirkkomuusikon tutkinto todellisuudessa muodostuu. Samoin on vielä selvittämättä, miten ammattikorkeakoulussa suoritettu 180 ov:n laajuinen kirkkomuusikon tutkinto suhtautuu Sibelius-Akatemiassa suoritettuun 180 ov:n laajuiseen musiikin maisterin tutkintoon. Kanttorityöryhmän mukaan yleisin arvio on, että mikäli ammattikorkeakoulututkinnon omaava haluaa suorittaa yliopiston maisterin tutkinnon, saman alan ammattikorkeakoulututkinnon voitaisiin katsoa korvaavan enintään kandidaatin tutkinnon (120 ov:a) verran opintoja.

Keskusteluissa on myös esitetty, että tulevaisuudessa ammattikorkeakouluun ehkä luotava jatkotutkinto olisi mahdollista rinnastaa maisterin tutkintoon sitä vastaavan kelpoisuuden antavana tutkintona. Määriteltäessä ammattikorkeakoulututkinnon ja yliopistotutkinnon tuottamia kelpoisuuksia kirkkomusiikin alalla kriteeriksi ei kanttorityöryh-

män mielestä voida asettaa laskennallisia opintoviikkomääriä.

Työryhmä päätyy ehdottamaan, että jatkossa voisi olla kolme kanttorinvirkaan kelpoistavaa tutkintoa:

ammattikorkeakoulututkinto,
maisterin tutkinto ja
laaja yliopistotutkinto.

Nykyinen alin kanttorin tutkinto jäisi ammatilliseksi perustutkinnoksi, joka ei anna kelpoisuutta vakinaiseen kanttorinvirkaan.

Kanttorityöryhmä esittää, että KJ 6:40-41 § kuuluisivat seuraavasti:

40 §

Kanttorin viran haltijan tulee olla suorittanut yliopistossa tai korkeakoulussa sellaisen musiikkialan tutkinnon, jonka piispainkokous on hyväksynyt kanttorinviran kelpoisuusvaatimuksiksi. [uusi 1 momentti]

Kanttorinvirka voidaan perustaa seurakunnan tarpeista katsoen tarkoituksenmukaista tutkintoa edellyttäväksi viraksi. (Poist.)
[nyk. 1 momentin muutos]

Kanttorinvirka voidaan perustaa osa-aikaisena, jos seurakunnassa on vähintään yksi päätoiminen kanttorin virka tai jos seurakunnan pienuus tai muut erityiset olosuhteet sitä vaativat.
[nyk. 2 momentti]

Tuomiokapituli voi kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston anomuksesta määrääjäksi antaa luvan täyttä työaikaa edellyt-

tävän kanttorinviran hoitamiseen osa-aikaisena tai sivutoimisena taikka osa-aikaisen viran hoitamiseen sivutoimisena. Virkaa täytettäessä voidaan tällöin poiketa viran kelpoisuusvaatimuksista. Viranhaltijan ottaminen hoitamaan tällaista virkaa sekä hänen oikeudellinen asemansa määräytyvät virkasäännön mukaan. [nyk. 3 momentti]

41 §

Kanttorinviran kelpoisuusehtona olevat tutkinnot hyväksyy piispainkokous.

Kanttorinviran hakijan on oltava konfirmoitu ja kristillisestä elämästään tunnettu sekä terveydeltään kanttorinvirkaan kykenevä.

Kirkkohallitus voi antaa kelpoisuuden kanttorinvirkaan henkilölle, jolla on virkaan vaadittavaa tutkintoa vastaavat tiedot ja taidot.

Kanttorityöryhmän esitys merkitsisi toteutuessaan nykyisten termien ”ylin, keskimmäinen tai alin tutkinto” korvaamista maininnalla yliopistossa tai korkeakoulussa suoritettavasta, piispainkokouksen hyväksymästä tutkinnosta sekä uudella ilmaisulla ”*seurakunnan tarpeista katsoen tarkoituksenmukaista tutkintoa edellyttävä virka*”. Vaatimus tuomiokirkkoseurakunnan ylintä tutkintoa edellyttävästä virasta esitetään poistettavaksi kirkkojärjestyksestä ja siirrettäväksi piispainkokouksen määräyksiin. Muutoin kirkkojärjestyksen säännökset voisivat työryhmän mielestä säilyä nykyisellään. Uudistus merkitsisi näyttötutkintona suoritettavan kirkkomuusikon ammatillisen perustutkinnon, konservatoriossa suoritettavan toisen asteen ammatillisen tutkinnon sekä Sibelius-

Akatemian musiikin kandidaatin tutkinnon (120 ov:a) poistamista kanttorinvirkaan kelpoistavista tutkinnoista.

Kirkkohallituksen henkilöstösasto

Kevään 2001 piispainkokous päätti kuulla asiassa Kirkkohallituksen henkilöstösastoa ennen lopullisen päätöksen tekemistä. Tätä kuulemista pidettiin tarpeellisena asiaan liittyvien henkilöstöhallinnollisten ja taloudellisten seikkojen tähden. Henkilöstösasto lausunnossaan otti kantaa kanttorityöryhmän mietintöön, ei valmistusvaliokunnan laatimaan muistioon.

Lausunnossaan henkilöstösasto katsoo, että kanttorityöryhmän selvitys osoittaa tarvetta kehittää jatkossa koulutusta koskevan päätöksenteon suunnitelmallisuutta. Tempoilevuudesta on ollut seurauksena erilaisten siirtymäjärjestelyjen ja –määräysten suuri tarve.

Henkilöstösaston mielestä kanttorinvirkaan kelpoistavia tutkintoja on tarkasteltu yllättävän irrallaan kanttorin tehtävistä. AMK-tutkinnon käytännönläheisyyttä ja sen tarjoamia mahdollisuuksia tavallisessa seurakuntatyössä olisi saattanut olla perusteltua painottaa nykyistä enemmän. Työryhmä on mietintöön tarkempia perusteluja kirjaamatta pitänyt ammattikorkeakoulututkintoa seurakuntatyön näkökulmasta maisterin tutkintoa huonompana.

Kanttorityöryhmä on myös omaksunut ns. Sariolan komitean työn tuloksena käyttöön otetun ylimmän asteen kanttorin kelpoisuusvaatimukset kyseenalaistamatta tämän kelpoi-

suusehdon tarkoituksenmukaisuutta. Yliopistossa suoritettu maisterin tutkinto saattaisi esittävään ja solistiseen toimintaan tähtäävänä soveltua ilman lisäkoulutustakin ylintä tutkintoa edellyttäviin tehtäviin. Kanttorin kelpoisuusehtojen uudistaminen tulisi olla oikeassa suhteessa seurakuntien taloudelliseen tilanteeseen. Vaaditun koulutustason, ammattitaidon, hoidettavien tehtävien ja tehtävästä maksettavan palkan välillä tulisi olla relevantti yhteys.

Kanttorin kelpoisuusehtoja olisi tarpeen pohtia myös rekrytoinnin kannalta. Minkälaiset ovat seurakuntien tosiasialliset mahdollisuudet palkata kirkkomuusikkoja esim. viiden tai kymmenen vuoden kuluttua työryhmän kaavailemilla kelpoisuusehdoilla? Keskimmäisen asteen kanttorien virkattyyppin tilanne ei ole niin ongelmaton kuin mietinnössä kuvataan. Kanttori-urkurin tutkinnon suorittaneiden saattaisi olla mielekkäämpää hankkia lisäpätevyyttä ammattikorkeakoulussa kuin yliopistossa.

Koulutusvaatimusten ja tehtävästä maksettavan palkan välillä ei ole niin suoraa yhteyttä kuin kanttorityöryhmä antaa ymmärtää. Palkkauksen taso määräytyy mm. hoidettavien työtehtävien laadun, laaja-alaisuuden ja vastuullisuuden sekä tehtävissä edellytettävän koulutuksen ja ammattitaidon yhteisvaikutuksen perusteella. Merkittävä osa kanttoreista työskentelee seurakunnissa, joissa paikallinen työnantaja voi palkkahinnoittelussa olevan hinnoitteluryhmän sisällä määrätä viranhaltijan palkkaluokan, johon voi vaikuttaa mm. asianomaisen viranhaltijan henkilökohtainen osaaminen tai työsuorituksen taso.

Työryhmän ehdottama KJ 6:40 §:n 2 momentin muutos sisältäneenä ajatuksen, että seurakunnilla on velvollisuus asettaa kanttorinviran kelpoisuusvaatimukseksi yksi piispainkokouksen hyväksymä kelpoisuus. Viran asteet tulisivat esiin – jos se on ylipäättään tarpeen – virkaehtosopimuksessa ja sen palkkahinnoittelussa. Seurakunnan on alistettava vakinaisen kanttorinviran perustamista ja lakkauttamista koskeva muutos tuomiokapitulin vahvistettavaksi. Ohjausvaikutusta voi olla myös malliohjesäännöllä, jonka uudistustarvetta työryhmä ei ole käsitellyt.

Kirkkojärjestyksen määräyksen poistaminen tuomiokirkkoseurakunnan ylintä tutkintoa edellyttävän kanttorinviran kohdalla ja vastaavan määräyksen siirtäminen piispainkokouksen päätökseen merkinnee muutosta. Määräys ei sido tuomiokirkkoseurakuntaa, vaikka piispainkokouksen päätös merkitsee selkeää menettelytapaohjetta. Henkilöstöosasto ei vastusta tätä muutosta.

Kanttorityöryhmän ehdottama muutos merkitsee sitä, että kelpoisuusehdot nousevat ja samalla oletetaan ratkaisun heijastuvan palkkatasoon. Tämän seurauksena kokoaikaisien kanttorinvirkojen ylläpitäminen seurakunnan varoin tulee monin paikoin vaikeutumaan. Tästä syystä tulisi olla nykyistä väljempi mahdollisuus perustaa osa-aikainen kanttorinvirka. KJ 6:40 §:n 2 momentti tulisikin kuulua seuraavasti:

Kanttorin virka voidaan perustaa osa-aikaisena.

Tällöin kirkkojärjestyksestä poistuisivat tällaisen virkajärjestelyn edellyttämät reunaehdot (seurakunnassa on pää-

toiminen kanttorinvirka, seurakunnan pienuus tai erityiset olosuhteet).

Seurakunnan kannalta on tärkeää saada ammattitaitoinen musiikkityöntekijä myös silloin, kun nykyistä korkeampia koulutusvaatimuksia täyttäviä viranhaltijoita ei ole saatavissa. Tästä syystä olisi tarpeen väljentää nykyistä KJ 6:40 § 3 momenttia niin, että tuomiokapituli voisi kaikissa tilanteissa oikeuttaa seurakunnan poikkeamaan kelpoisuusvaatimuksista, milloin vakinaista kelpoisuusehdot täyttävää viranhaltijaa ei ole saatavissa. Tällaisessa tapauksessa viran tehtäviä hoitava henkilö ei olisi vakinaisessa virassa. Täten kyseinen kirkkojärjestyksen kohta tulisi muuttaa muotoon:

Tuomiokapituli voi kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston pyynnöstä määrääjäksi antaa luvan virkaa täytettäessä poiketa viran kelpoisuusvaatimuksista.

Momentin jatkon ilmaus ”*virkasäännön alainen viranhaltija*” ei ole täsmällinen, mutta sattuvampaa sanamuotoa ei ole kyetty keksimään.

Kirkkohallituksen henkilöstöosasto esittää, että KJ 6:40-41 § tulisi muuttaa seuraavasti:

40 §

Kanttorinviran haltijan tulee olla suorittanut yliopistossa tai korkeakoulussa sellaisen musiikkialan tutkinnon, jonka piispainkokous on hyväksynyt kanttorinviran kelpoisuusvaatimukseksi.

Kanttorinvirkaa perustaessaan seurakunnan on määrättävä viranhaltijalta vaadittavasta kelpoisuudesta ottaen huomioon, mitä 1 momentissa on määrätty. Tuomiokirkkoseurakunnassa tulee kuitenkin olla ainakin yksi laajaa yliopistotutkintoa edellyttävä kanttorinvirka.

Kanttorinvirka voidaan perustaa osa-aikaisena (poist.).

Tuomiokapituli voi kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston pyynnöstä määrääjäksi antaa luvan (poist.) virkaa täytettäessä poiketa viran kelpoisuusvaatimuksista. Viranhaltijan ottaminen hoitamaan tällaista virkaa sekä hänen oikeudellinen asemansa määräytyvät virkasäännön mukaan.

41 §

(poist.)

Kanttorinviran hakijan on oltava konfirmoitu ja kristillisestä elämästään tunnettu sekä terveydeltään kanttorin virkaan kykenevä.

Kirkkohallitus voi antaa kelpoisuuden kanttorinvirkoihin henkilölle, jolla on virkaan vaadittavaa tutkintoa vastaavat tiedot ja taidot.

Ammattikorkeakoulujen kanta

Oulun ammattikorkeakoulussa kanttoriopinnot on voinut aloittaa syksyllä 2001 ja Tampereella syksyllä 2000. Oulussa opiskelee keväällä 2002 kanttorin AMK-tutkintoa 12 opiskelijaa, joista 7 on jo suorittanut alimman asteen kanttorin tutkinnon. Tampereella samaa tutkintoa suorittaa keväällä 2002 15 opiskelijaa, joista kolmannes on jo

suorittanut C-kanttorin tutkinnon.

Näiden oppilaitosten edustajat toteavat, että piispainkokouksen asettamassa kanttorityöryhmässä ei ollut ammattikorkeakoulujen edustajaa. Työryhmä on ilman tarkempia perusteluja ottanut lähtökohdakseen sen, että ammattikorkeakoulututkinto soveltuu maisterin tutkintoa huommin kanttorinvirkaan. Opinnot ovat yhtä laajat, mutta musiikin maisterin tutkintoon verrattuna AMK-tutkinto sisältää enemmän käytännön valmiuksia ja seurakuntatyötä painottavia opintojaksoja.

Ammattikorkeakoulut katsovat, että kolmiportainen malli on AMK-tutkinnon kannalta epäoikeudenmukainen. Ottaen huomioon tutkintojen sisällöt kaksiportainen malli, jossa MuM-tutkinto ja AMK-tutkinto pätevöittävät samalle tasolle, olisi oikeudenmukaisempi. Erityisenä epäkohdана pidetään pitkää siirtymäaikaa, jonka kuluessa toisen asteen kolmivuotinen koulutus antaisi saman virkakelpoisuuden kuin ammattikorkeakoulututkinto.

Kanttorikoulutustoimikunta

Piispainkokouksen jätti asian kevään 2002 istunnossa jatkovalmisteluun. Kanttorikoulutustoimikunta käynnisti oman valmistelutyönsä istunnossa käytetyn valmistelumateriaalin pohjalta. Jatkoselvityksessään kanttorikoulutustoimikunta vertaili AMK- ja MuM-tutkintojen opintomääriä. Vertailussa todettiin, että opintojen sisällöissä on eroja suuntaan ja toiseen. ”Vertailtaessa tutkintoja on huomattava, että opintoviikot toimivat vertailukelpoisina mittareina vain oppi-

laitoksen opetussuunnitelman sisäisessä vertailussa.” Lisäksi kanttorikoulutustoimikunta ilmoittaa yhtyvän valmisvaliokunnan esitykseen KJ 6:40 §:n muutoksesta.

Kanttorikoulutustyöryhmän työhön liittyy kannanotto Sibelius-Akatemian (Erkki Tuppurainen ja Peter Peitsalo) sekä ammattikorkeakoulujen (Pekka Arola ja Airi Hirvonen) kannalta. Ensiksi mainitussa todetaan, että ”kirkkomusiikkialan ammattikorkeakoulututkinto on Sibelius-Akatemian sisäisen tutkintosäännön mukaan osastoneuvoston päätöksellä mahdollista lukea opiskelijalle hyväksi musiikin kandidaatin tutkintoa vastavina opintoina. Opetussuunnitelmien perusteella näyttää siltä, että kirkkomusiikkialalla näin voisi myös tapahtua.”

Sibelius-Akatemian lausunnossa todetaan myös, että ”aikaisemmin pelkäksi välitutkinnoksi mielletty kandidaatin tutkinto on viime aikoina haluttu rinnastaa kansainväliseen bachelor-tyyppiseen tutkintoon ja esitetty, että sen tulisi tuottaa ammatillinen kelpoisuus. Sibelius-Akatemia joutunee ottamaan tämän huomioon ja mahdollisesti kehittämään myös kirkkomusiikin koulutusohjelmassa suoritettavaa musiikin kandidaatin tutkintoa niin, että se voisi tuottaa ammatillisen kelpoisuuden.”

Ammattikorkeakoulun lausunnossa todetaan, että AMK-tutkinto tulisi rinnastaa MuM-tutkintoon pätevyysvaatimuksia määriteltäessä. Tilanne, jossa AMK-tutkinnolla saa saman pätevyyden kuin toisen asteen koulutuksella, on ainutlaatuinen koko suomalaisessa koulutusjärjestelmässä. Tällainen tilanne heikentäisi myös opiskelijoiden motivaatiota hakeutua AMK-koulutukseen. Tämän lausunnon ajattelutavan mukaan pätevyyskysymys tulisi ratkaista kaksiportaisen mallin tavoin, jolloin Sibelius-Akatemian MuM-tutkinnon päälle rakentuva opintokoko-

naisuus pätevoittäisi laajaa yliopistotutkintoa edellyttäviin virkoihin ja MuM- sekä AMK-tutkinnot ylempää korkeakoulututkintoa edellyttäviin virkoihin. Muut kanttorialan koulutukset eivät ilmeisesti tuottaisi kelpoisuutta mihinkään kanttorin virkaan.

Valmistusvaliokunta

Valmistusvaliokunta totesi säädösteknisesti mahdottomaksi menetellä siten, että piispainkokous antaisi täytäntöönpanomääräyksen kirkkojärjestyksen vielä toteutumattoman muutoksen perusteella. Näin ollen kelpoisuuspäätös pitäisi muotoilla KJ 6:40-41 §:ien nykyisen sanamuodon mukaisesti, mikäli päätös haluttaisiin välittömästi voimaan. Toinen mahdollisuus olisi tehdä ensin kirkolliskokoukselle esitys kirkkojärjestyksen muuttamiseksi ja antaa täytäntöönpanomääräys ehdollisena tai vasta kirkolliskokouksen päätettyä muutosesityksestä.

Valmistusvaliokunta ehdotti, että tässä vaiheessa tehdään kirkolliskokoukselle esitys KJ 6:40 §:n muuttamiseksi ja tämän prosessin selvittyä palataan piispainkokouksen omaan päätökseen kanttorinviran kelpoisuusehdoista. Liitteenä 2 on valmistusvaliokunnan laatima alustava ehdotus piispainkokouksen päätökseksi, jonka muotoilussa on otettu huomioon prof. Erkki Tuppuraisen kommentit.

I Mihin suuntaan korkeakoulu- opinnot kehittyvät?

Korkeakoulujen arviointineuvosto on tuottanut maisterikoulutusta arvioivan tutkimuksen (Monta tietä maisteriksi. Yliopistojen maisteriohjelmien arviointi. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisu 3:2002). Raportin tarkoituksena on arvioida maisteriohjelmien sisältöä, laatua ja järjestämisperiaatteita ottaen huomioon erityisesti kansainvälistymisen (ns. Bolognan prosessi) haasteen. Arvioinnin tarkoituksena on kannustaa korkeakouluja kehittämään opetuksensa laatua. Raportissa maisteriohjelmilla tarkoitetaan ”ylempään korkeakoulututkintoon johtavia, 1-4 vuotisia yksi- tai monialaisia ohjelmia, joihin voivat hakea alemman korkeakoulututkinnon, ammattikorkeakoulu- tai opistotutkinnon tai muita yliopisto-opintoja kotimaassa tai ulkomailla suorittaneet ja joihin on erillishaku. Ylempään korkeakoulututkintoon johtavat muuntokoulutusohjelmat sisältyvät maisteriohjelmiin.”

Euroopan 29 ministeriä (tai vastaavaa) on allekirjoittanut vuonna 1999 ns. Bolognan asiakirjan. Tämä merkitsee sitoutumista toimintaohjelmaan, jonka tarkoituksena on konvergoida eurooppalaiset korkeakoulujärjestelmät vuoteen 2010 mennessä niin, että voidaan puhua eurooppalaisesta korkeakoulualueesta. Työvoiman todellisen vapaan liikkumisen takaamiseksi on luotava riittävä koulutuksellinen yhtenäisyys. Tärkeää on luoda vertailukelpoinen suorituspiste-järjestelmä (European Credit Transfer System, ECTS), jonka pohjalta kansallisia mitoituksjärjestelmiä on helppo verrata keskenään.

Yleiseurooppalainen järjestelmä tuntee alemman korkeakoulututkinnon, jonka voi täydentää maisteritutkinnoksi.

Bolognan julistus puhuu kaksiportaisesta tai –vaiheisesta tutkintojärjestelmästä (undergraduate- ja graduate-tasot). Tällöin toisen vaiheen opintojen edellytyksenä on ensimmäisen vaiheen tutkinnon suorittaminen. Ensimmäisen vaiheen tutkintoon (kandidaatti) johtavan koulutuksen tulee olla kolmivuotinen. Sen tulee myös antaa työmarkkinoiden tunnustama pätevyys. Toisen vaiheen opinnot johtavat maisterin tutkintoon ja sen jälkeiset edelleen tohtorin tutkintoon. Bolognan julistus ei tunne liseniaatin tutkintoa. Raportin mukaan jatkossa Suomessa toimintarakenteita tulisi yhdenmukaistaa kaksiportaisen bachelor-master -tutkintorakenteen mukaiseksi.

Suomen korkeakoulujen tutkintojärjestelmästä annettiin 1998 uusi asetus. Sen tarkoituksena oli alempien yliopistotutkintojen palauttaminen välitutkintona järjestelmän osaksi. Ammattikorkeakoulu-uudistus toteutettiin kokeiluvaiheena 1992-1996, jonka jälkeen se vakinaistettiin. Ammattikorkeakouluissa voi nykyisin joillain aloilla suorittaa 140-180 ov:n perustutkinnon lisäksi jatkotutkinnon. Se on laajuudeltaan tekniikan alalla 40 ov:a ja muilla aloilla 60 ov:a. Raportissa todetaan (s. 17), että ”ammattikorkeakoulujen jatkotutkintoa ei ole rinnastettu ylempään korkeakoulututkintoon (yliopiston maisteritutkintoihin), eivätkä ne anna pätevyyttä sellaisiin virkoihin, joissa edellytetään ylempää korkeakoulututkintoa.”

Raportin mukaan ”yliopistojen ylempään korkeakoulututkintoon johtavaan koulutukseen on hyväksytty AMK-tutkinnon suorittaneita, jolloin aiemmasta tutkinnosta on annettu korvaavuuksia. AMK-tutkintojen korvaavuuskäytännöt vaihtelevat koulutusaloittain ja yliopistoittain. Esimerkiksi tekniikan alalla hyvitys on 60-80 ov, taideteollisella alalla 120 ov” (s. 17). Jossain tapauksissa AMK-

tutkinto hyväksyttiin vastaamaan täysmääräisesti alempaa korkeakoulututkintoa (120 ov). Jatkossa raportti suosittaa kehittämään mallia (s. 118), jossa AMK-tutkinto käy soveltuvin ja erikseen määriteltävin osin täydennettynä maisteriopintojen pohjakoulutukseksi. Avoimeksi kysymykseksi jää AMK-jatkotutkintojen kansainvälinen rinnastaminen.

II K a n t t o r i e n t u t k i n n o t

Piispainkokouksen oman kelpoisuusvaatimuksia koskevan päätöksen kannalta Monta tietä maisteriksi -raportti tarjoaa ainakin seuraavia mielenkiintoisia lähtökohtia:

- AMK-tutkinto rinnastetaan korkeintaan kandidaatin tutkintoon.
- Millään alalla ei AMK-tutkintoa (ei edes jatkotutkintoa) rinnasteta maisterin tutkintoon.
- Yliopiston kandidaatin tutkinto pyritään saattamaan ammattikelpoisuuden antavaksi tutkinnoksi.
- Millään alalla (nykyisiä piispainkokouksen määräyksiä lukuun ottamatta) AMK-tutkintoa ei rinnasteta toisen asteen tutkintoon.

Kanttoryöryhmän esityksen merkittävimmät ehdotukset olivat nykyisen alimman tutkinnon korvaaminen ammatikorkeakoulututkinnolla tietyn siirtymäajan puitteissa sekä ylimmän tutkintotason aikaisempaa täsmällisempi määrittelyminen. Piispainkokous päättäisi jatkossakin kanttorien tutkintotasoista ja kelpoisuusvaatimuksista.

Asian valmisteluissa oli käytetty termiä ”*kanttorin virka*” vaihtelevasti yhteen tai erikseen kirjoitettuna. Lisäksi on puhuttu kanttorin viroista. Valmistusvaliokunta ehdotti käytettäväksi kirkkojärjestyksen mukaista kirjoitustapaa kanttorinvirka.

Valmistusvaliokunta totesi, että kanttorityöryhmän esityksen toteutuminen ei sellaisenaan merkitsisi kolmiportaisen kanttorinvirkajärjestelmän lakkauttamista. Koulutusrakenteen muutos edellyttää silti kokonaisuuden uutta tarkastelua. Valmistusvaliokunta tuki kanttorityöryhmän yksimielisessä mietinnössä ilmenevää pyrkimystä kohottaa kirkkomusiikkitoiminnan tasoa sekä selkeyttää, mitkä tutkinnot pätevöittävät kanttorinvirkoihin. Tämä pyrkimys voitiin nähdä sekä kirkon että koko ammattikunnan oman edun mukaisena.

Jatkossa tilanne muodostuisi kestävämmäksi, jos saman virkapätevyyden voisi saavuttaa sekä lukion suorittamiseen rinnastettavalla toisen asteen ammatillisella koulutuksella että lukion jälkeisellä huomattavan laajalla ja vaativalla ammattikorkeakoulutukinnolla. Oletettavasti ”hierarkkinen” jaottelu tutkinnon ja viran tasonimikkeiden mukaan on kanttorikunnan keskuudessa koettu epämiellyttäväksi. Käytännössä nykyisten C-kanttorien kelpoisuusehtojen kiristyminen merkinnee vastaavaa muutosta kuin B-kanttorien koulutustason muutos kanttori-urkurin tutkinnosta musiikin kandidaatin ja sittemmin musiikin maisterin tutkinnoksi.

Periaatteessa kanttorien pätevyysvaatimukset voitaisiin ratkaista nykyisen koulutustarjonnan mukaisesti useilla eri ta-

voilla:

I Nykytilanteen mukainen malli

- ylin taso: laaja yliopistotutkinto
- keskitaso: MuM
- alin taso: AMK, MuK, toisen asteen ammatillinen koulutus tai näyttötutkinto

II Kaikki nykyiset tutkinnot kelpoistavat kanttorinvirkaan

- ylin taso: laaja yliopistotutkinto
- keskitaso: MuM tai AMK
- alin taso: MuK, toisen asteen ammatillinen koulutus tai näyttötutkinto

III Neliportainen malli

- A-tutkinto: laaja yliopistotutkinto
- B-tutkinto: MuM
- C-tutkinto: AMK, MuK
- D-tutkinto: toisen asteen ammatillinen koulutus tai näyttötutkinto

IV Kolmiportainen malli (kanttorityöryhmän esitys)

- ylin taso: laaja yliopistotutkinto
- keskitaso: MuM
- alin taso: AMK, (MuK)

V Kaksiportainen malli (HeO:n malli)

- ylempi taso: MuM
- alempi taso: AMK, (MuK)
- alinta tasoa ei ole, mutta mahdollista poiketa viran kelpoisuusvaatimuksista

VI Kaksiportainen malli

- ylempi taso: laaja yliopistotutkinto

- alempi taso: MuM, AMK (MuK)
- alinta tasoa ei ole, mutta mahdollista poiketa viran kelpoisuusvaatimuksista

VII Yksitasoinen malli

- Todetaan kanttorinvirkaan kelpoistavat tutkinnot (laaja yliopistotutkinto, MuM, AMK ja MuK) ja luotetaan kanttoreitten haakeutuvan kykyjään vastaavaan virkaan seurakuntien tarjoamien mahdollisuuksien ja palkkauksen toimiessa ohjaajana. Tässä mallissa laajan yliopistotutkinnon suorittaneilla olisi käytännössä eniten mahdollisuuksia saada haastavimmat ja parhaiten palkatut kanttorinvirat.

Valittavasta järjestelmästä riippumatta suuret seurakunnat voivat palkata erityisen hyvin koulutettuja ja monipuolisia meriittejä omaavia kanttoreita. Tuolloin kirkkomusiikin tarjonta muodostuu parhaimmillaan kansainvälisestikin ajateltuna hyvin korkeatasoiseksi. Toisaalta pienehköjen seurakuntien musiikkitarjonta voi resurssien vähyyden tähden yltää ainoastaan minimitalvoitteeseen. Joissain tilanteissa jopa viranhaltijan saaminen voi osoittautua ongelmalliseksi.

Kirkkomuusikkojen koulutustasoa arvioitaessa ei liene syytä laskea suurten seurakuntien kanttorien pätevyysvaatimuksia. Ylimmän tutkinnon virkoihin päteviä kirkkomuusikkoja tarvittaneen jatkossakin ja heidän asemaansa ei ole tarvetta muuttaa. Silti tässä yhteydessä kannattaa täsmentää, miten laaja yliopistotutkinto (nykyinen ylin tutkinto) voidaan suorittaa. Kanttorityöryhmän esityksen mukaisesti piispainkokouksen päätöksessä voidaan luetella nykyiseen tasoon yltävät tai ne ylittävät opinnot joita ovat:

- **Kaksoistutkinto (= laaja yliopistotutkinto):** musiikin maisterin tutkinto kirkkomusiikin koulutusohjelmassa, johon sisältyy syventävät opinnot urkujensoitossa, laulussa tai kuoronjohdossa sekä maisterin tutkinto jossain toisessa kirkkomusiikin harjoittamiseen suoraan liittyvässä tai sitä tukevassa koulutusohjelmassa, joka merkitsee noin 60 ov:n lisäopintoja (luontevinta syventää laulun, urkujensoiton tai kuoronjohdon opintoja). Jälkimmäinen maisterin tutkinto voidaan suorittaa myös musiikkikasvatuksen koulutusohjelmassa, jolloin voidaan erikoistua pedagogiikkaan.
- **Musiikin lisensiaatin tutkinto,** joka sisältää kirkkomusiikin koulutusohjelmassa suoritettun maisterin tutkinnon, johon sisältyvät syventävät opinnot urkujensoitossa, laulussa tai kuoronjohdossa, ja jatkotutkinto, joka on kirkkomusiikin koulutusohjelmassa suoritettu projekti tai taiteellinen tutkinto.
- **Musiikin tohtorin tutkinto** joka sisältää kirkkomusiikin koulutusohjelmassa suoritettun maisterin tutkinnon, johon sisältyvät syventävät opinnot urkujensoitossa, laulussa tai kuoronjohdossa, ja jatkotutkinto, joka on kirkkomusiikin koulutusohjelmassa suoritettu projekti tai taiteellinen tutkinto.

Kanttorityöryhmän ajattelussa on lähdetty siitä, että laajaa yliopistotutkintoa edellyttävään kanttorin virkaan ei ole kelpoinen henkilö, joka suorittaa musiikin lisensiaatin tai tohtorin tutkinnon tutkijakoulutuksessa tai uudentyyppisessä kehittäjäkoulutuksessa. Sibelius-Akatemian edustajat lausunnossaan ilmaisevat päinvastaisen kannan. Valmistusvaliokunnan laatima luonnos piispainkokouksen päätökseksi noudattaa tässä asiassa kanttorityöryhmän ajattelutapaa.

Jatkossa tiettyihin kanttorinvirkoihin voi yhä edelleen päte-
vöityä nykyisten vaatimusten mukaisten musiikin maisterin
opintojen avulla tai aikaisempien tutkintovaatimusten mu-
kaisesti suoritettulla kanttori-urkurin tutkinnolla (nykyinen
keskimmäistä tutkintoa edellyttävä virka). Näiden kanttorien
tutkintovaatimukseen tai asemaan ei tarvita uusia ratkaisuja.

Muutoksen tarve kohdistuu ennen kaikkea nykyisiin alim-
man asteen tutkintoja edellyttäviin virkoihin. Neliportainen
malli merkitsisi käytännössä nykyisen C-kanttorin tason ja-
kamista kahteen osaan. Tällainen järjestelmä toisi koulu-
tuksen näkökulmasta pätevyysvaatimukseen oikeudenmu-
kaisuutta. Se voisi myöskin tarjota pienille seurakunnille
mahdollisuuksia löytää kanttori hoitamaan työtehtäviä.

Neliportainen malli toisi kanttorien virantäyttöön monia
hankaluuksia seurakuntien perustaessa kovin eritasoisia
virkoja. Tämä kaventaisi tosiasiallisesti potentiaalisten ha-
kijoiden määrää ja vähentäisi olennaisesti mahdollisuuksia
hoitaa joustavasti työvoimapolitiikkaa. Neliportainen malli
saattaisi käytännössä osoittautua AMK-tutkinnon kannalta
hankalaksi. Seurakunnat eivät ehkä perustaisi tätä koulutus-
taustaa edellyttäviä virkoja. Neliportainen malli ei käytän-
nössä toimisi.

Käsiteltäessä kanttorikoulutuksen selvitystyöryhmän (puh.
joht. asessori Hannu Niskanen) mietintöä ”Kanttorin koulutus ja
virka” (Sarja B 1995:5) piispainkokouksen keskustelussa il-
meni 12.-13.9.1995 (14 §), että kolmiportaista virkajärjes-
telmää pidettiin tuolloin tarkoituksenmukaisena. Tuossa yh-
teydessä oli jo esillä tarve erityisesti alimman asteen tutkin-
tojen tilanteen selventämiseen.

Kanttorien kohdalla työtehtävien hoidon kannalta keskeiset musiikilliset valmiudet on hankittava koulutuksen avulla. Toisen asteen koulutukseen pohjautuvien opintojen ja AMK-tutkinnon rinnastaminen saman viran pätevyysvaatimukseksi muodostaisi ongelman. Näiden viranhaltijoiden mahdollisuudet tarjota seurakunnille asiantuntevaa kirkkomuusikin palvelua muodostuvat kovin erilaisiksi. Tästä syystä toisen asteen koulutuksen ja AMK-tutkinnon rinnastaminen pätevyysvaatimuksena ei liene mielekäs ratkaisu. Valmistusvaliokunta yhtyi tässä asiassa kanttorityöryhmän näkökantaan.

Valmistusvaliokunta katsoi kanttorityöryhmän tavoin, että toisen asteen koulutus ei vastaa enää kirkkomusiikkikoulutukselle asetettuja vaatimuksia. Siksi tästä vaihtoehdosta tulee luopua. Toisen asteen koulutukseen pohjautuvalla tutkinnolla saattaa silti tulevaisuudessa olla merkitystä sekä AMK- että MuM-tutkintoihin johtavana koulutusväylänä tai esimerkiksi nuorisotyön tai lapsityön ammattilaisten lisäkoulutuksena. Samoin toisen asteen musiikkialan koulutus saattaa muodostaa mielekkään väylän muihin musiikkitutkintoihin. Siksi tästä koulutuksesta ei tarvitse tulevaisuudessa kokonaan luopua.

Ammattikorkeakoulututkinnon antama pätevyys on tässä vaiheessa otettava uuteen harkintaan. Laskennallisen opintojen määrän suhteen musiikin maisterin ja AMK-tutkinnon välillä ei ole eroa (molemmat 180 ov:a). Täsmällistä tietoa AMK-tutkinnon ja MuM-tutkinnon suorittaneiden mahdollisista erilaisista kyvyistä selviytyä seurakuntakanttorin tehtävistä ei tässä vaiheessa ole saatavissa. Tällaisen tiedon hankkiminen vaatisi laajan tutkimuksen, jossa verrataan

näiden tutkinnon suorittajien kirkkomusiikillisia kykyjä ja taitoja keskenään. Koska AMK-tutkinnon suorittaneita ei vielä ole, tällaisen tutkimuksen tekeminen ei toistaiseksi myöskään ole mahdollista.

Tässä vaiheessa voidaan katsoa Sibelius-Akatemian vaatimustason ylittävän ammattikorkeakoulun opintojen vaikeusasteen. Silti AMK-tutkinnon todennäköisesti ylittää opintovaatimusten osalta vanhan kanttori-urkurin tutkinnon, joka yhä edelleen antaa pätevyyden keskimmäistä tutkintoa edellyttävään kanttorinvirkaan. Tältä osin kolmiportainen malli ei olisi oikeudenmukainen.

Palkkauksesta sopiminen kuuluu työnantajaosapuolen osalta Kirkon sopimusvaltuuskunnan toimivallan piiriin. Koulutustason nousu ei sellaisenaan vaikuta palkkoihin. Silti piispainkokouksen päätöksellä ja koulutustason nousulla saattaa olla tosiasiallisesti merkitystä myös palkkauksen osalta. Nykyisen B-kanttorin ja C-kanttorin palkkauksessa on tietty ero. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneelle kanttorille maksetaan H 33-35 palkkaluokan mukaista palkkaa ja alimman asteen kanttorille H 25-27 mukaista palkkaa. Viranhaltijan saaman kuukausipalkan ero on suurimmillaan n. 720 €/kk (n. 4300 mk/kk) ja pienimmillään n. 300 €/kk (n. 1800 mk/kk). Jos musiikin AMK-tutkinnon suorittaneen työstä maksettava korvaus rinnastetaan diakonin tai nuorisotyönohjaajan palkkaukseen (H 27-31), nousee nykyisten alimman asteen kanttorien ansiotasoa 0 - 370 €/kk (0 - n. 2200 mk/kk). Seurakunnan kannalta palkkakustannuksia nostaa myös näistä summista maksettavat sivukulut.

Kuten Kirkkohallituksen henkilöstöosasto korostaa, palkkauksen ja koulutuksen välillä ei ole suoraviivaista yhteyttä, sillä työstä maksettava korvaus muodostuu monen eri osatekijän yhteisvaikutuksesta. Kirkon palkkapolitiikan kannalta AMK-tutkinnon suorittaneiden kanttoreiden mahdollinen palkkaustason nousu voidaan kattaa yleisen korotusjärjestelmän muutoksen puitteissa, jolloin kokonaiskirkon kannalta palkkapotti ei muutu. Tällöin kanttorien palkkatason nousu katettaisiin muiden H-palkkataulukon mukaan palkkansa saavien kustannuksella. Teoriassa on mahdollista, että kyseisten kanttorien kohdalla palkkataso nousee yleisestä korotustasosta riippumatta. Tällöin heidän kohdallaan on kyse pitkähkön aikavälin kuluessa muutamman palkkaluokan korotuksesta, joka vastaavasti kasvattaa kirkon palkkauskuluja. Suurimmissa seurakunnissa (yli 18 000 jäsentä) palkkaus riippuu paikallisesta päätöksenteosta.

Voidaanko ajatella, että saman virkanimikkeen sisällä maksetaan pätevyyden mukaan erilaista palkkaa, kuten nykyisin tehdään B-kanttorien kohdalla (kanttori-urkurit ja musiikin maisterit)? Vastaavasti voitaneen ajatella alimman asteen kanttorien kohdalla palkkaustason nousevan AMK- tai MuK-tutkinnon suorittaneiden kohdalla.

Kaksiportaisessa mallissa seurakunta saattaisi etsiä:

- AMK- tai MuM-tutkinnon suorittanutta kanttoria
(kriteerinä erityisosaaminen tai tietty kirkkomusiikin taso)
- Laajan yliopistotutkinnon suorittanutta
(kriteerinä mahdollisimman korkea taiteellinen kirkkomusiikin taso)

Mikäli yhä edelleen päädytään kolmiportaiseen malliin, saattaa seurakunta normaalitilanteessa, hakiessaan työtehtävien kannalta sopivinta mahdollista kanttoria, haluta etsiä:

- AMK- tai MuK-tutkinnon suorittanutta
(lähinnä seurakunnat, joiden talous on tiukkaa)
- MuM-tutkinnon suorittanutta
(kriteerinä tietty taiteellinen kirkkomusiikin taso)
- Laajan yliopistotutkinnon suorittanutta
(kriteerinä mahdollisimman korkea taiteellinen kirkkomusiikin taso)

Kaksiportainen malli saattaa edellyttää joustavuuden lisäämistä kanttorien palkkahaitariin. Tällöin saman viran sisällä voitaisiin maksaa pätevyyden mukaan erilaista palkkaa. Järjestelmän tulee turvata myös pienten seurakuntien toimintaedellytykset. Tämä saattaa merkitä MuM-pohjaisten kanttorien palkkahaitarin kasvattamista alaspäin. Tällöin pieni seurakunta ei joudu kohtuuttoman taloudellisen rasituksen kohteeksi palkatessaan MuM-tutkinnon suorittaneen kanttorin.

Kolmiportaisessa mallissa puolestaan AMK- tai MuK-tutkintoa edellyttävää virkaa hoitava saa tästä työstä tämän viran edellyttämää palkkaa, vaikka hän olisikin suorittanut musiikin maisterin tai tätä korkeamman yliopistotutkinnon. Tätä voi kirkon palkkausratkaisulla toki muovata siten, että palkkahaitari muotoillaan varsin leveäksi. Silloin yläpään palkkaluokkia voi tarvittaessa soveltaa isojen seurakuntien AMK-tutkintoa edellyttäviin virkoihin, mikäli viranhaltija on suorittanut tätä korkeamman tutkinnon tai on olemassa muita perusteltuja syitä. Mikäli päädytään kolmiportaiseen malliin, lienee selvyyden vuoksi todettava yliopistotutkinto-

jen päteväyttävän myös AMK-tutkintoa edellyttävään virkaan.

Kaksiportainen malli vastaa parhaiten joustavuuden haasteeseen. Tällöin seurakunnalla on mahdollisuus valita joko MuM- tai AMK/MuK-tutkinnon suorittanut kanttori työhön. Valinta ratkeaisi usean kriteerin yhteisvaikutuksen perusteella (esim. työkokemus, koulutustaso, soveltuvuus ajateltuihin tehtäviin, persoonalliset ominaisuudet) ja päätös olisi syytä perustella huolellisesti.

Kaksiportaisen mallin heikkoutena on tuomiokapitulin ohjausvaikutuksen puuttuminen. Tässä mallissa on vaarana, että tosiasiallisesti seurakuntien kirkkomusiikin taso laskee monen valitessa vaihtoehtoista taloudellisesti halvimman. Kaksiportainen malli myös toisaalta kaventaa seurakuntien valinnanmahdollisuuksia, sillä tuolloin on tosiasiallisesti hankalaa etsiä työhön vain MuM-tutkinnon suorittanutta henkilöä. Tämän vaihtoehdon toteuttaminen olisi myös vastoin yleisiä kotimaisia ja eurooppalaisia pätevyyskriteerien määrittelytrendejä.

Kolmiportaisessa mallissa kanttorien virkatilanne pysyy periaatteessa ennallaan. Ainoastaan alimman asteen kanttorien osalta kelpoisuusvaatimukset muuttuvat. Mikäli tämä malli valitaan, merkitsee se hallinnollisesti yksinkertaista järjestelmää.

Kolmiportaisen mallin puitteissa voidaan siirtymäkauden järjestelmä toteuttaa parhaiten. Ei voida ajatella, että musiikin kandidaatin tutkinnon tai toisen asteen tutkinnon suorittanut ja kanttorinvirassa toiminut henkilö olisi pätevä jat-

kossa samoihin virkoihin kuin MuM-tutkinnon suorittanut. Kolmiportaisessa järjestelmässä puolestaan voidaan ajatella, että kyseiset henkilöt säilyttävät kelpoisuutensa AMK/MuK-tutkintoa edellyttäviin virkoihin.

Kolmiportainen malli soveltuu parhaiten yleiseurooppalaiseen koulutuksen kehitystrendeihin. Sibelius-Akatemia hyväksyy todennäköisesti AMK-tutkinnon sellaisenaan opintosuorituksiksi, joka rinnastetaan musiikin kandidaatin tutkintoon. Täten AMK-tutkinnon pohjalta voi suorittaa musiikin maisterin tutkinnon noin 60 ov:n lisäopinnoilla. Kolmiportainen malli on täten perusteltavissa.

Yleiseurooppalaiseen kehitykseen kuuluu lisäksi kandidaatin tutkinnon kehittäminen ammattikelpoisuuden antavaksi tutkinnoksi. Myös Sibelius-Akatemian alempi korkeakoulututkinto antaa valmiudet tietyn tason musiikin ammattimaiseen hoitamiseen. Tästä syystä voidaan ajatella, että AMK-tutkintoa edellyttäviin kanttorin virkoihin on jatkossa pätevä myös Sibelius-Akatemian kandidaatin tutkinnon suorittanut. Molempien tutkintojen pätevöittäminen samalle tasolle on linjassa Monta tietä maisteriksi -raportin ajattelutavan kanssa. Samalla se mahdollistaa raportin mukaisen ajatuksen elinikäisestä oppimisesta ja opiskelusta työn ohella.

Valittaessa kolmiportainen malli saattaa jatkossa AMK-tutkinnon ja MuM-tutkinnon läheisyys opintovaatimusten suhteen aikaansaada sen, että seurakunnat viranhaltijan vaihtuessa haluavat muuttaa nykyisiä keskimmäisen asteen kanttorinvirkoja AMK/MuK-tutkintoa edellyttäväksi kanttorinviroiksi. Joissain tapauksissa tämä saattaa olla perustel-

tua, mikäli tutkinnot tulevaisuudessa profiloituvat erilaisiksi. Jos AMK-tutkinto antaisi esimerkiksi musiikin maisterin tutkintoa enemmän valmiuksia nuorisomusiikin toteuttamiseen tai musiikkileikkikoulun pitämiseen, saattavat suuretkin seurakunnat haluta palkata tällaisia musiikin ammattilaisia.

Uusi tilanne mahdollistaa tutkintojen välisen kilpailutilanteen. Ennen virantäyttöprosessiin ryhtymistä seurakunnat voivat arvioida, minkä tutkintotyypin suorittanut voisi todennäköisesti parhaiten palvella heitä. Tästä huolimatta jatkossakin yleisin kanttorinviran tyyppi edellyttäneee musiikin maisterin tutkintoa.

Kirkkohallituksen henkilöstöosaston huoli pienten seurakuntien mahdollisuuksista palkata uudessa tilanteessa kanttoreita on aiheellinen. Toisaalta monin paikoin nykyisellään on suuria vaikeuksia saada päteviä alimman asteen kanttoreita seurakunnan virkaan. Pätevyysvaatimusten muutoksella tähän tilanteeseen tuskin voidaan vaikuttaa.

Pienten seurakuntien kohdalla joustavuuden lisääminen lienee ainoa mahdollisuus saada joku hoitamaan kanttorin tehtäviä. Tulevaisuudessa lienee etsittävä erilaisia yhteistyömuotoja (esim. kahdella seurakunnalla yhteinen kanttori), jotta voidaan taata pienten seurakuntien kirkkomusiikin hoito. Tällaiset ratkaisut vaativat joustavuutta sekä tuomiokapituilta että paikallisseurakunnalta ja työntekijältä (esim. jumalanpalvelusten alkamisajankohdat).

Edellä lausutun perusteella valmistusvaliokunta katsoi, että kolmiportainen järjestelmä toimii parhaiten. Tästä syystä

kirkossamme tulisi olla mahdollista jatkossa perustaa seuraavia tutkintoja edellyttäviä virkoja:

- Laajaa yliopistotutkintoa edellyttäviä kanttorinvirkoja
(laaja yliopistotutkinto, musiikin lisensiaatin tutkinto tai musiikin tohtorin tutkinto)
- Musiikin maisterin tutkintoa edellyttäviä kanttorinvirkoja
(Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin koulutusohjelmassa suoritettu MuM-tutkinto)
- AMK-tutkintoa tai Sibelius-Akatemian musiikin kandidaatin tutkintoa edellyttäviä kanttorinvirkoja

Kaikkien näiden tutkintojen tulee täyttää piispainkokouksen päätöksestä ilmenevät erityiskriteerit tuottaakseen pätevyyden kyseistä tutkintoa edellyttävään kanttorinvirkaan.

31.12.2006 mennessä suoritettu kirkkomuusikon toisen asteen ammatillinen perustutkinto, konservatoriossa suoritettu toisen asteen tutkinto tai Sibelius-Akatemian musiikin kandidaatin tutkinto antaa jatkossakin pätevyyden AMK/MuK-tutkintoja edellyttäviin kanttorinvirkoihin.

III Kirkkojärjestyksen muutos

Valmistusvaliokunta poisti kanttorityöryhmän esityksestä KJ 6:40 §:n uuden 1 momentin termit ”yliopistossa tai korkeakoulussa”. Nämä nimikkeet tarkoittavat eri-ikäisissä dokumenteissa erilaisia koulutusjärjestelmän jaotteluja. Koulutusasteiden nimikkeet eivät ole tässä säännöksessä välttämättömiä, vaan ne voidaan jättää täsmennettäväksi piispain-

kokouksen päätökseen.

KJ 6:40 §:n nykyiseen 1 momenttiin sisältyvä vaatimus tuomiokirkkoseurakunnan ylintä tutkintoa (työryhmä: ”laajaa yliopistotutkintoa”) edellyttävästä kanttorinvirasta esitettiin työryhmän mietinnössä sijoitettavaksi piispainkokouksen kelpoisuuspäätökseen. Toinen mahdollisuus on sijoittaa kyseinen määräys entiseen tapaan kirkkojärjestyksen tekstiin. Jälkimmäinen vaihtoehto oli valmistusvaliokunnan mielestä paras. Piispainkokouksen määräys ei samalla tavalla sitoisi tuomiokirkkoseurakuntaa kuin asian säätäminen kirkkojärjestyksessä. Samalla säädöksen sisällyttäminen kirkkojärjestykseen korostaa tämän kanttorinviran merkitystä.

Koulutusjärjestelmän muuttuminen vaikuttaa myös kirkkojärjestyksessä käytettävään termistöön. Piispainkokouksen määräyksessä täsmennetään, mitä tarkoitetaan laajalla yliopistotutkinnolla (ehdotettu KJ 6:40 § 2 momentti). Termi ”ylempi korkeakoulututkinto tai muu piispainkokouksen määrittelemää tutkintoa edellyttävä kanttorinvirka” sisältää seurakuntiin perustettuja eri asteisia kanttorinvirkoja (piispainkokouksen päätöksessä MuM- tai MuK/AMK -tutkinnot). Näiden tutkintojen kelpoisuusvaatimuksista säädetään edelleen piispainkokouksen omissa määräyksissä, joita voidaan tarpeen mukaan joustavasti muuttaa tutkintorakenteen kehityksen edellyttämällä tavalla.

Paikallisen päättävän elimen tekemä päätös kanttorinviran edellytyksenä olevan tutkinnon tason muuttamisesta merkitsee vanhan viran lakkauttamista ja uuden perustamista. Tällainen ratkaisu on alistettava tuomiokapitulin vahvistettavaksi (KJ 6:9 § 3 momentti). On selvää, että sekä tuomioka-

pituli että paikallisseurakunta pohtivat viran tullessa auki, millaisen tutkinnon suorittanut kanttori parhaiten sopii ajateltuihin työtehtäviin. Tästä syystä työryhmän esittämä maininta tarkoituksenmukaisen tutkinnon suorittaneesta viranhaltijasta on tarpeeton.

Sujuvan hallinnon toteuttamiseksi voitaneen todeta tiettyjen nykykäytännön asteiden vastaavan uudessa järjestelmässä esiintyviä nimikkeitä. Ylin tutkinto merkitsisi uudessa järjestelmässä laajaa yliopistotutkintoa, keskimmäisen asteen tutkinto ylempää korkeakoulututkintoa ja alin tutkinto muuta piispainkokouksen määrittelemää tutkintoa. Uuden järjestelmän tarkat pätevyysvaatimukset määriteltäisiin piispainkokouksen päätöksessä. Nämä virkanimikkeen muutokset eivät merkitsisi vanhan viran lakkauttamista ja uuden perustamista eli päätöstä, joka olisi alistettava tuomiokapitulit vahvistettavaksi. Asiasta säädettäisiin kirkkojärjestyksen täytäntöönpanomääräyksessä. Erilaisia kanttoritutkintoja suorittaneiden palkkauskysymykset ratkaistaisiin erikseen normaalin sopimusmenettelyn puitteissa.

Kanttorinviran täyttämisestä on säädetty kirkkojärjestyksessä (KJ 6:21, 32a-32c ja 42 §). Valmistusvaliokunta ei ehdottanut muutoksia näihin määräyksiin. Niiden tarkistaminen saattaa tulla ajankohtaiseksi kirkon virkarakenneratkaisusta päätettäessä. Kehityksen ennakoiminen ei kuitenkaan ole tässä vaiheessa mahdollista eikä tarpeellista. Kanttorien koulutuksessa sekä työelämässä tapahtuneet muutokset eivät sinällään aiheuta tarvetta muuttaa itse valintajärjestelmää.

KJ 6:9 § 1 momentti edellyttää, että seurakunnassa tulee olla kanttorinvirka. Valmistusvaliokunta ei ehdottanut muutosta tähän säännökseen. Kuitenkin pienten seurakuntien kanttorinviran hoitaminen saattaa taloudellisten seikkojen tähden osoittautua tulevaisuudessa entistä hankalammaksi. Tällaisessa seurakunnassa ei myöskään välttämättä ole sellaista määrää työtehtäviä, joiden suorittaminen edellyttää kanttorilta täyttä työaikaa. Tästä syystä kanttorinviran perustaminen osa-aikaisena tulee olla jatkossakin mahdollista.

Myös muiden kuin pienten seurakuntien kohdalla voi esiintyä tarvetta perustaa osa-aikaisia kanttorinvirkoja. Joissain tapauksissa saattaa olla helpompi saada työntekijä osa-aikaiseen kuin täyttä työaikaa edellyttävään virkaan. Valmistusvaliokunta katsoi kirkon henkilöstöosaston lausunnon mukaisesti, että osa-aikaisen kanttorinviran reunaehtojen mainitseminen kirkkojärjestyksessä ei ole tarpeellista (KJ 6:40 § 2 momentti), sillä ne ovat muutoinkin itsestään selviä. Osa-aikaisenkin kanttorinviran perustaminen on alistettava tuomiokapitulille (KJ 6:9 § 3 momentti). Julistettaessa osa-aikainen kanttorinvirka auki on syytä mainita kelpoisuusehtojen lisäksi selkeästi, montako prosenttia viranhoito normaalista työajasta edellyttää.

Kanttorinviran kelpoisuusvaatimusten noustessa saattaa olla, että pätevää viranhaltijaa ei ole mahdollista löytää. Tällöin ei ole kyseessä KJ 6:21 §:n 3 momentin edellyttämä tilanne, jossa virkajärjestelyjen muutostarpeesta tai erityisistä syistä johtuen voidaan olla julistamatta kanttorinvirka haettavaksi enintään vuodeksi kerrallaan. Näihin tilanteisiin saatetaan tulevaisuudessa törmätä valittavasta koulutusrat-

kaisusta riippumatta. Tästä syystä lienee viisainta lisätä tuomiokapitulin ja paikallisseurakunnan päättävien elinten mahdollisuuksia reagoida tilanteeseen mahdollisimman mielekkäällä tavalla.

Nykyisen järjestelmän puitteissa tuomiokapituli voi kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston anomuksesta antaa määräajaksi luvan täyttää työaika edellyttävän kanttorinviran hoitamiseen osa-aikaisena tai sivutoimisena tai osa-aikaisen viran hoitamiseen sivutoimisena. Valmistusvaliokunta ehdotti tähän määräykseen (KJ 6:40 § 3 momentti) vain pientä stilististä muutosta (*anomuksesta* vaihtuisi sanaan *pyynnöstä*).

Nykyisen järjestelmän puitteissa vain osa-aikaisen työntekijän kohdalla voidaan tinkiä pätevyysvaatimuksista. Tätä määräystä on joissain tapauksissa jouduttu kiertämään määrittelemällä epäpätevän viran hoitajan työajaksi esimerkiksi 95 % normaalista päätoimisesta työajasta. Valmistusvaliokunnan ehdottamassa kirkkojärjestyksen sanamuodossa kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto voi kaikissa tapauksissa pyytää tuomiokapitulia antamaan luvan täyttää virka määräajaksi epäpätevällä henkilöllä.

Kanttorinviran hoidossa on tulevaisuudessa syytä varautua tilanteisiin, joissa pätevän viranhaltijan saaminen osoittautuu syystä tai toisesta mahdottomaksi. Näin voi käydä, vaikka virka haluttaisiinkin täyttää täyttää työaika edellyttävänä. Virkajärjestelyjen sinänsä ollessa suhteellisen pysyviä, mutta pätevän viranhaltijan saamisen osoittautuessa (esim. kahden hakuprosessin jälkeen) mahdottomaksi, saattaa seurakunnan kannalta olla paras vaihtoehto uskoa viranhoi-

to määräajaksi (esim. viisi vuotta) muodollisesti epäpäteväälle musiikin ammattilaiselle. Tällöin voidaan aikaansaada työtehtävien hoidon kannalta riittävää pysyvyyttä. Ehdotettu järjestelmä tuo siis lisää jouston mahdollisuuksia. Viran tehtäviä hoitavan henkilön ei voida tällaisessa tilanteessa katsoa toimivan vakinaisessa virassa. Poikkeusjärjestelyn määräajan pituus kannattaa jättää seurakunnan päättävien elinten ja tuomiokapitulin harkintaan.

Virkarakennekomitea esittää KJ 6:40 §:n asiasisällön siirtämistä kohtaan KJ 6:9 § seuraavalla tavalla:

Seurakunnassa voi olla kappalaisen virkoja. Päätös kappalaisen viran perustamisesta tai lakkauttamisesta on alistettava tuomiokapitulin vahvistettavaksi.

Kanttorinvirka voidaan perustaa ylintä, keskimmäistä tai alinta tutkintoa edellyttäväksi viraksi. Tuomiokirkkoseurakunnassa tulee olla ylintä tutkintoa edellyttävä kanttorinvirka.

Kanttorinvirka voidaan perustaa osa-aikaisena, jos seurakunnassa on vähintään yksi päätoiminen kanttorinvirka tai jos seurakunnan pienuus tai muut erityiset olosuhteet sitä vaativat.

Tuomiokapituli voi kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston anomuksesta määräajaksi antaa luvan täyttä työaikaa edellyttävän kanttorinviran hoitamiseen osa-aikaisena tai sivutoimisena taikka osa-aikaisen viran hoitamiseen sivutoimisena. Virkaa täytettäessä voidaan tällöin poiketa viran kelpoisuusvaatimuksista.

Tuomiokapituli voi kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston anomuksesta enintään viideksi vuodeksi kerrallaan vapaut-

taa seurakunnan täyttämästä diakonian virkaa.

Valmistusvaliokunnan intention mukainen muutos voidaan soveltaa myös virkarakennekomitean ajattelutapaan. Muutoksen ei siis tarvitse odottaa ratkaisua tulevasta kirkon virkarakenteesta. Virkarakennekomitean ajattelutapaan sovellettuna KJ 6:9 § voisi kuulua seuraavasti:

Seurakunnassa voi olla kappalaisen virkoja. Päätös kappalaisen viran perustamisesta tai lakkauttamisesta on alistettava tuomiokapitulin vahvistettavaksi.

Kanttorinvirka voidaan perustaa laajaa yliopistotutkintoa, ylempää korkeakoulututkintoa tai muuta piispainkokouksen hyväksymää tutkintoa edellyttäväksi viraksi. Tuomiokirkko-seurakunnassa tulee olla laajaa yliopistotutkintoa edellyttävä kanttorinvirka.

Kanttorinvirka voidaan perustaa osa-aikaisena.

Tuomiokapituli voi kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston pyynnöstä määräajaksi antaa luvan täyttä työaikaa edellyttävän kanttorinviran hoitamiseen osa-aikaisena tai sivutoimisena taikka osa-aikaisen viran hoitamiseen sivutoimisena. Tuomiokapituli voi kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston pyynnöstä määräajaksi antaa luvan virkaa täytettäessä poiketa viran kelpoisuusvaatimuksista. Viranhaltijan ottaminen hoitamaan tällaista virkaa sekä hänen oikeudellinen asemansa määräytyvät virkasäännön mukaan.

Tuomiokapituli voi kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston anomuksesta enintään viideksi vuodeksi kerrallaan vapauttaa seurakunnan täyttämästä diakonian virkaa.

Toisin kuin virkarakennekomitean alustavissa kaavailuissa todetaan, on KJ 6:41 § (muodossa tai toisessa) syytä säilyttää. Vastaava määräys on olemassa myös papiksi vihittävien osalta (KJ 5:2 §).

Istuntokäsittely

Piispainkokouksen puheenjohtaja oli kutsunut *asiantuntijaksi* osallistumaan keskusteluun *kouluttaja Lasse Erkkilän* Kirkon koulutuskeskuksesta. Yleiskeskustelussa puheenvuoroja käyttivät Erkkilä, Pihkala, Vikström, Niskanen, Kantola, Wirilander, Himanka, Simojoki ja Paarma.

Keskustelun alussa Erkkilä ilmaisi olevansa esittelyn kanssa samaa mieltä. Nykyinen tilanne, jossa alimpaan asteen kanttorin virkaan voi pätevöityä usean eritasoisen koulutuksen kautta, on kestävä. Toisen asteen koulutus ei enää ole kilpailukykyinen, sillä musiikkioppilaitosverkosto tuottaa musiikkiasioissa sivistyneitä seurakuntalaisia. Myöskään nykyiset virkanimikkeet eivät sovellu moderniin seurakuntakulttuuriin ja kanttoreiden ajattelutapaan. Valmistusvaliokunnan esittämä ratkaisu on perusteltu. Kolmiportainen virkajärjestelmä on sinänsä hyvä. AMK- ja MuM-tutkintojen välillä tulee nähdä tietty substanssiero. Siirtymäkausi saattaa edellyttää muitakin järjestelyjä (muuntopäätös). Osa-aikaisen viran reunaehtojen jättämistä pois KJ 6:40 §:stä voi vielä harkita.

Pihkala katsoi esityksen kehittyneen viimekertaisesta. Silti AMK-tutkinto tulee olennaisesti lähemmäksi MuM-tutkintoa kuin toisen asteen tutkintoa. Kolmiportaisessa mal-

lissa palkkauksen korjaaminen tulee ajankohtaiseksi. Vikström katsoi kehityksen kulkevan vääjäämättä valmistelun esittämään suuntaan. Kirkossamme on monia hyviä ja ammattitaitoisia C-kanttoreita. Kyse on kuitenkin koulutuksen uudistamistarpeesta. Niskanen totesi myös, että kyse ei ole siitä, että meillä olisi huonoja kanttoreita. Koulutus vain ei kaikilta osin ole enää ajanmukaista. Valmistelu on hyvä. Ehkä silti pitäisi luopua osa-aikaisen kanttorin viran reunaehtojen pois jättämisestä kirkkojärjestyksestä (KJ 6:40 § 2 momentti). Niiden mainitsemiseen sisältyy ajatus poikkeustilanteesta. Niskanen esitti näiden reunaehtojen mukana pitämistä.

Kantola totesi, että asiassa on edettävä jotain reittiä. Valmistelussa on kannettu huolta pienten seurakuntien pärjäämisestä. Tältä osin kirkkojärjestyksen muutoksella on haluttu ennakoida mahdollisia hankalia tilanteita. Wirilander totesi, että alin tutkinto on ruohonjuuritason työtä varten. Pieni seurakunta ei hevin tahdo saada hyviä muusikkoja. Pihkala totesi, että muutoksessa ei niinkään ole kyse kirkkomusiikin vaatimuksista vaan koulutusjärjestelmän muutoksesta. Monet kirkkomuusikot ovat soittaneet 6-vuotiaasta alkaen. Kyse ei ole siitä, että C-kanttorit olisivat huonoja muusikkoja.

Simojoki totesi, että C-kanttorit ovat usein hyvin musikaalisia. Monesti tätä vaihetta käytetään portaana ylempiin tutkintoihin. Kantola totesi, että tässä käydään osittain samaa keskustelua kuin aiemminkin. Nyt halutaan päästä eroon toisen asteen tutkinnoista kanttorin virkaan kelpoistavana koulutusväylänä.

Arkkipiispa totesi, että keskustelun aikana Niskanen on esittänyt osa-aikaisen kanttorin viran reunaehtojen jättämistä kirkkojärjestykseen. Tätä esitystä ei kannatettu.

Valmistusvaliokunta esitti kirkolliskokoukselle lähetettävän kirjeen otsikon ”Perustelut kirkkojärjestyksen muutokselle” ensimmäisen kappaleen toista virkettä muodossa: ”Piispainkokous tukee kanttorityöryhmän yksimielisessä mietinnössä ilmenevää pyrkimystä kirkkomusiikin koulutustason kohottamiseen sekä kanttorinvirkoihin vaadittavan tutkintorakenteen selkiyttämiseen.” Pihkala esitti Vikströmin kannattamana virkettä muotoon: ”Piispainkokous tukee kanttorityöryhmän yksimielisessä mietinnössä ilmenevää pyrkimystä kanttorinvirkoihin vaadittavan tutkintorakenteen selkiyttämiseen.” Suoritettussa äänestyksessä valmistusvaliokunnan kanta sai 7 ääntä ja Pihkalan ehdotus 10 ääntä.

Piispainkokous päätti

- 1. tehdä kirkolliskokoukselle liitteen 1 mukaisen esityksen; ja*
- 2. käydä lähetekeskustelun liitteen 2 mukaisesta päätöksestä.*

*Liite 1***Piispainkokouksen esitys nro 3/2002 kirkolliskokoukselle****KANTTORINVIRKAAN KELPOISTAVAT TUTKINNOT****Taustaa**

Kirkkomusiikin koulutusjärjestelmän on kehittynyt viime vuosina nopeasti. Nämä muutokset antavan aiheen tarkistaa sekä kirkkojärjestyksen määräyksiä että piispainkokouksen omia päätöksiä. Ehdotus kirkkojärjestyksen muutokseksi pohjautuu kanttorityöryhmän mietintöön (puheenjohtaja kirkkoherra Reijo Mattila) sekä Kirkkohallituksen henkilöstöosaston lausuntoon. Valmisteluvaiheessa on lisäksi konsultoitu kirkkoneuvos Matti Halttusta, kirkkoneuvos Risto Voipiota, lakimies Timo v. Boehmia, koulutussuunnittelija Pekka Launosta sekä kirkon laintarkastustoimikuntaa. Lisäksi asiassa on kuultu kanttorikoulutustoimikuntaa sekä kanttorikoulutusta järjestävien Sibelius-Akatemian ja ammattikorkeakoulujen edustajia. Piispainkokous katsoi tarkoituksenmukaisimmaksi toimintataivaksi ehdottaa kirkolliskokoukselle kirkkojärjestyksen muutosta ja palata tämän prosessin selvittyä omaan päätöksensä kanttorinvirkaan kelpoistavista tutkinnoista.

Merkittävin rakenteellinen kanttorin tutkinnon ongelma koskee alinta tutkintoa edellyttävän kanttorinviran kelpoisuusvaatimuksia, jotka voi piispainkokouksen nykyisten määräysten mukaan saavuttaa:

1. näyttötutkintona suoritettavalla kirkkomusiikon toisen asteen ammatillisella perustutkinnolla;
2. konservatoriossa suoritettavalla toisen asteen tutkinnolla;
3. ammattikorkeakoulututkinnolla (180 ov:a); ja
4. Sibelius-Akatemian musiikin kandidaatin tutkinnolla (120 ov:a).

Kunkin tutkinnon osalta on määritelty erikseen kelpoisuusehdot. Tämä alimman tutkinnon moninaisuus on johtanut pohtimaan kokons. C-kanttorin viran ja koulutuksen ongelmallisuutta. Pienet seurakunnat haluavat virkatyypin säilyttämistä lähinnä taloudellisista syistä. Jotkut alimman tutkinnon suorittaneet ja konservatorio-opiskelijat haluavat hankkia nykyistä C-kanttorin tasoa korkeamman ammattitaidon eli laajentaa opintojaan. Osa virkakunnasta toivoo C-kanttorien tutkintorakenteen säilyvän ennallaan.

Alin tutkinto muodostettiin tilanteessa, jossa vastaavalle viralle oli selvä tarve. Olosuhteet ovat kuitenkin muuttuneet. Alin tutkinto suoritettuna lukioon rinnastettavan toisen asteen tutkinnon tai näyttötutkinnon avulla ei enää vastaa kirkkomusiikin koulutukselle asetettavia kohonneita vaatimuksia. Mahdollisten palkkaukseen tai rekrytointiin liittyvien ongelmien varalta tulee edelleen sallia kanttorinviran perustaminen osa-aikaisena tai yhteisenä toisen seurakunnan tai paikallisen kunnan kanssa, joskaan nämä ratkaisut eivät välttämättä ole ongelmattomia.

Ammattikorkeakoulututkinto ei täysin vastaa yliopiston maisterintutkintoa, vaikka kumpikin tutkinto on 180 ov:a. Kanttorityöryhmän käsitykseen mukaan jatkossa kirkossamme tulisi olla kolme kanttorinvirkaan kelpoistavaa tutkintoa:

ammattikorkeakoulututkinto,
maisterin tutkinto ja
laaja yliopistotutkinto.

Nykyinen toisen asteen kanttorin tutkinto sekä musiikin kandidaatin tutkinto jäisivät siirtymäajan jälkeen ammatillisiksi perustutkinnoiksi, jotka eivät anna kelpoisuutta vakinaiseen kanttorinvirkaan. Sen sijaan tämän tutkintojärjestelmän puitteissa pätevyytensä hankkineet säilyttäisivät kelpoisuutensa AMK-tutkintoa edellyttäviin virkoihin. Kolmiportaisen virkajärjestelmän puitteissa on helpointa toteuttaa siirtämäkauden järjestelyt ja taata pienten seurakuntien kanttorinviran hoito.

Yleiseurooppalainen kehitys on johtamassa yhteisesti tunnustettavaan järjestelmään, jossa jatkossa on olemassa kandidaatin, maisterin ja tohtorin tutkinnot. Kotimainen kehitys on vastaavasti johtamassa järjestelmään, jossa tietyillä lisäopinnoilla AMK-tutkinnon voi täydentää maisterin tutkinnoksi. Lisäopintojen määrä riippuu alasta. AMK-tutkinto rinnastetaan korkeintaan kandidaatin tutkintoon. Millään alalla ei AMK-tutkintoa (ei edes sen päälle rakentuvaa jatkotutkintoa) rinnasteta maisterin tutkintoon. Tulevaisuudessa kandidaatin tutkinto pyritään saattamaan ammattikelpoisuuden antavaksi tutkinnoksi. Millään alalla (nykyisiä piispainkokouksen määräyksiä lukuun ottamatta) AMK-tutkintoa ei rinnasteta toisen asteen tutkintoon. Lausunnossaan Sibeliuksen Akatemian edustaja ilmaisee, että tulevaisuudessa AMK-tutkinto todennäköisesti rinnastetaan laajuudeltaan musiikin kandidaatin tutkintoon (120 ov:a), jolloin AMK-tutkinnon suorittaneen tulisi tehdä noin 60 ov:a lisäopintoja saadakseen musiikin maisterin pätevyyden.

Jatkossa piispainkokouksen mielestä tulisi olla kolme eri kanttorinvirkoihin kelpoistavaa tutkintotasoa. Nämä ovat

ammattikorkeakoulututkinto ja musiikin kandidaatin tutkinto,
maisterin tutkinto sekä
laaja yliopistotutkinto.

Perustelut kirkkojärjestyksen muutokselle

Piispainkokouksen esitys ei sellaisenaan merkitse kolmiportaisen kanttorinvirkajärjestelmän lakkauttamista. Piispainkokous tukee kanttorityöryhmän yksimielisessä mietinnössä ilmenevää pyrkimystä kanttorinvirkoihin vaadittavan tutkintorakenteen selkeyttämiseen. Tämä pyrkimys voidaan nähdä sekä kirkon että koko ammattikunnan oman edun mukaisena.

Oletettavasti ”hierarkkinen” jaottelu tutkinnon ja viran tasonimikkeiden mukaan on kanttorikunnan keskuudessa koettu epämiellyt-

tävänä. Siksi ilmaukset on syytä modernisoida. Piispainkokous ehdottaa, että nykyisen kirkkojärjestyksen termit ”ylin, keskimäinen tai alin tutkinto” korvataan maininnalla laajasta yliopistotutkinnosta, ylemmästä korkeakoulututkinnosta sekä muusta piispainkokouksen hyväksymästä tutkinnosta.

Uusi KJ 6:40 §:n 1 momentti selkeyttäisi kanttorinviran kelpoisuusvaatimuksen musiikkialan tutkinnoksi. KJ 6:41 § 1 momentti jäisi voimaan, joten piispainkokous yhä edelleen määritteli kanttorinvirkaan kelpoistavat tutkinnot. Toisin kuin kanttorityöryhmä ehdotti, piispainkokouksen mielestä ei ole tarpeen korostaa seurakunnissa olevien kanttorin virkojen tarkoituksenmukaisuutta työn ja toiminnan kannalta. On itsestään selvää, että sekä tuomiokapituli että paikallisseurakunta tai yhtymä käyttävät tarveharkintaa pohtiessaan kanttorinviran perustamista tai muutamista. Tästä ei tarvitse erikseen säätää.

KJ 6:40 §:n nykyiseen 1 momenttiin sisältyvä vaatimus tuomiokirkkoseurakunnan ylintä tutkintoa (piispainkokouksen ehdotus: ”laajaa yliopistotutkintoa”) edellyttävästä kanttorinvirasta on työryhmän mietinnössä esitetty sijoitettavaksi piispainkokouksen kelpoisuus päätökseen. Toinen mahdollisuus on sijoittaa kyseinen määräys entiseen tapaan kirkkojärjestyksen tekstiin. Tämä vaihtoehto tuntuu mielekkäältä. Näin asiasta määrättäessä varmistuu se, että jatkossakin tuomiokirkkoseurakunnissa on korkean koulutusriteerin täyttäviä musiikin ammattilaisia. Piispainkokouksen määräyksenä asia ei olisi tuomiokirkkoseurakuntaa sitova. Kirkkojärjestyksen määräyksellä on myös merkitystä korostettaessa tämän viran arvostusta ja merkitystä.

Ehdotettu ilmaus ”ylempää korkeakoulututkintoa tai muuta piispainkokouksen määrittelemää tutkintoa edellyttävä kanttorin virka” pitää sisällään piispainkokouksen erikseen määrittelemät kelpoisuusehdot, joita voidaan tarpeen mukaan muuttaa. Ylempi korkeakoulututkinto merkitsee Sibelius-Akatemiassa suoritettua musiikin maisterin tutkintoa. Muu piispainkokouksen määrittelemä tutkinto pitää sisällään

mahdollisuuden määrittellä useita kelpoisuusehtoja. Piispainkokous katsoo, että tässä vaiheessa muu tutkinto olisi ammattikorkeakoulututkinto tai Sibelius-Akatemian musiikin kandidaatin tutkinto. Kaikkien kanttorin virkaan kelpoistavien tutkintojen sisältö täsmennetään piispainkokouksen päätöksessä. Seurakunnissa voisi kirkkojärjestyksen muutoksen ja piispainkokouksen päätöksen astuttua voimaan olla laajaa yliopistotutkintoa, MuM-tutkintoa tai AMK/MuK-tutkintoa edellyttäviä kanttorinvirkoja.

Piispainkokous katsoo Kirkkohallituksen henkilöstöosaston lausunnon mukaisesti, että osa-aikaisen kanttorinviran reunaehtojen (seurakunnassa on päätoiminen kanttorin virka, seurakunnan pienuus tai erityiset olosuhteet) mainitseminen kirkkojärjestyksessä ei ole tarpeellista (KJ 6:40 § 2 momentti), sillä ne ovat muutoinkin itsestään selviä. Piispainkokous katsoo, että kokoaikaisten kanttorinvirkojen ylläpitäminen seurakunnan varoin saattaa joissain tapauksissa valittavista pätevyyskriteereistä riippumatta osoittautua tulevaisuudessa hankalaksi. Tästä syystä tulisi olla nykyistä väljempi mahdollisuus perustaa osa-aikainen kanttorin virka.

Kanttorinviran kelpoisuusvaatimusten noustessa saattaa olla, että pätevää viranhaltijaa ei ole mahdollista löytää. Tällöin ei ole kyseessä KJ 6:21 § 3 momentin edellyttämä tilanne, jossa virkajärjestelyjen muutostarpeesta tai erityisistä syistä johtuen voidaan olla julistamatta kanttorin virkaa haettavaksi enintään vuodeksi kerrallaan.

Virkajärjestelyjen sinänsä ollessa suhteellisen pysyviä, mutta pätevän viranhaltijan saamisen osoittautuessa (esim. kahden hakuprosessin jälkeen) mahdottomaksi, saattaa seurakunnan kannalta olla mielekkäin vaihtoehto uskoa viranhoito määrääjäksi (esim. viisi vuotta) muodollisesti epäpätevälle musiikin ammattilaiselle. Tällöin voidaan aikaansaada työtehtävien hoidon kannalta riittävää pysyvyyttä. Viran tehtäviä hoitavan henkilön ei voida tällaisessa tilanteessa katsoa toimivan vakinaisessa virassa. Tällainen poikkeusjärjestely edellyttää kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston pyyntöä (nykyinen KJ anomusta) ja tuomiokapitulin määräaikaista lupaa. Poikkeus-

järjestelyn määräajan pituus kannattaa jättää seurakunnan päättävien elinten ja tuomiokapitulin harkintaan. Tietyissä tilanteissa joustavuuden lisääminen lienee ainoa mahdollisuus löytää kanttorinviralle hoitaja.

Seurakunnan kannalta on tärkeää saada ammattitaitoinen musiikkityöntekijä myös silloin, kun pätevyysvaatimukset täyttäviä viranhaltijoita ei ole saatavissa. Tästä syystä olisi tarpeen väljentää nykyistä KJ 6:40 §:n 3 momenttia niin, että tuomiokapituli voisi kaikissa tilanteissa oikeuttaa seurakunnan poikkeamaan kelpoisuusvaatimuksista, milloin vakinaista kelpoisuusehdot täyttävää viranhaltijaa ei ole saatavissa.

Pienten seurakuntien kanttorinviran hoitaminen saattaa taloudellisten seikkojen tähden osoittautua tulevaisuudessa entistä hankalammaksi. Tällaisessa seurakunnassa ei myöskään välttämättä ole sellaista määrää työtehtäviä, joiden suorittaminen edellyttää kanttorilta täyttä työaika. Näistä syistä jatkossa tulee olla mahdollista perustaa osa-aikainen kanttorinvirka. Myös muiden kuin pienten seurakuntien kohdalla voi esiintyä tarvetta perustaa tällaisia virkoja. Joissain tapauksissa saattaa olla helpompaa saada työntekijä osa-aikaiseen kuin täyttä työaika edellyttävään kanttorinvirkaan.

Nykyinen kirkkojärjestys oikeuttaa ainoastaan osa-aikaisen viranhaltijan kohdalla poikkeamaan määräajaksi kelpoisuusvaatimuksista. Joissain tapauksissa tätä määräystä on jouduttu kiertämään pätevän hakijan puuttuessa täyttämällä vakinainen virka osa-aikaisesti (esim. 95 % täydestä työajasta). Uusi sanamuoto mahdollistaa sekä osa-aikaisen että täyspäiväisen viran täyttämisen epäpätevällä henkilöllä tarpeen vaatiessa määräajaksi. Tällaisessa tapauksessa viran tehtäviä hoitava henkilö ei olisi vakinaisessa virkasuhteessa.

Piispainkokous palaa omaan päätökseensä kanttorinvirkaan kelpoistavista tutkinnoista kirkkojärjestyksen muutoksen selvittyä. Siirtymäsäännöksen mukaisesti nykyisen kirkkojärjestyksen ylintä tutkin-

toa edellyttävä kanttorinvirka muuttuu laajaa yliopistotutkintoa edellyttäväksi kanttorinviraksi, keskimmäistä tutkintoa edellyttävä kanttorinvirka muuttuu ylempää korkeakoulututkintoa edellyttäväksi kanttorinviraksi ja alinta tutkintoa edellyttävä kanttorinvirka muuttuu muuksi piispainkokouksen määrittelemää tutkintoa edellyttäväksi kanttorinviraksi.

Virkarakennekomitea esittää KJ 6:40 §:n kumoamista ja sen sisältämän asian siirtämistä pykälän KJ 6:9 §. Kyseessä on kuitenkin pätevyysvaatimusten osalta stilistinen muutos, joka ei vaikuta itse asiisisältöön. Tarvittaessa uudistettu KJ 6:40 §:n asiisisältö voidaan sinällään siirtää virkaratkaisun yhteydessä kohtaan KJ 6:9. Toisin kuin virkarakennekomitean alustavissa kaavailuissa todetaan, on KJ 6:41 § (muodossa tai toisessa) syytä säilyttää. Vastaava määräys on olemassa myös papiksi vihittävien osalta (KJ 5:2 §).

Kirkkojärjestyksen muutos ja piispainkokouksen päätös on tarkoituksenmukaista astua samanaikaisesti voimaan. Tämä on syytä ottaa huomioon määrättäessä mahdollisesta kirkkojärjestyksen muutoksen voimaantulopäivästä. Piispainkokouksella on valmius tehdä oma päätöksensä helmikuun istunnossaan 2003.

Piispainkokous esittää kunnioittavasti, että kirkolliskokous tekisi päätöksen, jolla

muutetaan 8 päivänä marraskuuta 1991 annetun kirkkojärjestyksen (1055/1993) 6 luvun 40 § seuraavasti:

KIRKKOJÄRJESTYS
6 luku
Viranhaltijat ja työntekijät
40 §

Kanttorinvirka voidaan perustaa laajaa yliopistotutkintoa, ylempää korkeakoulututkintoa tai muuta piispainkokouksen hyväksymää tutkintoa edellyttäväksi viraksi. Tuomiokirkkoseurakunnassa tulee olla laajaa yliopistotutkintoa edellyttävä kanttorinvirka.

Kanttorinvirka voidaan perustaa osa-aikaisena.

Tuomiokapituli voi kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston pyynnöstä määrääjäksi antaa luvan täyttää työaikaa edellyttävän kanttorinviran hoitamiseen osa-aikaisena tai sivutoimisena taikka osa-aikaisen viran hoitamiseen sivutoimisena. Tuomiokapituli voi kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston pyynnöstä määrääjäksi antaa luvan virkaa täytettäessä poiketa viran kelpoisuusvaatimuksista. Viranhaltijan ottaminen hoitamaan tällaista virkaa sekä hänen oikeudellinen asemansa määräytyvät virkasäännön mukaan.

Tämä päätös tulee voimaan päivänä kuuta 200 . Päätöksen tullessa voimaan ylintä tutkintoa edellyttävä kanttorinvirka muuttuu laajaa yliopistotutkintoa edellyttäväksi kanttorinviraksi, keskimmäistä tutkintoa edellyttävä kanttorinvirka muuttuu ylempää korkeakoulututkintoa edellyttäväksi kanttorinviraksi ja alinta tutkintoa edellyttävä kanttorinvirka muuttuu muuksi piispainkokouksen hyväksymää tutkintoa edellyttäväksi kanttorinviraksi.

Siilinjärvellä 10 päivänä syyskuuta 2002

Arkkipiispa

Jukka Paarma

Vs. piispainkokouksen sihteeri

Kalervo Salo

Rinnakkaistekstit

Kirkkojärjestys

Piispainkokous esittää, että kirkolliskokous tekisi päätöksen, jolla

muutetaan 8 päivänä marraskuuta 1991 annetun kirkkojärjestyksen (1055/1993) 6 luvun 40 § seuraavasti:

Voimassa oleva kirkkojärjestys

Ehdotus

6 luku

Viranhaltijat ja työntekijät

40 §

Kanttorinvirka voidaan perustaa *ylintä, keskimmäistä tai alinta* tutkintoa edellyttäväksi viraksi. Tuomiokirkkoseurakunnassa tulee olla *ylintä tutkintoa* edellyttävä kanttorinvirka.

Kanttorinvirka voidaan perustaa osa-aikaisena, *jos seurakunnassa on vähintään yksi päätoiminen kanttorinvirka tai jos seurakunnan pienuus tai muut erityiset olosuhteet sitä vaativat.*

Tuomiokapituli voi kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston *anomuksesta* määrääjäksi antaa luvan täyttää työaika edellyttävän kanttorinviran hoitamiseen osa-aikaisena tai sivutoimisena taikka osa-aikaisen viran hoitamiseen sivutoimisena. *Vir-*

Kanttorinvirka voidaan perustaa *laajaa yliopistotutkintoa, ylempää korkeakoulututkintoa tai muuta piispainkokouksen hyväksymää tutkintoa* edellyttäväksi viraksi. Tuomiokirkkoseurakunnassa tulee olla *laajaa yliopistotutkintoa* edellyttävä kanttorinvirka.

Kanttorinvirka voidaan perustaa osa-aikaisena (*poist.*).

Tuomiokapituli voi kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston *pyynnöstä* määrääjäksi antaa luvan täyttää työaika edellyttävän kanttorinviran hoitamiseen osa-aikaisena tai sivutoimisena taikka osa-aikaisen viran hoitamiseen sivutoimisena.

kaa täytettäessä voidaan tällöin poiketa viran kelpoisuusvaatimuksista. Viranhaltijan ottaminen hoitamaan tällaista virkaa sekä hänen oikeudellinen asemansa määräytyvät virkasäännön mukaan.

Tuomiokapituli voi kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston pyynnöstä määrääjäksi antaa luvan virkaa täytettäessä poiketa viran kelpoisuusvaatimuksista. Viranhaltijan ottaminen hoitamaan tällaista virkaa sekä hänen oikeudellinen asemansa määräytyvät virkasäännön mukaan.

Tämä päätös tulee voimaan päivänä kuuta 200 . Päätöksen tullessa voimaan ylintä tutkintoa edellyttävä kanttorinvirka muuttuu laajaa yliopistotutkintoa edellyttäväksi kanttorinviraksi, keskimmäistä tutkintoa edellyttävä kanttorinvirka muuttuu ylempää korkeakoulututkintoa edellyttäväksi kanttorinviraksi ja alinta tutkintoa edellyttävä kanttorinvirka muuttuu muuksi piispainkokouksen hyväksymää tutkintoa edellyttäväksi kanttorinviraksi.

*Liite 2**Luonnos piispainkokouksen päätökseksi***Piispainkokouksen päätös kanttorinvirkaan
vaadittavista tutkinnoista**

Annettu Helsingissä xx päivänä helmikuuta 2003

Piispainkokous on kirkkolain 2 luvun 3 §:n 2 momentin ja kirkkojärjestyksen 6 luvun 40 §:n nojalla päättänyt seuraavaa:

1 §

Kanttorinviran kelpoisuusehtona olevan laajan yliopistotutkinnon tulee sisältää kirkkomusiikin koulutusohjelman evankelis-luterilaisessa suuntautumisvaihtoehdossa suoritettu musiikin maisterin tutkinto, johon kuuluu urkujensoiton, laulun tai kuoronjohdon syventävät opinnot, sekä sen lisäksi toinen musiikin maisterin tutkinto kirkkomusiikin harjoittamiseen suoraan liittyvässä tai sitä tukevassa koulutusohjelmassa.

Kanttorinviran kelpoisuusehtona oleva laaja yliopistotutkinto voi myös olla musiikin lisensiaatin tai tohtorin tutkinto. Sen tulee sisältää kirkkomusiikin koulutusohjelmassa evankelis-luterilaisessa suuntautumisvaihtoehdossa suoritettu musiikin maisterin tutkinto, joka sisältää syventävät opinnot urkujensoitossa, laulussa tai kuoronjohdossa, ja jatkotutkinto, joka on kirkkomusiikin koulutusohjelmassa suoritettu projekti tai taiteellinen tutkinto.

2 §

Kanttorinviran kelpoisuusehtona oleva ylempi korkeakoulututkinto on Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin koulutusohjelman evankelis-luterilaisessa suuntautumisvaihtoehdossa suoritettu musiikin maisterin tutkinto.

3 §

Muu piispainkokouksen hyväksymä tutkinto on ammattikorkeakoulussa suoritettu kirkkomusiikon tutkinto tai Sibelius-Akatemiassa kirkkomusiikin koulutusohjelman evankelis-luterilaisessa suuntautumisvaihtoehdossa suoritettu musiikin kandidaatin tutkinto.

4 §

Piispainkokouksen aikaisempien määräysten mukaista ylintä tutkintoa edellyttävään kanttorinvirkaan kelpoinen on kelpoinen myös laajaa yliopistotutkintoa edellyttävään virkaan.

5 §

Piispainkokouksen aikaisempien määräysten mukaiset kanttori-urkurin tutkinnot (kirkon säädöskokoelma nro 66, 5 §) antavat kelpoisuuden kirkkomusiikin koulutusohjelman evankelis-luterilaisen suuntautumisvaihtoehdon mukaisesti suoritettua ylempää korkeakoulututkintoa edellyttäviin virkoihin.

6 §

Vuoden 2006 loppuun mennessä piispainkokouksen aikaisempien määräysten ja päätösten (kirkon säädöskokoelma nro 66, 4 §; 10.-11.2.1998, 13 §; 25.-27.8.1998, 13 §; 8.-9.2.2000, 13 § sekä 11.-12.9.2001, 13 §) mukaisen alimman asteen kanttorinvirkaan oikeuttavan tutkinnon suorittanut on kelpoinen tämän päätöksen 3 §:ssä tarkoitettuun virkaan. Kelpoisuus tähän virkaan on myös tämän päätöksen 2 §:ssä mainitun tutkinnon suorittaneilla.

7 §

Piispainkokous päättää tarvittaessa erikseen kanttorikoulutuksen koulutussuunnitelmien kelpoistamisesta kanttorinvirkoihin.

8 §

Tämä päätös tulee voimaan xx päivänä kuuta 200 .

Tällä päätöksellä kumotaan piispainkokouksen 21 päivänä syyskuuta 1994 tekemä päätös kanttorin virkaan vaadittavista tutkinnoista (kirkon säädöskokoelma nro 66) sekä piispainkokouksen 14 päivänä helmikuuta 1996 antama päätös kanttorin virkaan vaadittavista tutkinnoista annetun päätöksen muuttamisesta (kirkon säädöskokoelma nro 72).

Helsingissä xx päivänä helmikuuta 2003

Arkkipiispa

Jukka Paarma

Vs. piispainkokouksen sihteeri

Kalervo Salo

12 §

Pappisvirkaan kutsumisen edellytykset

Piispainkokous antoi istunnossaan 13.9.2000 (16 §) piispainkokouksen sihteerille, dos. Hannu Juntuselle tehtävän, johon liittyi mm. kokonaisvaltaisen selvityksen laadinta pappisvirkaan kutsumisen, pappisvihkimyksen ja virkamääräyksen perusteiden kokonaisuudesta. Piispainkokous käsitteli asiaa Juntusen laatiman mietinnön (*Vokaatio, ordinaatio ja virkamääräys*. Suomen ev.-lut. kirkon keskushallinto. Sarja B 2001:1) pohjalta kokouksessaan 13.-14.2.2001 (12 §) ja 12.-13.2.2002 (18 §). Käytyjen keskustelujen jälkeen asia palautettiin valmistusvaliokunnalle uudelleen valmisteltavaksi.

Tämä selvitys käynnistyi rovastikunta-aloitteen pohjalta, jossa esitettiin KJ 5:5 §:n 3 momentin määräyksen laajentamista siten, että papiksi voitaisiin vihkiä muunkin kuin KJ 6:57 §:ssä tarkoitetun kristillisen järjestön, esimerkiksi vammaisjärjestön palvelukseen.

Virkateologisessa terminologiassa erotetaan *vocatio interna* ja *vocatio externa*. Edellisellä tarkoitetaan papiksi pyrkivän sisäistä kutsumusta. Jälkimmäinen, jota tässä yhteydessä tarkoitetaan termillä vokaatio, on kirkon antama kutsu, jonka perusteella papiksi vihkiminen on mahdollista.

KJ 5:5 § kuuluu seuraavasti:

*Papiksi voidaan vihkiä henkilö, joka
1) on kutsuttu toimittamaan papinvirkaa;*

- 2) *toimii kirkon erityistehtävissä tai viranhaltijana tuomiokapitulissa;*
- 3) *on kutsuttu kirkon lähetysjärjestön tai KJ 6:57 §:ssä mainituin edellytyksin muun kristillisen yhteisön palvelukseen; tai*
- 4) *toimii teologisen tieteen opettajana yliopistossa tai muussa korkeakoulussa taikka uskonnonopettajana oppilaitoksessa ja sitoutuu tuomiokapitulin harkitsemalla tavalla hoitamaan myös papinvirkaan kuuluvia tehtäviä seurakunnassa sen mukaan kuin hänen päätoimensa sallii.*

Pääsäännön mukaan papiksi voidaan vihkiä henkilö, joka on kutsuttu toimittamaan papinvirkaa (KJ 5:5 § 1 kohta). Vihkimys tapahtuu pappisvirkaan, mutta virkamääräys annetaan seurakunnan (tai vast.) papinvirkaan. Myös kirkon erityistehtävissä toimivalle ja tuomiokapitulin viranhaltijalle voidaan antaa pappisvihkimys (KJ 5:5 § 2 kohta).

Kolmantena mahdollisuutena ordinaation toimittamiseksi mainitaan (KJ 5:5 § 3 kohta) ne, jotka on ”kutsuttu kirkon lähetysjärjestön tai 6 luvun 57 §:ssä mainituin edellytyksin muun kristillisen yhteisön palvelukseen”. Tuomiokapituli voi hakemuksesta antaa papille tai lehtorille oikeuden toimia pappina tai lehtorina ”kristillisen yhdistyksen, säätiön tai laitoksen palveluksessa”. Edellytyksenä tälle oikeuttamiselle on, että asianomainen on pappina palvellut seurakunnassa tai seurakuntayhtymässä vähintään kaksi vuotta. Tätä vaatimusta ei kuitenkaan sovelleta, milloin hakemuksessa on kysymys palvelusta kirkon lähetysjärjestössä tai muutoin on olemassa painavia syitä.

Neljäntenä mahdollisuutena pappisvihkimyksen antamiseen kirkkojärjestys mainitsee teologisen tieteen opettajat yliopistossa tai muussa korkeakoulussa sekä oppilaitoksen uskonnonopettajat. Näihin tapauksiin liittyy lisäehto. Papiksi vihittävän on sitouduttava "... tuomiokapitulin harkitsemalla tavalla hoitamaan myös papinvirkaan kuuluvia tehtäviä seurakunnassa sen mukaan kuin hänen päätoimensa sallii" (KJ 5:5 § 4 kohta).

Perussäännökset virkamääräyksestä löytyvät kohdasta KJ 6:13,33 §. Kun kirkkoherran- tai kappalaisenvirka on avoinna tai kun papinvirkaan tarvitaan väliaikaista hoitajaa, tuomiokapituli määrää virkaa hoitamaan sopivaksi katsomansa papin (KJ 6:13 §). Seurakuntapastorin virkaan tuomiokapituli määrää hiippakuntaan kuuluvan sopivan papin. Pääsääntöisesti on kuultava kirkkoneuvostoa tai seurakuntaneuvostoa (KJ 6:33 § 1 momentti). Seurakuntayhtymän papinvirkaan tuomiokapituli antaa määräyksen yhteisen kirkkoneuvoston esityksestä (KJ 6:33 § 2 momentti).

Tuomiokapituli ei voi antaa virkamääräystä korkeakoulun tai koululaitoksen palvelukseen. Näissä tapauksissa tuomiokapituli on pappisvihkimyksen yhteydessä esimerkiksi todennut, missä tehtävässä vihittävä varsinaisesti toimii. Kirkkolaissa on erityiset säädökset sotilaspappeja, vankilapappeja ja kuurojenpappeja varten (KL 6:16,17 §).

Kirkon ulkoasian neuvoston johdolla tapahtuvassa kirkon ulkosuomalaisytyössä on menetelty siten, että oman kirkkomme vakanssilla ulkomailla toimivat papit (varsinkin ns. turistipapit) saavat omalta tuomiokapituliltaan virkamääräyksen Kirkkohallituksen tai kirkon ulkoasiain neuvoston palvelukseen. Sen sijaan toisten kirkkojen papinvirkoihin

otettavien pappien osalta tuomiokapituli antaa suostumuksensa ko. papin määräämiselle ulkosuomalaistyöhön. Muun kirkon pappi voi tietyin edellytyksin saada pappis-oikeudet Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa. Asiasta päättävät piispa ja tuomiokapituli (KJ 5:8 §).

Säännöksissä ei ole määritelty, miten pitkäaikainen viran tai tehtävän hoitaminen on pappisvihkimyksen edellytyksenä. Viime vuosina piispat ovat soveltaneet käytäntöä, jossa on vaadittu noin puolen vuoden mittainen päätoiminen tai vastaava viranhoito.

Pappisvirasta voidaan todeta seuraavaa:

- Pappisvirka on ensisijaisesti olemassa kirkon perustehtävän eli sanan ja sakramenttien hoitamista varten. Pappisuus on aina yhteydessä viran tehtävään.
- Pappisvirka ei ole yksityisasiasia, vaan seurakunnan kastetulle jäsenelleen antama julkinen tehtävä, joka samalla perustuu Jumalan säätämiseen.
- Koska pappisvirka on olemassa kirkkoa varten, virkaan vihkiminen edellyttää kirkon kutsua. Pappi voi olla pappi vain yhteydessä kirkkoon ja piispan kaitsentaan. Tässäkään mielessä ei voi olla olemassa ”yksityistä” pappisuutta.
- Koska pappisvirka on kirkon virka ja olemassa kirkkoa varten, kenelläkään ei ole ehdotonta oikeutta (sanan juridisessa mielessä) pappisvirkaan. *Vocatio interna* on tärkeä, muttei yksin riitä pappisvihkimyksen saamisen perusteeksi.

Nykyisten käytäntöjen arviointia

Pappi vihitään ensisijaisesti hoitamaan papinviran tehtäviä. Papinvirassa toimitaan kirkon perustehtävän palveluksessa. Tämä koskee myös eräitä erityistehtäviä varten perustettuja seurakuntien tai seurakuntayhtymien papinvirkoja (diakonia, sairaalasielunhoito jne.). Virkamääräys annetaan kirkon erityistehtävissä toimivalle papille siinä tapauksessa, että tehtävä on luonteeltaan ”papillinen”. Tämän arviointi voi tietysti joissakin tapauksissa olla tulkinanvaraista. Kuitenkin yleensä on katsottu, että papiksi ei voida vihkiä (osittain kunnalta palkkaansa saavaa) perheneuvojaa, jonka tehtäviin voi olla pätevä myös esimerkiksi psykologi tai diakoni.

Pappien toiminta muiden yhteisöjen kuin kirkon virallisten lähetysjärjestöjen ja muiden kristillisten yhteisöjen palveluksessa on aiheuttanut erityistä vokaatiokriteereihin kohdistuvaa keskustelua. Onko siis vaadittava, että kyseisen yhteisön toiminta voidaan tulkita luonteeltaan kristilliseksi tai kirkolliseksi? Millä kriteereillä tämä ”kristillisuus” arvioidaan? Muutkin kuin perinteelliset kristilliset yhteisöt saattavat palkata papin joko kokonaan tai osittain yhteisön piirissä hoidettavia papillisia tehtäviä varten. On myös tapauksia, joissa esimerkiksi matkailuyritykset suunnittelevat palkkaavansa yhdessä seurakuntien kanssa papin, joka seurakuntatyönsä ohella osatoimisesti hoitaisi ko. yrityksen henkilökunnan ja asiakkaiden papillista palvelua.

Nykykäytännön mukaan uskonnonopettaja tai yliopistoteologi voi saada pappisvihkimyksen ehdolla, että hän

suorittaa varsinaiseen papinvirkaan kuuluvia tehtäviä päätoimensa ohella. Perinteellisesti lienee nojaututtu ajatukseen uskonnonopetuksen kirkollisesta luonteesta. Vaikka koululaitos, yliopisto tai korkeakoulu on sekä hallinnollisesti että toiminnallisesti kirkosta riippumaton, voi siellä opetustehtäviä hoitava edistää kirkon tarkoitusperiä.

Teologisen tieteen ja kirkon yhteydet ovat pitkän ja vahvan perinteen sävyttämät. Lisäksi on merkityksellistä, että papiston peruskoulutus tapahtuu yliopistossa. Teologisen tieteen opettajia koskeva säännös (KJ 5:5 §:n 4 kohta; myös KL 5:5 §:n 3 momentti) aiheuttaa nykyisin tulkintaongelman pappisvihkimyksen perusteena, koska yliopistojen teologisten tiedekuntien yhteydessä on myös tutkijan vakansseja ilman opetus- ja ohjaustehtävää. Kirkkolainsäädännössä on kuitenkin määräys ”teologisen tieteen opettajana yliopistossa”. Lainsäätäjä on ehkä ajatellut nimenomaan opetustehtävää ohjauksellisessa ja kasvatuksellisessa mielessä, jolloin säännöstä ei ole ollut tarkoitusta laajentaa käsittämään yleisemmin tieteellistä tutkimusta ja tiedeyhteisöä.

Piispainkokous on aiemmin erikseen selvittänyt osa-aikaisen papinviran problematiikkaa. Piispainkokous on omasta puolestaan pitänyt osa-aikaista papinvirkaa periaatteessa mahdollisena, mutta erikseen selvitettävänä kysymyksenä (8.-9.2.1993, 16 §). Papin osa-aikainen virka olisi nimenomaan papinvirka, joten vokaation, ordinaation ja virkamääräyksen perusteiden kannalta tähän järjestelmään ei liity pappisviran perusteita koskevaa periaatteellista ongelmaa. Keskustelu koskeekin ilmeisesti jatkossa suhtautumista papinviran perinteiseen kokoaikai-

suuteen sekä osa-aikaisen papinviran organisointiin liittyviin käytännön kysymyksiin (mm. työajan määrittelemine).

Eri yhteyksissä on toisinaan keskusteltu ”teltantekijäpapeista” (vrt. Apt. 18:1-4) tai ”työläispapeista”. Tällöin on tarkoitettu muista kuin kirkollisluonteisista tehtävistä varsinaisen toimeentulonsa saavien henkilöiden vihkimistä papeiksi. Tällainen pappi voisi kirkossa toimia osa-aikaisessa papinvirassa, mutta myös vapaaehtoisesti tai esim. palkkiotoimisesti. Kyseistä ratkaisua on vierastettu, koska teltantekijäpappeuden on pelätty heikentävän yhteyttä kirkkoon ja pappisviran varsinaisiin tehtäviin.

Käytännössä on jo olemassa lukuisia muihin kuin kirkollisluonteisiin tehtäviin siirtyneitä pappeja. Pappeuden perusteiden kannalta ratkaisevia kysymyksiä ovat, miten organisoidaan näiden pappien yhteys kirkkoon sekä toimiminen todellisissa papin tehtävissä. Toisaalta voidaan tuskin ajatella pappeuden riistämistä muuhun ammattiin siirtymisen perusteella. Näiden pappien kirkollinen äänioikeus määräytyy erikseen ao. säännösten mukaisesti (KL 5:5 §).

Ulkosuomalaistyön tehtäviin otettavien pappien osalta on käyty keskustelua virkamääräyksestä tai vastaavasta menettelystä niissä tapauksissa, joissa kyseinen pappi toimii toisen kirkon papinvirassa. Asia liittyy myös tuomiokapitulissa pidettävän pappien nimikirjan hoitamiseen, virkavuosien ym. ansioiden laskemiseen sekä papin kirkollisen äänioikeuden määräytymiseen. Voiko papilla olla äänioikeus samanaikaisesti sekä omassa kirkossamme että tämänhetkissä sijoituskirkkokunnassaan?

Kaikkiaan voidaan kysyä kokoavasti: minkä sisältöinen, kuinka laaja ja miten pitkäkestoinen viranhoito vaaditaan vokaation, pappisvihkimyksen ja virkamääräyksen edellytyksenä? Ollakseen mielekäs pappisvirkaan tulee liittyä rakenteellinen yhteys kirkkoon ja tuomiokapituliin.

Valmistusvaliokunta

Piispainkokouksen keskustelussa 13.2.2001 useimmat suhtautuivat myönteisesti mietinnössä esitettyihin muutoksiin. Asia jätettiin tuolloin vielä jatkovalmisteluun.

Piispainkokouksen keskustelussa 13.2.2002 kävi ilmi, että dokumentissa *Vokaatio, ordinaatio ja virkamääräys* ehdotettua kirkkojärjestyksen muutosta pidettiin liian väljänä. Piispat ovat viime aikoina soveltaneet käytäntöä, jonka mukaa pappisvihkimyksen edellytyksenä on puolen vuoden päätoimisen työn edellyttämä määrä sellaisia tehtäviä, joihin KJ 5:5 §:n nojalla voidaan vihkiä papiksi. Tästä ei haluta luopua. Myös yrityksen tai yhteisön palkatessa papin on hyödyksi, että hänellä on kokemusta normaalista papin työstä. Tästä syystä katsottiin, että ketään ei voida vihkiä suoraan ”teltantekijäpapiksi”.

Toisaalta samassa yhteydessä katsottiin, että muodollisesta virkamääräyksestä luopuminen vuoden 1994 alusta voimaan tulleessa kirkkojärjestyksessä oli virhe. Papisto, joka ei työskentele seurakunnassa, kirkon erityistehtävissä tai kristillisen järjestön palveluksessa, tulisi tavalla tai toisella sitoa nykyistä tiiviimmin kirkon työhön. Muodolliset virkamääräykset tuottivat aikanaan kauniita tuloksia.

Mietinnössä KJ 5:5 §:ään ehdotettu muutos olisi sinänsä pieni. ”*Tai muussa sopivassa tehtävässä*” merkitsisi kunkin tuomiokapitulin harkintavallan lisääntymistä ja saattaisi synnyttää erilaisia käytäntöjä. Tätä sanamuotoa piispainkokous piti 13.2.2002 istunnossaan liian väljänä ja siksi se ei sisältynyt valmistusvaliokunnan ehdotukseen.

Toinen muutosehdotus koski sanan ”*seurakunnassa*” poistamista. Tällä muutoksella on tarkoitus laajentaa papinviran tehtävien hoitamista myös rovastikunta- ja hiippakuntatasolle. Valmistusvaliokunta piti uutta muotoilua perusteltuna. Lisäksi se katsoi, että vihkiminen perheneuvojan tehtäviin olisi syytä tehdä mahdolliseksi. Sen sijaan tutkijana toimimista valmistusvaliokunta ei pitänyt siinä mielessä papillisena tehtävänä, että se voisi olla ordinaation perusteena.

KJ 6:13 §:ään tehtävät muutokset helpottaisivat päätöksentekoa esim. sellaisissa seurakunnissa johon on vaikea saada vakinaisia työntekijöitä. Poistamalla sana ”*välialkaista*” ja lisäämällä sanat ”*tai papinvirkaan kuuluvia tehtäviä varten*” määritellään, että uusittu säännös ei enää kohdistuisi ainoastaan tilapäiseen papinviran hoitamiseen. Määrittäminen hoitamaan papinvirkaan kuuluvia tehtäviä voisi koskea KJ 5:5 § 1 momentti 4 kohdassa mainittuja henkilöitä.

Näkemyks seurakunnan tai seurakuntayhtymän papinvirasta pappeuden toteuttamisen perusmuotona liittyy parokiaaliseen kirkkokäsitykseen. Jos pappi toimii muussa kirkon virkasuhteessa eli kirkon erityistehtävässä tai tuomiokapitulin virassa, vokaation voidaan ymmärtää olevan

paikallisseurakuntaa laajemmassa mielessä kirkon antama.

Seurakunnan tai seurakuntayhtymän papinvirkaa ei ole välttämätöntä ajatella vain päätoimisena ja kokoaikaisena. Osa-aikaisen papinviran kehittämistä tulee jatkaa. Papiksi vihkimisen edellytykset olisi määriteltävä siten, että tehtävät, joihin voi saada pappisvihkimyksen ja joihin voidaan antaa virkamääräys, on voitava tulkita papin työksi. Jos papiksi vihittävä kuitenkin toimii muissa kuin sellaisissa tehtävissä, joihin nykyisin annetaan virkamääräys, pappisvihkimyksen edellytyksenä pitää entistä selvemmin olla todellinen yhteys kirkkoon.

Valtion palveluksessa olevan vankilapapin tai sotilaspapin työ on luonteeltaan mitä ilmeisimmin papin työtä. Vihkimys tapahtuu pappisvirkaan, mutta virkamääräys annetaan yleensä seurakunnan (tai vastaavaan) papinvirkaan. Vankilapapit ovat pappisviran toimittamisessa tuomiokapitulin alaisia. Vankilaan tai muuhun laitokseen perustetun papinviran täyttää tuomiokapituli saatuaan lausunnon Rikosseuraamusvirastolta. Sotilaspappien virat ovat puolustusvoimain organisaatioon sisältyviä papinvirkoja. Kenttäpiispa kuuluu arkkihiippakuntaan ja muu sotilaspapisto siihen hiippakuntaan jonka alueella heidän virkapaikkansa sijaitsee (KL 6:16 § 1 ja 3 momentti). Sotilaspappi on pappisviran toimittamisessa kenttäpiispan alainen. Pappisvirkaan liittyvän kurinpitovallan osalta sotilaspapit ovat ao. tuomiokapitulien alaisia.

Kuurojenpappien virat muuttuivat 1.1.1997 tuomiokapitulien ylläpitämiksi ja niiden valvonnan alaisiksi viroiksi.

Virat täyttää tuomiokapituli kuultuaan kuurojen keskusjärjestöä. Ulkosuomalaistyössä oman kirkkomme vakanssilla toimivat papit saavat omalta tuomiokapituliltaan virkamääräyksen Kirkkohallituksen tai kirkon ulkoasiain neuvoston palvelukseen. Muiden kirkkojen papinvirkoihin otettavien pappien osalta tuomiokapituli antaa suostumuksensa ko. papin määräämiselle ulkosuomalaistyöhön.

KJ 6:57 §:n säännöksen perusteella henkilö vihitään papiksi ja oikeutetaan toimimaan pappina kristillisen yhdistyksen, säätiön tai laitoksen palveluksessa. Edellytyksenä on, että hän on toiminut pappina seurakunnassa tai seurakuntayhtymässä vähintään kaksi vuotta. Poikkeuksena tästä on palvelus kirkon lähetysjärjestössä tai muut painavat syyt. Tuomiokapitulille jää tietty harkintavaltaa. Kahden vuoden määräaika on kuitenkin liian pitkä. Valmistusvaliokunta ehdotti KJ 6:57 §:n muuttamista siten, että ajaksi säädettäisiin kuusi kuukautta. Tämä aikamäärä on linjassa laman aikana syntyneen käytännön kanssa, jonka mukaan ordinaatio on mahdollinen puolen vuoden papinviran hoitoa varten.

Tuomiokapitulilla on määräysvalta pappeihin ja seurakuntiin (KJ 19:1 §), mutta se ei ulotu muualle. KJ 6:57 §:ssä ei puhuta virkamääräyksestä, vaan papin oikeuttamisesta toimimaan pappina kirkon lähetysjärjestön tai muun kristillisen yhteisön palveluksessa, jos kyseinen työnantaja sitä anoo ja jos muut KJ 6:57 §:n säätämät edellytykset täyttyvät.

Uskonnonopettajana sekä teologisen tieteen opettajana yliopistossa tai muussa korkeakoulussa toimivien papiksi vihkiminen tulee kysymykseen, mikäli he suostuvat toimimaan KJ 5:5 §:n 4 kohdan mukaisesti:

”ja sitoutuu tuomiokapitulin harkitsemalla tavalla hoitamaan myös papinvirkaan kuuluvia tehtäviä seurakunnassa sen mukaan kuin hänen päätoimensa sallii”.

Nykyjärjestelmässä tuomiokapituli ei voi antaa virkamääräystä korkeakoulun tai koululaitoksen palvelukseen. Näissä tapauksissa tuomiokapitulin on pappisvihkimyksen yhteydessä todettava, missä tehtävässä vihittävä varsinaisesti toimii.

Valmistusvaliokunta ehdotti KJ 6:57 §:n muuttamista siten, että tuomiokapitulilla olisi mahdollisuus antaa määräys seurakunnan avustavaksi papiksi. Asiasisällöltään kyseessä olisi sama asia kuin aiemmin ns. muodollisten virkamääräysten kohdalla. Kyseessä ei kuitenkaan olisi virkamääräys asian juridisessa tai työsuhteoikeudellisessa merkityksessä. Entisessä kirkkolaissa muodollinen virkamääräys oli mahdollista seuraavan säädöksen nojalla (EKL 208 § 2 momentti):

Vakinaisen papin viransijaiseksi tai henkilökohtaiseksi apulaiseksi määrättäköön mahdollisuuksien mukaan se, jonka hän tahtoo.

EKL:n mukaan määrääminen vakinaisen papin henkilökohtaiseksi apulaiseksi oli siis mahdollista. Pastori kui-

tenkin palvelee paikallisseurakuntaa tai kokonaiskirkkoa, ei avusta toista pappia. Tästä syystä asia olisi muotoiltava uudessa kirkkojärjestyksessä toisin kuin aiemmin. Muodollisen virkamääräyksen asiasisältö voitaisiin palauttaa lisäämällä KJ 6:57 §:ään toinen momentti, joka kuuluu seuraavasti:

Tuomiokapituli voi antaa papille, jolla ei ole muuta virkamääräystä ja joka on ollut pappisvirassa vähintään kuusi kuukautta, määräyksen seurakunnan avustavaksi papiksi. Kirkkojärjestyksen 5 luvun 5 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettulle papille tällainen virkamääräys voidaan kuitenkin antaa jo pappisvihkimyksen yhteydessä.

Määräys seurakunnan avustavaksi papiksi koskee pappisviran haltijaa, joka ei ole seurakunnan, seurakuntayhtymän, tuomiokapitulin, kirkon lähetysjärjestön tai kristillisen järjestön palveluksessa eikä muutoin päätoimisesti papillisissa tehtävissä. Määräys seurakunnan avustavaksi papiksi voidaan siis antaa näistä tehtävistä pois siirtyneille papeille sekä KJ 5:5 §:n 1 momentin 4 kohdan tarkoittamille papeille. Eläkkeelle siirtyneille on tuskin tarpeen antaa tällaista määräystä.

Määräys seurakunnan avustavaksi papiksi merkitsisi sitä, että tuomiokapituli voi sijoittaa papin johonkin paikallisseurakuntaan ilman, että tästä määräyksestä syntyy palvelussuhdetta. Määräys seurakunnan avustavaksi papiksi ei myöskään oikeuttaisi kuukausipalkan maksamiseen.

Seurakunta voisi hyödyntää avustavaksi papiksi määrättyä pastoria erikseen sovittavalla tavalla (esimerkiksi juma-

lanpalvelusten, kirkollisten toimitusten, erityistilaisuuksien ja rippikoulun hoitaminen erillistä palkkiota vastaan). Tällainen pastori voisi niin sovittaessa osallistua joihinkin seurakunnan työntekijöiden kokoontumisiin. Määräys seurakunnan avustavaksi papiksi ei muuttaisi äänioikeuteen liittyviä määräyksiä (KL 5:5 §). Tällaisen määräyksen ei voi katsoa olevan jännitteisessä suhteessa kaavaillun KJ 5:5 §:n muutoksen kanssa, josta on tarkoitus jättää pois sana ”seurakunnassa”. Papin tehtävät, olipa hänen virkamääräyksensä millainen tahansa, voivat ulottua paikallis-seurakuntaa laajemmalle esimerkiksi hänen hoitaessaan tiettyä luottamustehtävää. Määräys jonkin seurakunnan avustavaksi papiksi ei myöskään estäisi asianomaista hoitamasta papillisia tehtäviä myös jossain toisessa seurakunnassa.

Kirkkojärjestyksen muutoksella ei pyritä laajentamaan tehtäväkuvia, joihin pappisvihkimyksen voi saada (poikkeuksena sellaiset perheneuvojat, joiden kohdalla muut pappisviran edellytykset täyttyvät). Tästä syystä kirkkojärjestyksen tekstissä mainitaan kuuden kuukauden raja. Kun asianomainen on hoitanut tämän ajan varsinaisia papin tehtäviä, hän voi saada määräyksen seurakuntaa avustavaksi papiksi. Kirkkojärjestykseen ehdotettu kuuden kuukauden aikaraja merkitsee päätoimista työtä. Mikäli asianomainen hoitaa papinvirkkaa osa-aikaisesti, tulee hänen hoitaa näitä tehtäviä niin kauan, että kuuden kuukauden päätoimista työskentelyä vastaava aika tulee täyteen.

KJ 5:5 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan papiksi voidaan vihkiä teologisen tieteen opettajana yliopistossa tai korkeakoulussa toimiva, uskonnonopettaja oppilaitoksessa

tai (pappisviran yleiset edellytykset täyttävä) perheneuvoja. Tähän ryhmään kuuluvien on mielekästä saada määräys jonkin seurakunnan avustavaksi papiksi jo pappisvihkimyksen yhteydessä. Täten heidät voidaan sitoa paikallis-seurakunnan resurssiksi jo ordinaatiosta lähtien.

Miettiessään määräyksen antamista seurakunnan avustavaksi papiksi tuomiokapituli voi ottaa huomioon asianomaisen henkilön asuinpaikan, työpaikan ja tietyn paikallisseurakunnan tarpeet. Kirkon työn kannalta on hyödyllistä, että esimerkiksi yksipappiset seurakunnat voisivat saada tarvitsemaansa lisätyövoimaa. Samoin väkirikkaat seurakunnat saattavat tarvita lisäresursseja (esim. kirkollisia toimituksia varten) loma-aikoina tai sairastapausten johdosta. Uskonnonopettajien ja teologisen tieteen opettajien saaminen nykyistä enemmän rippikoululeirien opettajaresurssiksi sekä hyödyttää opettajan työtä että helpottaa seurakuntien resurssipulaa.

Istuntokäsittely

Käydyssä keskustelussa puheenvuoroja käyttivät Vikström, Heikka, Kantola, Häkkinen, Huotari ja Simojoki. Vikström piti kuuden kuukauden aikarajaa kovin lyhyenä. Tästä saattaa joissain tilanteissa muodostua kiertotie pappisvirkaan. Heikka piti esitystä hyvänä. Se poistaisi toteutuessaan monta ongelmallista kohtaa. Mahdollisuus antaa määräys seurakunnan avustavaksi papiksi muodostaa selkeän, vaikkakin ohuen, säikeen tuomiokapitulin ja joidenkin pappien välille.

Kantola totesi kuuden kuukauden rajan juontuvan piispainkokouksen edellisestä istunnosta. Muutos antaisi mahdollisuuden (ei pakon) tuomiokapitulille antaa määräys seurakunnan avustavaksi papiksi. Häkkinen piti uudistusta hyvänä, mutta pohti, voiko esitys toteutuessaan aiheuttaa virkamiesoikeudellisia ongelmia. Huotari katsoi, että nykyinen käytäntö on sikäli ongelmallinen, että pappisvihkimyksen voi saada helpommin järjestön kuin seurakuntayhtymän virkaan. Onko tässä suhteessa perheneuvojien mainitseminen liian suppea ilmaus?

Vikström ehdotti, että kirkolliskokoukselle lähetettävän asiakirjan virke *”Piispat ja tuomiokapitulit ovat viime aikoina soveltaneet laman aikana ajankohtaiseksi tullutta käytäntöä, jonka mukaan pappisvihkimyksen edellytyksenä on vähintään kuuden kuukauden täysaikaista työtä sisältävä jakso papinviran hoito.”* muutettaisiin muotoon *”Jotkut piispat ja tuomiokapitulit ovat viime aikoina soveltaneet laman aikana ajankohtaiseksi tullutta käytäntöä, jonka mukaan pappisvihkimyksen edellytyksenä on vähintään kuuden kuukauden täysaikaista työtä sisältävä jakso papinviran hoito.”* Ehdotusta ei kannatettu.

Piispainkokous päätti

tehdä kirkolliskokoukselle liitteen mukaisen esityksen.

Liite

Piispainkokouksen esitys nro 4/2002 kirkolliskokoukselle

PAPPISVIRKAAN KUTSUMISEN EDELLYTYKSET

Taustaa

Piispainkokous päätti istunnossaan 13.9.2000 (16 §) käynnistää vokaation, ordinaation ja virkamääräyksen kriteereitä koskevan kokonaisvaltaisen selvitystyön ja päätti antaa valmistelun piispainkokouksen sihteerille, dos. Hannu Juntuselle. Selvitystyön tuloksena syntyi mietintö *Vokaatio, ordinaatio ja virkamääräys* (Suomen ev.-lut. kirkon keskushallinto. Sarja B 2001:1).

Piispainkokous toteaa, että pappisvirka on kirkon virka ja kirkon tehtävän toteuttamista varten. Ketään ei vihitä papiksi ikään kuin ”reserviin” tai hakijan oman identiteetin tukemiseksi, vaan ainoastaan kirkon kutsusta ja tiettyihin todellisen tarpeen mukaisiin tehtäviin. Kenelläkään ei ole subjektiivista oikeutta pappisvirkaan. Papiksi vihittävä ei muutoinkaan voi sanella ehtoja ordinaation järjestämiselle.

Kutsu pappisvirkaan ei tule ainoastaan yksittäiseltä paikallis seurakunnalta, vaan kirkko kokonaisuudessaan antaa vokaation. Tämä käsite sisältää siten myös prosessin, jossa piispa ja tuomiokapituli kirkon edustajina hyväksyvät pappisvihkimystä hakevan ordinoitavaksi. Jos pappi toimii kirkon virkasuhteessa eli kirkon erityistehtävässä tai tuomiokapitulin virassa, voidaan ajatella, että vokaatio on kokonaiskirkon antama kutsu.

Piispainkokouksen näkemyksen mukaan pappisvihkimyksen ja virkamääräyksen antamisen edellytyksenä on papin työksi katsottavien tehtävien hoito. Jos papiksi vihittävä toimii muissa kuin

sellaisissa tehtävissä, joihin nykyisin annetaan virkamääräys, pappisvihkimyksen edellytyksenä pitää olla todellinen yhteys kirkon työhön.

Ordinaatio ja oikeutus toimia pappina kirkon lähetysjärjestön palveluksessa (KJ 5:5 § 3 kohta; 6:57 §) on selvästi papillista toimintaa. Kristillisen yhdistyksen, säätiön tai laitoksen palvelukseen otettavan henkilön papiksi vihkimistä koskeva KJ 6:57 §:n säännös antaa tuomiokapitulille tietyn harkintavallan, jota on tarkoituksenmukaista käyttää mm. pappisviran perusteisiin liittyvään arviointiin. Säännöksen mukaan kysymyksessä on toiminta pappina yhteisön palveluksessa.

Pappisvihkimystä pyytäviä uskonnonopettaja sekä yliopiston tai korkeakoulun teologisten aineiden opettaja haluaa oletettavasti sitoutua kirkkoon ja samaistua sen papistoon. Samalla hän kokee omassa työssään olevansa ainakin jossakin mielessä kirkollisessa tehtävässä. Näiden ryhmien osalta on edelleen perusteltua pitää kiinni KJ 5:5 §:n 4 kohdan lisäedellytyksestä ("... ja sitoutuu tuomiokapitulin harkitsemalla tavalla hoitamaan myös papinvirkaan kuuluvia tehtäviä seurakunnassa sen mukaan kuin hänen päätoimensa sallii").

Nykyisin papilla on ordinaation perusteella valtuudet olla pappi, vaikkei hän olisikaan papinvirassa tai muussa kirkon virkasuhteessa. Myös tällaista pappia koskee piispallinen kaitsenta. Muut kuin kirkon palveluksessa olevat papit voisivat mahdollisuksiensa mukaan olla nykyistä tehokkaammin käytettävissä tuomiokapitulin, lääninrovastin tai asuinseurakuntansa työvoimareservinä.

Muiden kuin varsinaisessa papinvirassa olevien pappien sidettä sekä piispaan että tuomiokapituliin ja sekä kokonaiskirkon että paikallisseurakunnan työhön on syytä vahvistaa. Tätä sidettä ilmensi aiemmin ns. muodollinen virkamääräys. Entisen kirkkolain tätä koskeva määräys kuului seuraavasti (EKL 208 § 2 momentti):

"Vakinaisen papin viransijaiseksi tai henkilökohtaiseksi apulaiseksi määrättäköön mahdollisuuksien mukaan se, jonka hän tahtoo."

EKL:n mukaisesti tuomiokapituli saattoi määrätä pastorin vakinaisen papin henkilökohtaiseksi apulaiseksi. Tästä käytännöstä seurasi hyviä kokemuksia. Se sitoutti pappia, joka ei toiminut varsinaisessa papinvirassa, kirkon työhön. Piispainkokouksen mielestä papin tehtävien hoito tulee sitoa jatkossakin pääsääntöisesti paikallisseurakuntaan. Pastori palvelee ensisijaisesti Kristuksen seurakuntaa, ei toista pappia. Tästä syystä piispainkokous ehdottaa, että KJ 6:57 §:ään lisätään uusi toinen momentti, joka kuuluu seuraavasti:

Tuomiokapituli voi antaa papille, jolla ei ole muuta virkamääräystä ja joka on ollut pappisvirassa vähintään kuusi kuukautta, määräyksen seurakunnan avustavaksi papiksi. Kirkkojärjestyksen 5 luvun 5 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettulle papille tällainen virkamääräys voidaan kuitenkin antaa jo pappisvihkimyksen yhteydessä.

Määräys seurakunnan avustavaksi papiksi merkitsee sitä, että tuomiokapituli voi sijoittaa papin johonkin paikallisseurakuntaan ilman, että tästä määräyksestä syntyy palvelussuhdetta. Määräys seurakunnan avustavaksi papiksi ei myöskään oikeuta kuukausipalkan maksamiseen.

Seurakunta voi hyödyntää avustavaksi papiksi määrättyä pastoria erikseen sovittavalla tavalla (esimerkiksi jumalanpalvelusten, kirkollisten toimitusten, erityistilaisuuksien ja rippikoulun hoitaminen erillistä korvausta vastaan). Tällainen pastori voi niin sovittaessa osallistua joihinkin seurakunnan työntekijöiden kokoontumisiin. Määräys tietyn seurakunnan avustavaksi papiksi ei luonnollisestikaan estä asianomaista pappia suorittamasta kirkollisia toimituksia tai osallistumasta muutoin myös jonkin toisen paikallisseurakunnan työhön.

Määräys seurakunnan avustavaksi papiksi koskee pappisviran haltijaa, joka ei ole seurakunnan, seurakuntayhtymän, tuomiokapitulin, kirkon lähetysjärjestön tai kristillisen järjestön palveluksessa eikä muutoin päätoimisesti papillisissa tehtävissä. Määräys seurakunnan avustavaksi papiksi voidaan siis antaa näistä tehtä-

vistä pois siirtyneille papeille sekä KJ 5:5 §:n 1 momentin 4 kohdan tarkoittamille papeille. Tällainen pappi kuuluu siihen rovastikuntaan, johon hänellä on määräys. Papin kirkollista äänioikeutta koskevat säännökset säilyisivät sisällöllisesti nykyisellään (KL 5:5 §).

Kuuden kuukauden aikamäärä on tarkoituksenmukaista sisällyttää kirkkojärjestyksen tekstiin. Piispat ja tuomiokapitulit ovat viime aikoina soveltaneet laman aikana ajankohtaiseksi tullutta käytäntöä, jonka mukaan pappisvihkimyksen edellytyksenä on vähintään kuuden kuukauden täysaikaista työtä sisältävä jakso papinviran hoitoa. Täten määräys seurakunnan avustavaksi papiksi ei merkitse, että piispa ja tuomiokapituli voisivat nykyistä laajemmalle joukolle antaa pappisvihkimyksen. Määräys seurakunnan avustavaksi papiksi ei täten voi jatkossa olla pappisvihkimyksen peruste.

Kuuden kuukauden kriteeri ilmentää myös sitä, että pappisviran haltijan on hyvä saada työkokemusta paikallisseurakunnasta, siirtyipä hän myöhemmin millaisiin tehtäviin tahansa. Kirkkojärjestykseen ehdotettu kuuden kuukauden aikaraja merkitsee päätoimista työtä. Mikäli asianomainen hoitaa papinvirkaa osaaikaisesti, tulee hänen hoitaa näitä tehtäviä niin kauan, että kuuden kuukauden päätoimista työskentelyä vastaava aika tulee täyteen.

Jatkossa jokaisella papilla voisi siis olla

- 1) tavanomainen virkamääräys,
- 2) edellä kuvatun uuden tyyppinen virkamääräys seurakunnan avustavaksi papiksi tai
- 3) vastaava oikeutus (KJ 6:57 §).

Jos papin virkamääräys tai vastaava oikeutus jostakin pätevästä syystä lakkautettaisiin tai hän itse pyytäisi sen keskeyttämistä, häneltä ei kuitenkaan riistettäisi pappisvirkaa ja siihen kuuluvia

valtuuksia (ellei siihen olisi muita syitä). Virkamääräystä tai oikeutusta vaille jääneen papin kirkolliseen äänioikeuteen sovellettaisiin KJ 5:5 §:n 3 momentin säännöstä.

Piispainkokouksen ehdotus sisältää KJ 5:5 §:n 1 momentin 4 kohdan seuraavan muutoksen:

Papiksi voidaan vihkiä henkilö, joka

- 4) toimii teologisen tieteen opettajana yliopistossa tai muussa korkeakoulussa, taikka uskonnonopettajana oppilaitoksessa *tai perheneuvonnan tehtävissä*, ja sitoutuu tuomiokapitulin harkitsemalla tavalla hoitamaan myös papinvirkaan kuuluvia tehtäviä (*poist.*) sen mukaan kuin hänen päätoimensa sallii.

Piispainkokous katsoo perheneuvojien täyttävän papillisten tehtävien kriteerit. Heidän työnsä merkitsee yhtä modernia sovellutusta kirkon perinteisestä sielunhoitotehtävästä ja on tästä syystä luonteeltaan hengellistä työtä. Piispainkokous ei pidä tarpeellisena pappisviran avaamista teologisen tieteen tutkijoille.

Velvoitus hoitaa papin perustehtäviä oman päätoimen ohella kohdennettaisiin kaikkiin tässä kohdassa mainittuihin. Sulkuihin on merkitty sanan ”seurakunnassa” poisto, millä on tarkoitus laajentaa papinviran tehtävien hoitamista tapahtuvaksi myös rovastikunnan, hiippakunnan ja kokonaiskirkon tasolla. Tästä huolimatta seurakunnan avustavaksi papiksi virkamääräyksen saanut hoitaa todennäköisesti enimmäkseen papillisia tehtäviä paikallisseurakunnassa.

Määräyksen seurakunnan avustavaksi papiksi ei voi katsoa olevan jännitteisessä suhteessa kaavaillun KJ 5:5 §:n muutoksen kanssa, josta on tarkoitus jättää pois sana ”seurakunnassa”. Papin tehtävät, olipa hänen virkamääräyksensä millainen tahansa, voivat ulottua paikallisseurakuntaa laajemmalle esimerkiksi hänen hoitaessaan tiettyä luottamustehtävää.

Jotta edellä olevaa ehdotusta voitaisiin soveltaa sekä pappien virkoihin että KJ 5:5 §:n 1 momentin 4 kohdassa mainittuihin henkilöihin, virkamääräystä koskevaa KJ 6:13 §:ää on tarkoituksenmukaista muuttaa vastaavalla tavalla:

Kun kirkkoherran- tai kappalaisen virka on avoinna tai kun papinvirkaa *tai papinvirkaan kuuluvia tehtäviä varten* muutoin tarvitaan (*poist.*) hoitajaa, tuomiokapituli määrää virkaa *tai tehtäviä* hoitamaan sopivaksi katsomansa papin. Lehtorin tai kanttorin viran osalta kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto määrää viran väliaikaiseksi hoitajaksi tehtävään sopivan henkilön.

Poistomerkintä tarkoittaa käsitettä ”*väliaikainen*”, jottei uusittu säännös kohdistuisi enää ainoastaan tilapäiseen papinviran hoitamiseen.

Piispainkokous esittää kunnioittavasti, että kirkolliskokous tekisi päätöksen, jolla

muutetaan 8 päivänä marraskuuta 1991 annetun kirkkojärjestyksen (1055/1993) 5 luvun 5 §:n 4 kohta ja 6 luvun 13 § ja 57 § seuraavasti:

KIRKKOJÄRJESTYS

5 luku

Pappisvirka

5 §

Papiksi voidaan vihkiä henkilö, joka

- 4) toimii teologisen tieteen opettajana yliopistossa tai muussa korkeakoulussa, uskonnonopettajana oppilaitoksessa, tai perheneuvonnan tehtävissä ja sitoutuu tuomiokapitulin harkitsemalla tavalla hoitamaan myös papinvirkaan kuuluvia tehtäviä sen mukaan kuin hänen päätoimensa sallii.

KIRKKOJÄRJESTYS
6 luku
Viranhaltijat ja työntekijät

13 §

Kun kirkkoherran- tai kappalaisen virka on avoinna tai kun papinvirkaan tai papinvirkaan kuuluvia tehtäviä varten muutoin tarvitaan hoitajaa, tuomiokapituli määrää virkaa tai tehtäviä hoitamaan sopivaksi katsomansa papin. Lehtorin tai kanttorin viran osalta kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto määrää viran väliaikaiseksi hoitajaksi tehtävään sopivan henkilön.

57 §

Tuomiokapituli voi hakemuksesta antaa papille tai lehtorille oikeuden toimia pappina tai lehtorina kristillisen yhdistyksen, säätiön tai laitoksen palveluksessa. Papille annettavan oikeuden edellytyksenä on lisäksi, että hän on pappina palvellut seurakunnassa tai seurakuntayhtymässä vähintään kuusi kuukautta, jollei hakemuksessa ole kysymys palveluksesta kirkon lähetysjärjestössä tai jollei muutoin ole olemassa painavia syitä.

Tuomiokapituli voi antaa papille, jolla ei ole muuta virkamääräystä ja joka on ollut pappisvirassa vähintään kuusi kuukautta, määräyksen seurakunnan avustavaksi papiksi. Kirkkojärjestyksen 5 luvun 5 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettulle papille tällainen virkamääräys voidaan kuitenkin antaa jo pappisvihkimyksen yhteydessä.

Siilinjärvellä 10 päivänä syyskuuta 2002

Arkipiispa

Jukka Paarma

Vs. piispainkokouksen sihteeri

Kalervo Salo

Rinnakkaistekstit

Kirkkojärjestys

Piispainkokous esittää, että kirkolliskokous tekisi päätöksen, jolla

muutetaan 8 päivänä marraskuuta 1991 annetun kirkkojärjestyksen (1055/1993) 5 luvun 5 §:n 4 kohdan, ja 6 luvun 13 § ja 57 § kuulumaan seuraavasti:

Voimassa oleva kirkkojärjestys

Ehdotus

5 luku

Pappisvirka

5 §

Papiksi voidaan vihkiä henkilö, joka

-----

4) toimii teologisen tieteen opettajana yliopistossa tai muussa korkeakoulussa taikka uskonnonopettajana oppilaitoksessa ja sitoutuu tuomiokapitulin harkitsemalla tavalla hoitamaan myös papinvirkaan kuuluvia tehtäviä seurakunnassa sen mukaan kuin hänen päätoimensa sallii.

Papiksi voidaan vihkiä henkilö, joka

-----

4) toimii teologisen tieteen opettajana yliopistossa tai muussa korkeakoulussa, taikka uskonnonopettajana oppilaitoksessa, *tai perheneuvonnan tehtävissä* ja sitoutuu tuomiokapitulin harkitsemalla tavalla hoitamaan myös papinvirkaan kuuluvia tehtäviä (*poist.*) sen mukaan kuin hänen päätoimensa sallii.

6 luku Viranhaltijat ja työntekijät

13 §

Kun kirkkoherran- tai kappalaisenvirka on avoinna tai kun papinvirkaan muutoin tarvitaan väliaikaista hoitajaa, tuomiokapituli määrää virkaa hoitamaan sopivaksi katsomansa papin. Lehtorin tai kanttorin viran osalta kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto määrää viran väliaikaiseksi hoitajaksi tehtävään sopivan henkilön.

Kun kirkkoherran- tai kappalaisen virka on avoinna tai kun papinvirkaan *tai papinviran tehtäviä varten* muutoin tarvitaan (*poist.*) hoitajaa, tuomiokapituli määrää virkaa *tai papinvirkaan kuuluvia tehtäviä varten* hoitamaan sopivaksi katsomansa papin. Lehtorin tai kanttorin viran osalta kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto määrää viran väliaikaiseksi hoitajaksi tehtävään sopivan henkilön.

57 §

Tuomiokapituli voi hakemuksesta antaa papille tai lehtorille oikeuden toimia pappina tai lehtorina kristillisen yhdistyksen, säätiön tai laitoksen palveluksessa. Papille annettavan oikeuden edellytyksenä on lisäksi, että hän on pappina palvellut seurakunnassa tai seurakuntayhtymässä vähintään *kaksi vuotta*, jollei hakemuksessa ole kysymys palveluksesta kirkon lähetysjärjestössä tai jollei muutoin ole olemassa painavia syitä.

Tuomiokapituli voi hakemuksesta antaa papille tai lehtorille oikeuden toimia pappina tai lehtorina kristillisen yhdistyksen, säätiön tai laitoksen palveluksessa. Papille annettavan oikeuden edellytyksenä on lisäksi, että hän on pappina palvellut seurakunnassa tai seurakuntayhtymässä vähintään *kuusi kuukautta*, jollei hakemuksessa ole kysymys palveluksesta kirkon lähetysjärjestössä tai jollei muutoin ole olemassa painavia syitä.

Tuomiokapituli voi antaa papille, jolla ei ole muuta vir-

kamääräystä ja joka on ollut pappisvirassa vähintään kuusi kuukautta, määräyksen seurakunnan avustavaksi papiksi. Kirkkojärjestyksen 5 luvun 5 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettulle papille tällainen virkamääräys voidaan kuitenkin antaa jo pappisvihkimyksen yhteydessä.

---

*Tämä päätös tulee voimaan
päivänä   kuuta 200 .*

13 §

Muun kirkon papin mahdollisuus suorittaa kirkollisia toimituksia

Lapuan hiippakunnan tuomiokapituli esitti 30.8.2000, että piispainkokous tarkistaisi KJ 2:27 §:n nojalla 14.2.1996 antamaansa päätöstä muiden kirkkojen pappien mahdollisuudesta suorittaa kirkollisia toimituksia (TM 69/14.2.1996). Tuomiokapitulin mukaan kirkollinen kenttä on niin moninainen, että tarvitaan päätös tai sovellutusohje, jonka nojalla on nykyistä helpompi rajata kysymykseen tulevat kirkot.

Piispainkokouksen päätöksen sanamuodon (2 §) mukaan päätöksessä mainittuja kirkollisia toimituksia voivat suorittaa kaikkien evankelis-luterilaisten kirkkojen papit, päätöksessä erikseen nimettyjen, Porvoon julistukseen liittyneiden anglikaanisten kirkkojen papit sekä lisäksi ehtoollisyhteisöissä kirkkomme kanssa olevan Skotlannin kirkon papit.

Aloitteessa todetaan, että piispainkokouksen päätös nojautuu teologisiin perusteisiin. Hallinnollisena päätöksenä sitä tulisi kuitenkin voida soveltaa esille tuleviin tapauksiin sanamuotonsa pohjalta ilman teologista argumentointia. Aloitteessa toivotaan myös päätöstä, joka on tiedotuksen kannalta selvä ja yksiselitteinen.

Syksyn 2001 piispainkokous käsitteli asiaa ja päätti pyytää siitä kirkon ulkoasiain neuvoston (KUN) lausunnon. Siinä todetaan ongelman liittyvän mahdolliseen skismaattisen toiminnan harjoittamiseen. Karjalan ev.-lut. kirkon pappien toiminta ei ole suotavaa kirkkomme piirissä, koska sen pe-

rustaja on Inkerin ev.-lut. kirkon pappisvirasta erotettu henkilö. Kirkkomme ei halua vaarantaa ehtoollis- ja saarnatuoliyhteyttä sekä muuta työyhteyttä Inkerin ev.-lut. kirkon kanssa. Lisäksi Karjalan ev.-lut. kirkkoon saattaa myös liittyä dogmaattinen kysymys sen pappisviran pätevyydestä. KUN ei pidä suositeltavana, että muun kirkon papin oikeus suorittaa kirkollisia toimituksia rajattaisiin luterilaisten kirkkojen osalta vain Luterilaisen maailmanliiton (LML) jäsenkirkkoihin. Kirkollamme ei ole syytä kieltää esimerkiksi Amerikan Missouri-synodin papin kirkollisia toimituksia kirkossamme. Silti kasteen toimittamisen oikeus, myös yksittäistapauksissa, voidaan antaa vain niiden kirkkojen pappeille, joiden kanssa meillä on kirkollinen yhteys.

Valmistusvaliokunta totesi, että Lapuan hiippakunnan tuomiokapitulin aloitteessa on julkilausuttuna nimenomainen tarve saada ohje kysymykseen tulevien kirkkojen rajaamisesta, joka ei hallinnolliselta kannalta voi jäädä teologisen ym. sormituntuman varaan. Käytännössä myös sellaiset tapaukset ovat ilmeisesti mahdollisia, joissa muun kirkon papin toimiminen kasuaalitoimitusten hoitajana ei syystä tai toisesta ole suotavaa.

Rajaamisen kriteerien määrittäminen yleisellä tasolla ja hallinnollisesti yksiselitteisellä tavalla on kuitenkin hankalaa. Valmisteluvaiheessa harkittiin useita erilaisia vaihtoehtoja. Mahdollisena ratkaisuna on keskusteltu luterilaisten kirkkojen rajaamisesta LML:n jäsenkirkkoihin. Tämä voisi johtaa kuitenkin uusiin ongelmiin, koska kirkollamme saattaa olla yhteyksiä myös LML:n ulkopuolisiin evankelis-luterilaisiin kirkkoihin. Toinen mahdollisuus olisi yhteistyösopimus kirkollisten toimitusten suorittamisesta yksit-

täistapauksissa. Tällainen sopimusmenettely olisi kuitenkin suhteettoman raskas apparaatti kyseisen asian hoitamiseksi. Kolmanneksi voitaisiin ajatella, että kysymykseen tulevat ne kirkot, jotka oma kirkkomme on yleensä ”tunnustanut” yhteistyökumppaneiksi. Tämä voisi osoittautua vielä edellistäkin raskaammaksi menettelytavaksi - ellei sitä tarvita muista syistä.

Lapuan tuomiokapitulin aloitteessa esitetään, että KUN laatisi luettelon yleisimmistä kirkoista, joiden papit ovat oikeutetut suorittamaan yksittäistapauksissa kirkollisia toimituksia KJ 2:27 §:ssä ja piispainkokouksen ao. päätöksessä tarkoitettulla tavalla. Luettelon laatimista ja ylläpitämistä koskisi kuitenkin sama rajaamisen kriteerien ongelma, josta koko asiassa on kysymys. Toki KUN:n laatima luettelo toisi asiaan yhdenmukaisuutta.

Vastaavasti on mahdollista, että jatkossa syntyy lisää luterilaisiksi itsensä määritteleviä kirkkoja, joiden kanssa yhteistyö dogmaattisista tai skismaattisista syistä ei ole suotavaa. Tästä syystä myöskään negatiivisen luettelon jatkuva ylläpitäminen ei muodostu yksinkertaiseksi tehtäväksi. Ei voida ajatella, että luotaisiin kattava lista kaikista luterilaisista kirkoista, joiden kanssa yhteistyö ei ole suotavaa. Negatiivisen tai positiivisen listan laatiminen piispainkokouksen päätökseksi muodostuisi lainsäädäntöteknisesti yksinkertaiseksi ratkaisuksi.

Valmistusvaliokunta piti käyttökelpoisimpana ratkaisuna erottaa toisistaan selvät tapaukset ja rajatapaukset. Selvinä tapauksina on pidettävä LML:n jäsenkirkkoja sekä piispainkokouksen edellisessä asiaa koskevassa päätöksessä

helmikuussa 1996 mainitut kirkot (TM 69/14.2.1996). Kirkolliskokous on kevään 2002 istunnossaan omalta osaltaan hyväksynyt sopimuksen Saksan evankelisen kirkon (EKD) kanssa (vrt. piispainkokous 12.-13.2.2002, 7 ja 30 §). Sopimus allekirjoitettaneen syksyllä 2002. Koska kirkolliskokous on jo Suomen ev.-lut. kirkon puolesta hyväksynyt sopimuksen, voitaneen EKD:n jäsenkirkot liittää jo tässä vaiheessa piispainkokouksen päätökseen.

LML:n jäsenkirkoista löytyy internetistä järjestön kotisivuilta ajanmukainen luettelo (www.lutheranworld.org). Täten piispainkokouksen päätös muodostuu tältä osin yksiselitteiseksi. Näiden kirkkojen pappien kohdalla ei ole tarvetta muuttaa aikaisempaa päätöstä. Kyseinen piispainkokouksen säädös edellyttää toimituksesta sopimista asianomaisen kirkkoherran kanssa sekä siitä huolehtimista, että toimituksen suorittava pappi saa riittävät tiedot toimituksen suorittamiseen liittyvästä Suomen lainsäädännöstä ja muista huomioon otettavista seikoista. Tältä osin piispainkokouksen aiemman päätöksen ilmaus *toiset evankelis-luterilaiset kirkot* on syytä muuttaa muotoon *Luterilaisen maailmanliiton jäsenkirkot*.

Rajatapauksen muodostavat sellaiset luterilaiset kirkot, jotka luterilainen yhteisö tunnustaa luterilaisiksi ja joiden kanssa kirkollamme saattaa jopa olla yhteistyötä, mutta jotka eivät ole LML:n jäsenkirkkoja. Tällä hetkellä näihin kirkkoihin kuuluu esimerkiksi Missouri-synodi, joitain Saksan maakirkkoja tai Kiinan luterilaisia yhteisöjä. Näitä kirkkoja saattaa tulevaisuudessa syntyä lisää.

Asiaan liittyy myös kysymys, miten tulee menetellä, mikäli joku ilman asianomaista valtuutusta ja lupaa (KJ 2:27 §) kastaa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jäseneksi jonkun ihmisen. Tällainen kaste on luonnollisesti todettava päteväksi, mikäli kaste on oikein toimitettu. Oikein kastettua ei kasteta uudelleen (KJ 2:13 § 2 momentti), mutta tällaisessa tapauksessa voidaan kysyä, täytyykö näin kastetun kohdalla menetellä hätäkasteen vahvistamisen tai kirkon yhteyteen ottamisen kaavan mukaisesti?

KJ 1:3 § mukaisesti kirkon jäseneksi tulee oikein kastettu lapsi ... ilmoituksen perusteella. Oikein kastettu lapsi liittyy kirkon jäseneksi vanhempien tai muun huoltajan ilmoituksesta. Uskonnonvapauslaki (1:6 §) puolestaan edellyttää lapsen kuuluvan samaan uskontokuntaan kuin hänen vanhempansa tai se vanhemmista tai huoltajista, jota lapsi uskontokuntansa puolesta seuraa. Kirkkojärjestyksen selityksen mukaan oikealla kasteella tarkoitetaan myös muussa kristillisessä kirkkokunnassa tai uskontokunnassa suoritettua kastetta, jonka on toimittanut kastettu henkilö vettä käyttäen kolmiyhteisen Jumalan nimeen.

Toisaalta kirkkojärjestys edellyttää, että kasteen toimittaa pappi (KJ 2:13 § 1 momentti). Tämä säädös koskee kuitenkin ainoastaan oman kirkkomme käytäntöä. Hätäkasteen puolestaan voi toimittaa joku kirkon jäsen tai myös muu kristitty (KJ 2:14 § 1 momentti). Hätäkasteen suorittaminen oikeastaan edellyttää, että pelätään lapsen kuolevan eikä pappia ole heti saatavissa (KJ 2:14 § 1 momentti). Kirkkojärjestyksen selityksen mukaan edellytyksenä on, että hätäkasteen suorittaja on itse kastettu. Kasteen ”statuksen” kannalta ei näytä olevan merkitystä sillä, katsotaanko kasteen suorittajaksi

toisen kirkkokunnan pappi tai muu kristitty.

Näiden säännösten perusteella lienee katsottava, että vaikka lapsen kastaja on ymmärrettävä kirkkojärjestyksen mukaisesti muuksi kristityksi (ei papiksi), kirkon jäseneksi ottaminen ei edellytä hätäkasteen vahvistamista. Tätä ajattelutapaa tukee vanha kristillinen käsitys siitä, että maallikonkin (jopa kastamattoman ei-kristityn) suorittama kaste on pätevä, mikäli se on toimitettu vedellä kolmiyhteisen Jumalan nimeen. Täten kirkon jäseneksi ottamiseksi riittää uskonnonvapauslain määräykset täyttävä ilmoitusmenettely. Aikuisen kohdalla kirkkoon liittymisen edellytyksenä on rippikoulun käynti ja konfirmaatio tai, mikäli rippikoulu voidaan katsoa suoritetuksi, kirkon yhteyteen ottaminen. Täten kirkon yhteyteen ottamiseen voi sisällyttää kasteeseen liittyviä hengellisiä ja pastoraalisia elementtejä.

Mikäli haluttaisiin tehdä ero toisen kirkon papin tai muun kristityn suorittaman kasteen välillä, tulisi piispainkokouksen tehdä asiasta kirkkojärjestyksen muutosta koskeva aloite. Periaatteessa voidaan ajatella lisättäväksi esimerkiksi kohtaan KJ 2:14 § uusi kolmas momentti, joka kuuluisi:

Mikäli kasteen on toimittanut toisen kirkkokunnan muu kristitty kuin pappi, vahvistetaan kaste siten kuin kirkkokäsikirjassa määrätään hätäkasteen vahvistamisesta tai kirkon yhteyteen ottamisesta.

Kysymys toisen kirkon pappeudesta ei kuitenkaan ole kovin helposti ratkaistavissa. Perinteiset kirkkokunnat ymmärtävät pappeuteen liittyvän apostolisen sukseesion, mutta tämä teologia ei liity vapaiden kirkkokuntien käsitteistöön.

Samoin monissa perinteisissä kirkkokunnissa kasteen voi suorittaa diakonin vihkimyksen saanut. Yksiselitteinen kaikkia kristittyjä koskeva rajanveto papin ja maallikon välillä muodostuu käytännössä ongelmalliseksi.

Periaatteessa kirkkojärjestystä voitaisiin muuttaa myös siten, että aina muun kuin piispainkokouksen päätöksen mukaisen kirkkokunnan papin suorittama kaste vahvistetaan hätäkasteen kaavan tai kirkon yhteyteen ottamisen kaavan mukaisesti. Tällöin voitaisiin lisätä KJ 2:14 § uusi kolmas momentti, joka kuuluisi:

Mikäli kasteen on toimittanut toisen kirkkokunnan pappi tai muu kristitty, vahvistetaan kaste siten kuin kirkkokäsikirjassa määrätään hätäkasteen vahvistamisesta tai kirkon yhteyteen ottamisesta.

Tällainen kirkkojärjestyksen muutos saattaisi kuitenkin aiheuttaa ongelmia ekumeeniseen työskentelyyn. Valmistusvaliokunta yhtyy KUN:n lausuntoon siinä, että hätäkasteen vahvistamista ei tule liittää kasteisiin, jotka eivät ole luonteeltaan hätäkasteita. Esimerkiksi roomalais-katolisen diakonin toimittamaa kastetta ei tulisi vahvistaa. Samoin muiden kirkkokuntien toimittamia kasteita ei tule vahvistaa, mikäli ne täyttävät kasteen perusedellytykset. Mikäli piispainkokous kuitenkin haluaa edetä asiassa kirkkojärjestyksen muuttamisen suuntaan, tulisi tämä ottaa huomioon myös uusittaessa kirkollisten toimitusten kirjaa.

Lapuan hiippakunnan alkuperäisessä aloitteessa mainitaan ongelmana Suomessa asuva ja Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jäsen, joka ei ole kirkkomme pappi, mutta toimii

ulkomailla toimivan kirkon pappina. Tällaisessa tilanteessa on useita ongelmakohtia, kuten kahden eri kirkon jäsenyys. Toisaalta voidaan kysyä, onko tällainen henkilö ensisijaisesti toisen kirkon pappi vai oman kirkkomme seurakunnan jäsen. Mikäli asianomainen kuuluu sellaiseen kristilliseen yhteisöön, jonka kanssa kirkollamme ei ole yhteistyötä, ei hänelle edellä esitetyn periaatteen mukaan olisi oikeutta hoitaa Suomessa kirkollisia toimituksia. Mikäli hän näin kuitenkin menettelee, voitaisiin tällainen tilanne tulkita kirkkomme jäsenen suorittamaksi hätäkasteeksi, joka on asianmukaisesti vahvistettava. Samalla on kuitenkin otettava tapauskohtaisesti huomioon asian hoitamiseen liittyvät mahdolliset sielunhoidolliset näkökohdat.

Piispainkokouksen valmistusvaliokunta teki päätösehdotukseensa myös lakitekniisen muutoksen, jolloin entinen 2 §:n 2 momentti siirretään 1 §:n 2 momentiksi. Samalla entisestä 1 §:n 1 momentin määräyksistä on jätetty pois maininta hautaan siunaamisesta. Muutoksen tarkoituksena on entistä selvemmin ilmaista, että hautaan siunaamisesta erityistapauksissa säädetään kirkkojärjestyksessä eikä piispainkokouksen päätöksessä.

Valmistusvaliokunta harkitsi mahdollisuutta esittää kirkolliskokoukselle valtuutussäännön kirjoittamista kohtaan KJ 2:27 §. Sen tarkoituksena olisi, että piispainkokous voisi delegoida sille samassa pykälässä annettua valtaa päättää, millä edellytyksillä toisen evankelis-luterilaisen kirkon tai muun kristillisen uskontokunnan tai yhteisön pappi voi yksittäistapauksissa suorittaa kirkollisia toimituksia. Tämä kaavailtiin toteutettavaksi lisäämällä kirkkojärjestyksen ao. kohtaan uusi virke:

*”Lisäksi piispainkokous voi myös antaa hiippakunnan tuomio-
kapitulille oikeuden ratkaista, minkä kristillisen uskontokun-
nan tai yhteisön pappi voi yksittäistapauksissa suorittaa kirkol-
lisia toimituksia.”*

Neuvottelussa laintarkastustoimikunnan kanssa on käynyt ilmi, että näin kaavailtu muutostie edellyttäisi myös KL 2:3 §:n 2 momentin muuttamista. Samalla kysymyksen ratkaiseminen tätä kautta osoittautui juridisesti miltei mahdottomaksi toteuttaa. Tällainen muutos merkitsisi luopumista kirkkolain ja kirkkojärjestyksen sisäisestä logiikasta.

Piispainkokous ei ole voinut tähän asti delegoida toimivaltaansa. Yleisenä lähtökohtana hallinnossa on se, että hallintoelin ei saa siirtää (subdelegoida) tai muuten luovuttaa toimivaltaansa ja tehtäviään muille. Poikkeaminen tästä rajoituksesta edellyttää yleensä nimenomaista siihen valtuuttavaa oikeusperustetta. Delegointitoimivallan on pääsääntöisesti perustuttava samantasoiseen normiin kuin viranomaisen toimivallan määrittelykin. Eli kun piispainkokouksen toimivalta on määritelty kirkkolaissa, täytyisi tällaisen normin olla myös kirkkolaissa. Pelkkä KJ 2:27 §:ään tehtävä lisäys ei siten ole riittävä muutos. Koko kirkkolain systematiikan rikkovaan muutokseen tuskin kannattaa ryhtyä suhteellisen harvoin esiintyvän ongelman tähden.

Valmistusvaliokunta päättyi kirkon laintarkastustoimikunnan kanssa asiasta neuvoteltuaan ratkaisuun, jossa on luovuttu päätösvallan delegoinnista. Tämän asemasta piispainkokouksen omaa päätöstä ehdotettiin ajanmukaistettavaksi siten, että kaikissa yksittäistapauksissa kirkollisen

toimituksen voi suorittaa LML:n jäsenkirkkojen, Porvoon yhteisön ja EKD:n jäsenkirkkojen papit. Muiden luterilaisten yhteisöjen osalta piispainkokouksen päätöksessä todetaan ratkaisuvallan kuuluvan piispallisen kaitsennan piiriin. Samalla piispainkokouksen päätökseen tehdään stilistisiä muutoksia.

LML:n jäsenkirkon papistoon kuulumattomien pappien osalta piispa ratkaisee asian piispallisen kaitsennan nojalla. Kirkkojärjestyksen mukaan (KJ 18:1 § 2 momentti 1 kohta)

Piispa valvoo, että Jumalan sanaa saarnataan kirkon tunnustuksen mukaisesti, sakramentteja oikein jaetaan Kristuksen asetuksen mukaan, jumalanpalvelukset toimitetaan määräysten mukaisesti ... .

Piispa voi ottaa huomioon toimituksen suorittamista suunnittelevaan henkilöön mahdollisesti liittyvät erityiset seikat. Tältä osin piispainkokouksen päätökseen tulisi tehdä lisäys:

Muiden evankelis-luterilaisten kirkkojen ja yhdyskuntien pappien osalta piispa ratkaisee kirkkojärjestyksen 18 luvun 1 §:n 1 momentin ja 2 momentin 1 kohdan nojalla, voiko pappi yksittäistapauksissa suorittaa kirkollisen toimituksen.

Esitetty ratkaisu ei merkitse sitä, että vain Porvoon yhteisön, EKD:n ja LML:n jäsenkirkon pappi voi yksittäistapauksissa suorittaa kirkollisia toimituksia. Kunkin hiippakunnan piispalla on siis kaitsentavaltansa nojalla mahdollisuus ratkaista asia niiden luterilaisten kirkkojen osalta, jotka eivät ole LML:n jäseniä. Tällaisia poikkeustapauksia tuskin

esiintyy usein.

Istuntokäsittely

Käydyssä keskustelussa puheenvuoroja käyttivät Laulaja, Niskanen, Vikström, Kantola, Heikka ja Häkkinen. Laulaja piti esitystä hyvänä. Menettely edellyttää sopimusta kirkkoherran kanssa. Tämän pohjalta voi vaatia pelisääntöjä noudatettavaksi. Niskanen kyseli, tarvitaanko tällaista määrystä. Ei ole olemassa mitään sanktiota ilman valtuutusta kastavalle. Onko siis tällaisella määräyksellä merkitystä?

Laulaja katsoi, että määräys antaa kuitenkin mahdollisuuden puuttua asioihin. Päätöksen vastaisesti toimivalle voi sanoa, että käytät asemaasi väärin. Vikström kyseli, miten piispan päätös muodollisesti tapahtuu. Tarvitaanko tässä päätösluettelo? Entä jos piispan päätös on selvästi väärä? Kantola totesi, että valmistusvaliokunta pohti kysymystä myös Niskasen esittämältä kannalta. Silti tällä päätöksellä saattaa olla joskus käyttöä. Heikka totesi, että piispan on hyvä tuoda tämän kaltaiset päätöksensä kapitulin istuntoon tiedoksi. Silloin ne voidaan kirjata pöytäkirjaan. Häkkinen totesi, että päätöksen vastaisesti toimivaa voidaan periaatteessa syyttää virka-aseman anastamisesta.

Piispainkokous päätti yksimielisesti

tehdä liitteen mukaisen päätöksen.

Liite

**Piispainkokouksen päätös
toisen evankelis-luterilaisen kirkon tai
muun kristillisen uskontokunnan tai yhteisön papin
edellytyksistä suorittaa kirkollisia toimituksia**

Annettu Siilinjärvellä 10 päivänä syyskuuta 2002

Piispainkokous on kirkkolain 2 luvun 3 §:n 2 momentin ja kirkkojärjestyksen 2 luvun 27 §:n nojalla määrännyt toisen evankelis-luterilaisen kirkon tai muun kristillisen uskontokunnan tai yhteisön papin edellytyksistä suorittaa kirkollisia toimituksia seuraavasti:

1 §

Toisen Luterilaisen maailmanliiton jäsenkirkon tai muun kristillisen uskontokunnan tai yhteisön pappi voi, sen mukaan kuin 2 §:ssä määrätään, Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa yksittäistapauksessa toimittaa jumalanpalvelusten kirjan mukaiset jumalanpalvelukset sekä seuraavat kirkollisten toimitusten kirjan mukaiset kirkolliset toimitukset: kaste, konfirmaatio, yksityinen rippi, sairaan luona käynti, avioliiton siunaaminen, rukoushetkiä surussa, maahan kätkeminen ja kodin siunaaminen.

Siitä, milloin muukin pappi, joka ei ole Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pappi, voi toimittaa kirkon jäsenen hautaan siunaamisen, on erikseen määrätty kirkkojärjestyksen 2 luvun 22 §:n 2 momentissa.

2 §

Kirkkoja, joiden pappi voi suorittaa 1 §:n 1 momentissa tarkoitettut kirkolliset toimitukset, ovat Luterilaisen maailmanliiton jäsenkirkkojen lisäksi EKD:n (Evangelische Kirche in Deutschland) jäsenkirkot sekä Englannin kirkko (Church of England), Skotlannin kirkko (Church of Scotland), Skotlannin episkopaalinen kirkko (Scottish Episcopal Church), Walesin kirkko (Church in Wales) ja Irlannin kirkko (Church of Ireland).

Muiden evankelis-luterilaisten kirkkojen ja yhdyskuntien pappien osalta piispa ratkaisee kirkkojärjestyksen 18 luvun 1 §:n 1 momentin ja 2 momentin 1 kohdan nojalla, voiko pappi yksittäistapauksissa suorittaa kirkollisen toimituksen.

3 §

Kirkollisen toimituksen suorittamisesta on sovittava asianomaisen kirkkoherran kanssa. Kirkkoherran tehtävänä on huolehtia, että toimituksen suorittava pappi saa riittävät tiedot toimituksen suorittamiseen liittyvästä Suomen lainsäädännöstä ja muista huomioon otettavista seikoista.

4 §

Pappi, joka ei ole Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pappi, voi toimittaa tämän päätöksen tarkoittamat kirkolliset toimitukset käyttäen joko Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tai oman kirkkonsa käsikirjaa. Päiväjumalanpalvelus on toimitettava Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkokäsikirjan mukaan.

---

5 §

Tämä päätös tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 2002.

Tällä päätöksellä kumotaan piispainkokouksen 14.2.1996 antama päätös siitä, millä edellytyksillä toisen evankelis-luterilaisen kirkon tai muun kristillisen uskontokunnan tai yhteisön pappi voi suorittaa kirkollisia toimituksia (kirkon säädöskokoelma nro 69).

Siilinjärvellä 10 päivänä syyskuuta 2002

Arkipiispa

Jukka Paarma

Vs. piispainkokouksen sihteeri

Kalervo Salo

14 §

Kirkon virkarakennekomitean mietintö

Kirkon virkarakennekomitea on jättänyt mietintönsä arkkipiispalle 28.8.2002. Ehdotus sisältää monitahoisia ja kirkon hengellisen elämän kannalta keskeisiä teologisia kysymyksiä.

KL 20:7 §:n 2 momentin 2 kohdan ja KJ 20:4 §:n 1 momentin nojalla on katsottava, että piispainkokouksella on oikeus antaa kirkolliskokoukselle lausunto virkarakennekomitean mietinnöstä, vaikka varsinaista lausuntopyyntöä ei olekaan vielä esitetty. Koska ehdotus on laaja, lienee mielekästä perustaa työryhmä lausunnon antamista varten. Lausuntoluonnosta tarkasteltaneen seuraavassa kokouksessa ja varsinainen lausunto annettaneen syksyn 2003 piispainkokouksessa.

Käydyssä keskustelussa puheenvuoroja käyttivät Pihkala, Visktröm, Salmi, Heikka, Paarma, Särkiö, Huotari, Wirilander, Laulaja, Riekkinen, Kantola ja Simojoki.

Piispainkokous päätti

- 1. käydä lähetekeskustelun virkarakennetyöryhmän esityksen herättämistä näkökohdista;*
- 2. perustaa työryhmän laatimaan lausuntoa virkarakennekomitean mietinnöstä seuraavaan kokoukseen mennessä; ja*
- 3. nimetä työryhmän puheenjohtajaksi piispa Samuel Salmen sekä jäseniksi pappisasessori Seija Molinan,*

lakimiesasessori Tuija Alatalon, Kirkon koulutuskeskuksen johtaja Simo Peuran ja pääsihteeri Kari Kopperin. Työryhmä voi ottaa itselleen sihteerin.

Piispainkokouksen istunto keskeytettiin 10.9.2002 klo 17.00.

Istuntoa jatkettiin 11.9.2002 klo 9.00 Vuorelan kirkossa siilinjärveläisten kanssa yhdessä vietetyn keskiviikkoisen aamuehtoollisen jälkeen.

Läsnäoleviksi merkittiin samat kuin edellisenä istuntopäivänä.

-----

15 §

Kirkon teologikoulutustoimikunta 2003-2004

Kirkon teologikoulutustoimikunta valittiin 12.-13.9.2000 (18 §) ajalle 2001-2002. Teologikoulutustoimikunnan työjärjestyksen mukaan piispainkokous nimeää toimikunnan jäsenet kahdeksi vuodeksi kerrallaan (TJ 3 §). Piispainkokous nimeää toimikunnan puheenjohtajaksi piispan (TJ 4 §) sekä kirkon edustajat (TJ 3 §). Lisäksi kouluttavat laitokset ja opiskelijajärjestöt nimeävät edustajansa piispainkokouksen pyynnöstä (TJ 3 §).

Nykyisestä toimikunnasta on ilmoittanut halukkuutensa jäädä pois pappisasessori Pekka Särkiö sekä sihteeri Anja Rämö. Piispainkokouksen ei liene tarvetta tässä vaiheessa muilta osin vaihtaa jäseniä.

Käydyssä keskustelussa puheenvuoroja käyttivät Niskanen ja Kantola.

Piispainkokous päätti yksimielisesti

- 1. nimetä kirkon teologikoulutustoimikuntaan vuosiksi 2003-2004 puheenjohtajaksi piispa Ilkka Kantolan sekä jäseniksi pappisasessori Seija Molinan, Kirkon koulutuskeskuksen johtaja, dos. Simo Peuran, hiippakuntapastori Eeva Salon sekä sihteeriksi koulutus-suunnittelija Hannu Pöntisen;*
- 2. pyytää Helsingin yliopiston teologista tiedekuntaa nimeämään toimikuntaan kaksi jäsentä sekä Åbo Akademin teologista tiedekuntaa ja Joensuun yliopis-*

- ton teologista tiedekuntaa nimeämään kumpikin yhden jäsenen vuosiksi 2003-2004; sekä*
- 3. pyytää edellä mainittujen tiedekuntien teologian opiskelijoita edustavia opiskelijajärjestöjä nimeämään toimikuntaan yhden jäsenen tiedekuntaa kohti vuosiksi 2003-2004.*

16 §

Kirkon kanttorikoulutustoimikunta 2003-2004

Kirkon kanttorikoulutustoimikunnan työjärjestyksen mukaan piispainkokous nimeää toimikunnan jäsenet kahdeksi vuodeksi kerrallaan kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoimikunnan esityksen pohjalta. Toimikunta oli tehnyt oman esityksensä kanttorikoulutustoimikunnan kokoonpanoksi. *Valmistusvaliokunta* yhtyi kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoimikunnan esitykseen.

Keskustelua ei syntynyt

Piispainkokous päätti yksimielisesti

- 1. nimetä kirkon kanttorikoulutustoimikunnan jäseniksi vuosiksi 2003-2004 kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoimikunnan esityksen mukaisesti*

puheenjohtajaksi kenttäpiispa Hannu Niskasén sekä jäseniksi kirkkomusiikin kouluttaja Lasse Erkkilän [Kirkon koulutuskeskus], osastonjohtaja Peter Peitsalon [Sibelius-Akatemia, Helsinki], professori Erkki Tuppuraisen [Sibelius-Akatemia, Kuopio], överlärare Dan Lönnqvistin [Svenska

*yrkeshögskolan, Jakobstad], lehtori Hannu Ilolan [Turun konservatorio], hiippakuntakanttori Sirkka Rouhiaisen [Mikkelin hiippakunta], kirkkomusiikin opiskelija Samuli Korkalaisen [Helsinki] sekä laulumusiikin (- ja didaktiikan) lehtori Markku Liukkosen [Oulun seudun ammattikorkeakoulu] ja **sihteeriksi** musiikkisihteeriksi Ulla Tuovisen; sekä*

2. *nimetä kirkon kanttorikoulutustoimikunnan **varajäseniksi** vuosiksi 2003-2004 kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoimikunnan esityksen mukaisesti*

hiippakuntasihteeriksi Mika Mäntyrannan [Turun hiippakunta], lehtori Juhani Haapasalon [Sibelius-Akatemia, Helsinki], lehtori Tuomo Nikkolan [Oulun konservatorio], stiftssekretäre Birgitta Sarelinin [Borgå stift], vs. lehtori Eeva-Kaisa Todorovin [Tampereen konservatorio], kirkkomusiikin opiskelija Eero Kantolan [Kuopio] sekä kirkkomusiikin yliopettaja Pekka Arolan [Pirkanmaan ammattikorkeakoulu].

17 §

Piispainkokouksen sihteerin virkajärjestelyt

Piispa Ilkka Kantola oli tehnyt aloitteen, jonka mukaan piispainkokouksen tulisi ryhtyä toimiin riittävien työvoimaresurssien takaamiseksi piispainkokouksen kansliaan 1.1.2003 alkaen.

Piispainkokouksen sihteeriksi dos. Hannu Juntunen toimii Kirkkohallituksen projektityöntekijänä 1.4.2001-31.12.2002. Hän siirtyi osa-aikaeläkkeelle (työaika 60 %) 1.2.2002. Piispainkokouksen vs. sihteerinä on 1.5.2001 alkaen toiminut dos. Kalervo Salo ja kirkkohallitus päätti

täysistunnossaan 30.5.2002 jatkaa Salon virkamääräystä vs. piispainkokouksen sihteerinä vuoden 2002 loppuun. Nykyisten päätösten mukaan dos. Hannu Juntunen siirtyy 1.1.2003 takaisin hoitamaan piispainkokouksen sihteerin tehtäviä 60 % työpanoksella.

Kantolan aloitteen mukaan piispainkokouksen kanslian työvoimaresurssit on todettu jo pitkään olevan liian pienet. Tilanteesta tulee kestävä, mikäli piispainkokouksen sihteerin tehtäviä hoidetaan vuoden 2003 alusta 60 % työpanoksella.

Piispainkokouksen valmisteluorganisaatio

Piispainkokouksen pieni valmisteluorganisaatio on jo kauan ollut huomion kohteena. Vuonna 1986 kirkolliskokouksen 1984 asettama keskushallintokomitea totesi miehinnössään (Sarja 1986:A 3, s. 43-44) seuraavaa:

”Piispainkokouksen tehtävät lisääntyivät huomattavasti siinä vaiheessa, kun laajennettu piispainkokous lakkautettiin. Kuitenkin piispainkokouksen valmisteluorganisaatio on vähäinen määrällisten resurssien osalta. ... Asioiden valmistelua varten asetetaan kahdeksi vuodeksi kerrallaan valmistusvaliokunta, johon kuuluu piispa puheenjohtajana sekä jäsenenä kolme asessoria. Sihteerinä lukuun ottamatta nämä henkilöt voivat toimia valmistelutehtävissä vain monien muiden tehtäviensä ohella.”

Tilanne ei ole tämän jälkeen helpottunut Vuonna 1997 piispainkokous perusti työryhmän (pj. piispa Erik Vikström) pohtimaan piispainkokouksen asemaa ja tehtäviä. Työs-kentelyään varten työryhmä haastatteli vuonna 1997 sekä arkkipiispa John Vikströmiä että piispa Paavo Kortekan-gasta. Molemmat kiinnittivät huomiota piispainkokouk-sen valmisteluressurssien riittämättömyyteen. Arkkipiispa John Vikström totesi mm. seuraavaa:

”Piispainkokouksen heikoin kohta ovat heikot valmistelu-ressurit.”

Vastaavasti piispa Paavo Kortekangas on todennut:

”Tärkeää olisi, että piispainkokoukselle annettaisiin myös riittävät resurssit tehtävänsä suorittamiseen.”

Nykyinen piispainkokouksen valmisteluorganisaatio koostuu kahdesta päätoimisesta työntekijästä (piispainko-kouksen sihteeri ja toimistosih-teeri), piispainkokouksen val-mistusvaliokunnasta (pj. piispa, kolme asessorijäsentä ja sih-teerinä piispainkokouksen sihteeri) sekä tarvittaessa erikseen perustettavista työryhmistä. Valmistusvaliokunnan kolme asessorijäsentä valmistelevat erikseen sovittavan työnjaon puitteissa noin puolet piispainkokouksen asioista toisen puolen jäädessä piispainkokouksen sihteerin valmistelta-vaksi.

Piispainkokouksen päätoiminen kokousten valmisteluor-ganisaatio on nykyisellään varsin ohut ja haavoittuvainen. Mikäli syntyisi tilanne, jossa piispainkokouksen sihteeri

tai toimistos sihteeri olisi estynyt hoitamasta tehtäviään, saattaisi tämä merkittävästi vaikeuttaa piispainkokouksen toimintaa ja sen kykyä tehdä päätöksiä.

Tilanne vuoden 2002 vaihtuessa 2003:een

Piispainkokouksen sihteeri Hannu Juntusen osa-aikaisen eläkkeen myöntämisen yhteydessä ei ole pohdittu, miten piispainkokouksen sihteerin tehtävät vastaisuudessa hoidetaan. Mahdollisista suunnitelmista ei ainakaan ole tullut tietoa valmistusvaliokunnalle. Kirkkohallituksen vuoden 2003 budjettivalmistelun yhteydessä on epävarmaa, esittääkö se lisäresursseja piispainkokouksen kansliaan.

Mikäli jatkossa piispainkokouksen sihteerin tehtäviä hoidettaisiin ainoastaan 60 % työpanoksella, merkitsisi tämä valmistusvaliokunnan asessorijäsenten työpanoksen olennaista kasvamista. Piispainkokous on jo aiemmin todennut, että asessorien työmäärä on nykyisellään kohtuuton (piispainkokous 25.-27.8.1988, 9 §; 10.-11.2.1999, 8 ja 25 §:t; 10.-11.9.2002, 6 §). Sitä ei voida enää kasvattaa. Pappisasessorit arvioivat omien seurakunnallisten työtehtäviensä suorittamisen sekä asessorin viran hoidon vievän yhteensä noin 60 tuntia viikossa.

Ei ole ilman muuta selvää, että piispainkokouksen sihteerin tehtäviä hoitamaan saadaan pätevä henkilö järjestelyllä, jossa hänelle kuuluu 40 % tehtävistä ja palkkauksesta, jolloin hän samalla joutuu hoitamaan myös muita työtehtäviä. Lisäksi tällainen työn jakaminen kahden ihmisen osalle, jotka ovat eri aikoina töissä, toisi työskentelyyn osittain tehottomuutta. Samoin työn käytännön toteutta-

misen kannalta olisi hankalaa teettää osa valmistelutöistä piispainkokouksen ja sen kanslian ulkopuolisella työvoimalla. Kaikkien valmisteluun osallistuvien olisi oltava paikalla mm. valmistusvaliokunnan kokouksissa.

Piispojen neuvottelussa 18.-22.3.2002 käsiteltiin piispa Erik Vikströmin johdolla toimivan, piispainkokouksen tehtävää ja kokoonpanoa pohtivan työryhmän laatimaa luonnosta, jossa oli esillä kolme mallia kehittää piispainkokousta. Luonnoksen alustavassa tarkastelussa merkittävää kannatusta sai ajatus, jonka mukaan tulevaisuuden piispainkokous voisi koostua ainoastaan piispoista. Tämä malli nähtiin joustavimpana organisaationa, joka parhaiten kykenee reagoimaan tulevaisuuden haasteisiin. Tällöin voitaisiin tihentää kokousrytmiä ja tehostaa piispainkokouksen mahdollisuutta reagoida riittävän nopeasti ajankohtaisiin haasteisiin. Samalla se voisi tuoda kirkon hallintoon synodaalista ja konsistoriaalista elementtiä tasapainottavan episkopaalisen näkökulman.

Piispainkokouksen koostuminen vain piispoista aiheuttaisi tulevaisuudessa valmisteluorganisaatiolle lisää paineita. Tällöin ei nykyisessä määrin voitaisi nojautua asessorien valmistelutyöhön.

Valmistusvaliokunta harkitsi erilaisia vaihtoehtoja tilanteen korjaamiseksi. Ensinnäkin piispainkokous voisi ehdottaa kirkolliskokoukselle vuoden 2003 budjetista päätettäessä, että piispainkokouksen kansliaan perustetaan uusi piispainkokouksen teologisen sihteerin virka, jonka palkkaus voisi olla sama, joka piispainkokouksen sihteerillä on nykyisellään (R 33). Tällöin on luontevaa, että tä-

män viran pätevyysvaatimukset ovat samat kuin piispainkokouksen sihteerillä. Häneltä siis vaadittaisiin kelpoisuus vakinaisen papin virkaan, hyvä perehtyneisyys kirkon hallintoon ja seurakuntatyön tuntemus sekä sellainen kokemus ja taito, jota viran menestyksellinen hoitaminen edellyttää (kirkkohallituksen ohjesääntö 59 §). Piispainkokouksen kanslian johtotehtävät kuuluisivat luontevimmin viranhaltijalle, joka hoitaa tehtäviä 100 % työpanoksella.

Toinen mahdollisuus on perustaa piispainkokouksen johtavan sihteerin virka (palkkaluokka R 35). Hänen pätevyysvaatimuksensa tulisi vastaavasti olla korkeammat: ylempi pastoraalitutkinto (KJ 19:2 §), johtamistaito, hyvä perehtyneisyys johonkin teologian erityisalaan, hyvä kirkon hallinnon ja seurakuntatyön tuntemus sekä sellainen kokemus ja taito, jota viran menestyksellinen hoitaminen edellyttää.

Näin määritellyt piispainkokouksen johtavan sihteerin viran kelpoisuusvaatimukset toisivat piispainkokouksen kansliaan tehtävien hoidon kannalta keskeistä ja monipuolista erityisosaamista. Vaatimus ylemmästä pastoraalitutkinnosta toisi tältä osin piispainkokouksen johtavan sihteerin pätevyysvaatimuksen samalle tasolle pappisasessoreiden kanssa. Samalla piispainkokouksen kanslian johtamistehtävät (kanslian edustaminen, esimiesasema suhteessa piispainkokouksen sihteeriin sekä toimistosihteeriin) on helppo määritellä selkeästi.

Uuden viran perustaminen merkitsisi nykyisessä tilanteessa piispainkokouksen kanslian työvoimaresurssien kasvamista 60 %:lla. Dos. Hannu Juntusen jäätyä eläkkeelle voitaisiin palata piispainkokouksen resurssikysymyksiin. Tällöin voitaisiin piispainkokouksen sihteerin virka täyttää täysaikaisesti, osa-aikaisesti tai jättää kokonaan täyttämättä. Perustettavaan virkaan valittaisiin viranhaltija saman menettelytavan mukaisesti kuin nykyisin toimitaan piispainkokouksen sihteerin kohdalla.

Istuntokäsittely

Asiassa käytti puheenvuoroja Kantola, Pihkala, Vikström ja Paarma. Pihkala totesi päätösponnen olevan hyvän. Paarma kysyi, mitä piispainkokouksen asemaa pohtivan työryhmän työhön kuuluu? Vikström kertoi työryhmän seuraavan hiippakuntahallintouudistusta. Mietintöä valmistellaan edelleen. Nyt esillä oleva ehdotus ei häiritse tämän työryhmän työtä vaan päinvastoin, tukee sen intentioita. Kantola totesi piispainkokouksen työskentelyn tukkeutuvan mikäli yksi virka jaetaan kahden viranhaltijan osalle. Tässä yhteydessä ei välttämättä tarvita kirkolliskokousaloitetta, vaan asia voidaan hoitaa viimeistään kirkolliskokouksen talousvaliokunnan kautta.

Piispainkokous päätti yksimielisesti

- 1. merkitä tiedoksi, että kirkkohallitus on 30.5.2002 päättänyt nimetä dos. Kalervo Salon vs. piispainkokouksen sihteeriksi 1.7.-31.12.2002 väliseksi ajaksi; ja*

2. *esittää kunnioittavasti, että kirkkohallitus ryhtyisi toimiin riittävien resurssien järjestämiseksi piispainkokouksen kansliaan.*

18 §

Kirkon teologikoulutustoimikunnan toimintasuunnitelma

Asiasta ei syntynyt keskustelua

Piispainkokous päätti yksimielisesti

merkitä kirkon teologikoulutustoimikunnan toimintasuunnitelman vuodelle 2003 tiedoksi.

19 §

Kirkon kanttorikoulutustoimikunnan toimintasuunnitelma

Asiasta ei syntynyt keskustelua

Piispainkokous päätti

merkitä kirkon kanttorikoulutustoimikunnan toimintasuunnitelman vuodelle 2003 tiedoksi.

20 §

Piispainkokouksen seuraavat istunnot

Piispainkokouksen puheenjohtaja on ilmoittanut, että piispainkokouksen seuraavat istunnot pidetään

- 11.-12.2.2003 Helsingissä, kirkon toimitalossa,
- 09.-10.9.2003 Turun arkkihiippakunnassa,
- 10.-11.2.2004 Helsingissä, kirkon toimitalossa ja
- 14.-15.9.2004 Oulun hiippakunnassa.

Piispainkokous päätti

merkitä tiedoksi, että piispainkokouksen seuraavat istunnot pidetään 11.-12.2.2003 Helsingissä, kirkon toimitalossa, 9.-10.9.2003 Turun arkkihiippakunnassa, 10.-11.2.2004 Helsingissä, kirkon toimitalossa ja 14.-15.9.2004 Oulun hiippakunnassa.

21 §

Piispantarkastuslomakkeet

(Jatkokäsittely 5 §:ään)

Valmistusvaliokunta oli laatinut uuden ehdotuksen edellisen päivän käsittelyn pohjalta. Asiasta ei syntynyt keskustelua.

Piispainkokous päätti yksimielisesti

1. hyväksyä piispantarkastuslomakkeet esitetyin muutoksin; ja
2. suosittaa lomakkeita soveltuvin osin käytettäväksi piispantarkastuksissa.

22 §

Kummien nimeäminen jälkikäteen

(Jatkokäsittely 9 §:ään)

Piispainkokous päätti yksimielisesti valmistusvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti

1. perustaa työryhmän selvittämään kummiuden teologista perustaa ja käytännön toteutumista kirkossamme sekä tekemään ehdotuksen kummiuden tukemiseksi ja vahvistamiseksi; sekä
2. valita työryhmän puheenjohtajaksi asessori Tapio Luoman ja jäseniksi asessori Mikko Himangan ja asessori Matti Wirilanderin. Työryhmä voi kutsua itselleen sihteerin.

23 §

Piispainkokouksen istunnon päättäminen

Arkkipiispa Jukka Paarma totesi, että piispainkokous oli päässyt asialistan loppuun etuajassa. Hän kiitti kaikkia osallistujia rakentavasta keskustelusta. Arkkipiispa kiitti valmistusvaliokuntaa hyvin hoidetusta valmistelutyöstä sekä

Kuopion hiippakuntaa miellyttävistä järjestelyistä ja oheisohjelmasta. Hän kiitti myös piispainkokouksen sihteerää ja tiedottajia.

Valmistusvaliokunnan puheenjohtaja *piispa Ilkka Kantola* kiitti piispainkokouksen puheenjohtajaa asiantuntevasti johdetusta kokouksesta ja toivotti siunausta syksyn työhön.

Arkkipiispa Jukka Paarma johti yhteisen puolipäivärukouksen (ad sextam) ja julisti istunnon päättyneeksi klo 9.55.

Vakuudeksi

Kalervo Salo

Pöytäkirja tarkistettu ja hyväksytty

Pekka Särkiö

Hannu Komulainen